

IK LEER JE

DE BIJBEL LEZEN

DE BIJBEL LEZEN, BEGRIJPEN EN GELOVEN

JAN HEIJNEN

Ik leer je de Bijbel lezen

'Hoe lees ik de Bijbel?'

Deze vraag heeft me jarenlang beziggehouden – al vanaf het moment dat ik de tiendelige jeugdbijbel las bij mijn ouders. Later kocht ik mijn eerste eigen Bijbel. Geschiedenis was altijd mijn favoriete vak op school en het idee dat je een tekst in handen had die vele eeuwen geleden was geschreven, vond ik grandioos.

Maar als ik dan daadwerkelijk ging lezen, was de tekst maar lastig, en – om eerlijk te zijn – vaak weinigzeggend. Dit veranderde toen ik steeds vaker online naar preken ging luisteren. Vooral studies die vers voor vers door een heel Bijbelboek gingen, spraken me erg aan.

Later ontdekte ik een methode om in een paar stappen 'stille tijd' te houden:

1. Bid
2. Lees de tekst rustig
3. Kijk welk vers er voor je uitspringt
4. Reflecteer hierop, kijk wat het voor jou betekent
5. Haal er een toepassing uit en breng het weer terug bij God

Met deze methode is uiteraard niets mis; ik pas hem nog steeds weleens toe. Toch haakte ik na verloop van tijd af, omdat het van mijn eigen ingevingen afhing hoeveel ik uit een Bijbel-studie haalde.

Ondertussen bracht mijn werk me in aanraking met vervolgte christenen wereldwijd, en vooral in Azië. Daar ontdekte ik het werk van *Bible literacy*. In veel landen gaven de lokale christenen lees- en schrijfles, en ze voegden daar 'bijbelgeletterdheid' aan toe. Met andere woorden: ze leerden de vervolgte christenen hoe ze de Bijbel moesten lezen.

Die leefden in een vijandige omgeving, waarbij ze dagelijks overspoeld werden met boodschappen uit de Koran. Het gevolg? Hun denken en doen werd zo beïnvloed dat ze een verkeerd beeld van God kregen. Hun beeld leek meer op Allah uit de Koran dan op God de Vader uit de Bijbel.

Ik realiseerde me dat in ons land weliswaar geen openlijke vervolging is zoals daar, maar dat onze christelijke identiteit wel onder druk staat. Ook wij worden overladen met boodschappen die tegen de Bijbel in gaan. De noodzaak om Gods Woord te lezen, te begrijpen en te geloven, wordt daarmee steeds groter. Tegelijkertijd komen we steeds verder af te staan van de context waarin de Bijbel is geschreven.

De vraag 'Hoe lees je de Bijbel?' beantwoord je niet alleen door verschillende methodes aan te leren. De kunst is dat je erin slaagt de oorspronkelijke betekenis te vertalen naar je eigen leven in het hier en nu. Maar hoe sla je die brug?

Dit boek is het antwoord op die vraag. Het begint met het leren kennen van de achtergrond van de Bijbel. Wat probeert God ons te vertellen in Zijn Woord? Welke technieken gebruiken de schrijvers? Waarom roept de tekst zo veel vragen op voor ons, christenen in de eenentwintigste eeuw?

Ik heb lang nagedacht over de vorm van dit boek. Hoe kan ik jou als lezer het beste helpen? Het liefst zou ik gewoon lange gesprekken met je voeren waarin we samen naar de Bijbeltekst kijken, en we elkaar over en weer vragen kunnen stellen.

Ik leer je de Bijbel lezen is daarom geschreven als een gesprek tussen twee mensen. De hoofdfiguur, Daniëla, stelt vragen die mijn lezers en cursisten ook stellen. Haar buurman Bram is de mentor die iedereen graag zou willen hebben. Samen gaan ze op avontuur door de Bijbel.

Ga je mee?

De ontmoeting

De zaterdagmiddagzon verwarmde Daniëla's gezicht toen ze haar huis uit liep, het pakketje stevig onder haar arm geklemd. Ze hield van deze rustige momenten; het gewone leven dat zich in haar kleine buurt ontvouwde. Kinderen speelden op straat, vogels floten en in de verte blafte een hond.

Het pakketje was gisteren bezorgd terwijl haar buurman niet thuis was. Ze had het aangenomen, niet wetende voor welke burens het was bestemd. De juiste burens zouden vanzelf wel langskomen. Toen het pakketje de volgende dag nog in de gang stond, keek ze op het etiket. 'Nummer 18', stond erop. 'Nummer 18?', zei ze in zichzelf. In haar hoofd ging ze de burens langs. 18? Woonde daar niet dat oude mannetje? Zelf woonde ze op 33. Niet echt in de buurt van 18 dus. Waarom was het helemaal hier gebracht? Ze had haar schouders opgehaald. 's Middags stond de doos echter nog steeds in de gang en daarom besloot ze er zelf langs te gaan.

Daniëla liep tussen de spelende kinderen door naar nummer 18. Het huis was gemakkelijk te herkennen met zijn rode bakstenen façade en het schuine dak. Een smal paadje van gebarsten tegels, ingeklemd tussen wildgroei van diverse planten, leidde naar de voordeur. Er leek geen bel te zijn, dus klopte ze aan. Geen reactie. Ze klopte nog een keer, iets harder nu.

Plotseling hoorde ze gestommel en daarna het geluid van enkele sloten die opensprongen. Pas toen ging de deur open.

Een oudere man met diepe groeven in zijn gezicht verscheen in de deuropening, gekleed in een tuinbroek, zijn handen bevestigd met aarde. 'Goedemorgen', zei hij opgewekt.

'Goedemorgen', antwoordde Daniëla met een glimlach. 'Ik heb iets voor u', zei ze, en hield het pakketje omhoog. 'Het is gisteren bij mij bezorgd.'

Zijn gezicht klaarde op. 'O, wat fijn! Ik had wel een berichtje gekregen, maar daar stond niet op bij welk huis het was bezorgd. Dank je wel dat je het hebt aangenomen.'

Het was duidelijk dat het pakketje belangrijk voor hem was, en toch pakte hij het niet aan. Een beetje ongemakkelijk. 'Ik heb vieze handen', zei hij. 'Er zit wel een doos omheen, maar het is toch een heilig boek.'

'Een heilig boek?', vroeg Daniëla.

De buurman knikte. 'Abba's Woord. Zou je het misschien binnen op de tafel willen neerzetten?'

Ze vroeg zich af of dit zo'n trucje van een eenzame man was om een tijdje bezoek te hebben, maar vond het moeilijk om 'nee' te zeggen. Ook was ze stiekem wel nieuwsgierig naar wat er in het pakket zat. Abba's Woord? Wat betekende dat nu weer? 'Tuurlijk', zei ze tegen hem, en ze volgde hem naar binnen.

De garderobe in de korte gang hing vol herenjassen – groen, bruin, blauw; alleen maar donkere tinten. Het schoenenrek gaf eenzelfde beeld: donkergekleurde nette schoenen, sneakers en bergschoenen. Het paar witte sloffen viel behoorlijk uit de toon.

De deur naar de woonkamer had wel een tijdmachine kunnen zijn. De eikenhouten, ronde tafel, de leren banken en leren stoel waren uiterst modern geweest in de jaren zeventig. Het kleine flatscreen-tv'tje op een soort lichtgriene dressoirkast – met vier rijen van vier vierkante laatjes – was het enige object dat hier niet thuis leek te horen. Bovenal vielen de vele boeken op. Die stonden in twee verschillende kasten, maar ook op de tafels, de vensterbank en de banken, en er lag zelfs één op de vloer voor de stoel.

'Zet het maar op de grote tafel', zei de man. 'Ik was even gauw mijn handen.'

Ze plaatste de doos voorzichtig tussen de boeken op tafel, maar stootte daarbij een fotolijstje om. Vlug zette ze het weer overeind. Op de foto was een oudere vrouw te zien met een uitermate vriendelijk en vrolijk gezicht. Zachte rimpels getuigden stillietjes van jaren vol gelach. Haar twinkellende ogen straalden warmte en wijsheid uit, terwijl haar lippen zich krulden in een uitnodigende, geruststellende glimlach. Haar zilverkleurige haar contrasteerde prachtig met haar levendige uitdrukking.

‘Mijn overleden vrouw’, zei de buurman, terwijl hij terugkwam uit de keuken. ‘Drie jaar geleden.’ Hij stak zijn hand uit. ‘Bram’, zei hij.

‘Daniëla’, antwoordde ze, terwijl ze zijn hand schudde. ‘Het spijt me dat uw vrouw is overleden.’

‘Ze is nu bij Abba.’

Weer dat woord. ‘Pardon?’

‘Bij Abba. Bij de Heer. Bij God.’

‘Ah, ik begrijp het.’

‘Ben je christelijk?’, vroeg Bram.

‘Ja’, antwoordde Daniëla.

‘Super’, zei Bram met een grote grijns. ‘Dan ga je dit vast mooi vinden.’ Hij pakte een scherp mesje en sneed de doos open zoals een chirurg een incisie maakt. In het pakket zat iets dat verpakt was in dikke lagen bruin papier. Hij scheurde het er voorzichtig af en onthulde een boek, gebonden in verveerd leer. Zijn vingers streelden de vergulde randen terwijl hij het boek opendeed. De oude bladzijden roken naar verleden tijd en mysterie. Het was een antieke bijbel, met prachtige, handgeschreven letters.

Bram bladerde door. ‘Kijk’, zei hij terwijl hij een tekst aanwees.

Het leek Nederlands, maar de letters waren moeilijk leesbaar. Eigenlijk kon Daniëla alleen *Sinte Lucas Evangelie* lezen. De andere letters stonden te dicht op elkaar geplakt. In de kantlijn was er met inkt iets bij geschreven. ‘Prachtig, hè?’, zei Bram. ‘Hier heeft een eigenaar van deze bijbel een aantekening gemaakt. Nu nog even ontcijferen wat er staat.’

‘Welke taal is dat?’, vroeg Daniëla. ‘Oudnederlands?’

‘Zoiets. Officieel noemen ze het volkstaal. Lees je zelf uit de bijbel?’

‘Eh... wij lezen na het eten weleens uit de kinderbijbel. Maar het is moeilijk om een ritme te vinden.’

‘Dat is heel goed. De bijbel hoor je samen te lezen. Natuurlijk, alleen lezen is ook goed. Maar samen lezen heeft iets extra’s.’

‘Mijn man leest wel vaak in de bijbel’, zei Daniëla. ‘Maar zelf vind ik het lastig. Het is niet dat ik geen tijd heb, maar meer dat ik zo snel vastloop. Als ik dan iets heb gelezen, denk ik: Wat heb ik nu eigenlijk gelezen? Het had net zo goed in een andere taal geschreven kunnen zijn.’

‘Zou je het meer willen doen?’

Daniëla legde haar hand in haar nek. ‘Nou, ik heb het al zo vaak geprobeerd. Zelfs begin dit jaar nog. Maar bij Genesis 3 gaf ik het alweer op.’

‘Te lastig?’

Daniëla knikte. ‘Het roept zo veel vragen op. Het klinkt misschien gek, maar ik zou graag mijn eigen geloof beter begrijpen.’

Bram lachte. ‘Je bedoelt Gods Woord?’

‘Hm-hm. De bijbel, ja.’

‘De bijbel lezen is zoiets als het maken van een lange reis door een vreemd landschap. Het is heel boeiend, maar je hebt wel een reisgids nodig.’

‘De Heilige Geest?’

Bram lachte nog luider. ‘De Heilige Geest is de hoofdgids, ja. Maar Hij heeft heel veel kleine reisgidsjes opgeleid. Ik wil je graag helpen om de Bijbel beter te begrijpen. Er zijn een paar dingen belangrijk. Als je die weet, wordt Bijbel lezen veel leuker en makkelijker.’

‘Leuker? Moet de Bijbel leuk zijn?’

‘Ja, die vraag krijg ik vaker. Ik bedoel het niet onrespectvol. Integendeel. Laat ik het anders zeggen: Gods Woord is fascinerend. Hoe boeiender je het vindt, hoe makkelijker het wordt om te lezen, zelfs al zijn er altijd wel stukken die je niet begrijpt. Dit weekend zul je het wel druk hebben met je man en kinderen, maar...’

‘Hoe weet u dat ik een gezin heb?’

‘Haha, we wonen in dezelfde straat, Daniëla!’

‘Och, dat is waar ook... stom.’

‘Wat ik dus wilde zeggen: heb je maandagavond tijd? Of dinsdag? Ik wil je graag mee op reis nemen door de Bijbel. Ik beloof je: het wordt geen saaie, wekelijks Bijbelstudie. Als je God echt wilt leren kennen, dan kun je Hem het beste ontmoeten in de Bijbel.’

‘Eh... ik kan maandagavond wel.’

‘Mooi. Probeer dan nog eens Genesis 1 te lezen, en dan zie ik je volgende week.’

Het begin

Genesis 1

Bram dempte het licht boven de eikenhouten tafel in zijn woonkamer totdat er nog maar een zwak schijnsel overbleef. Daniëla vroeg zich af hoe de oude man op deze manier zijn boeken kon lezen, maar Bram waggelde monter naar zijn stoel.

‘Een beetje sfeer’, zei Bram lachend. ‘Lezen in de Bijbel moet iets – hoe zal ik het zeggen? – heiligs zijn. Iets speciaals. Het is niet zomaar een boek. Hij liet de vingers van zijn rechterhand liefdevol op de donkerblauwe kaft rusten. Het is geschreven en bewerkt door mensen die in verbinding stonden met Abba.’

‘Abba?’, vroeg Daniëla.

‘Abba. Dat is een Aramees woord dat ‘vader’ betekent. Of eigenlijk is het intiemer dan dat.’

‘Zoiets als ‘papa’ dus?’

‘Ja, papa. Maar het gaat verder dan dat. Toen ik in Israël vrijwilligerswerk deed, verbleef ik bij een gezin waar Engels werd gesproken. De vader zei tegen zijn zoontje van negen dat het tijd was om naar bed te gaan. De jongen antwoordde: “Yes, daddy”. Zijn vader corrigeerde hem liefdevol. “Als ik je vraag om iets te doen, wil ik graag dat je zegt “Ja, abba”.’

‘Waarom abba en niet gewoon papa?’

‘Omdat abba intimiteit én gehoorzaamheid uitdrukt. Daarom noemde Jezus Zijn Vader ook wel Abba. Hij heeft tegen ons gezegd dat wij God ook mogen aanroepen met Abba. Vind je dat niet mooi? Wij mogen een intieme relatie hebben met onze hemelse Vader, maar daar hoort wel gehoorzaamheid bij.’

De ketel op het gasfornuis floot luid.

‘Ja, ja, ik kom al’, zei Bram, terwijl hij op zijn pantoffels naar de keuken schuifelde. ‘Wat voor thee wil je?’

‘Wat voor thee heeft u?’, vroeg Daniëla.

‘Zwart en... zwart. Ik doe niet aan al die fruitsmaakjes.’

‘Zwarte thee lijkt me wel lekker.’

‘Dat komt dan goed uit’, zei Bram lachend.

Terwijl de thee in een rustig tempo voor haar werd bereid, viel Daniëla’s blik op de boekenkast die van onder tot boven gevuld was met kleine en grote bijbels, in bekende en onbekende talen. Sommige leken gloednieuw, andere al eeuwenoud.

‘Waarom heeft u eigenlijk zoveel bijbels?’, vroeg Daniëla, terwijl Bram de thee voor haar neerzette en zich langzaam in zijn stoel liet zakken.

‘Omdat je nooit weet welke je nog eens nodig zult hebben. En ik geef ook regelmatig een bijbel weg. Die vervang ik dan weer. Maar ik heb ook dit.’

Hij bukte en trok een la open van een kastje naast hem. Hij toverde een iPad tevoorschijn. Daniëla moest bijna proesten. Ze had in dit huis het idee dat ze in de middeleeuwen was beland. Een iPad paste daar niet bij.

‘Een tablet?’, vroeg ze glimlachend.

Hij knikte. ‘Zie je hier ergens een tv staan? Hoe moet ik anders naar omroep Max kijken?’

Ze trok een wenkbrauw omhoog, terwijl ze van haar thee nipte.

Bram lachte. ‘Ik kijk nooit naar omroep Max. Naar het journaal trouwens ook niet. Dat is voor oude mensen. Ik kijk meestal Netflix en HBO Max.’

Daniëla verslikte zich bijna. ‘Serieus?’

‘Had je niet gedacht, hè? Maar goed, voor we in een discussie belanden over *guilty pleasures*, waar wil je beginnen? Heb je alweer iets gelezen in Vaders boek?’

‘Bedoelt u niet Abba’s boek?’

‘Precies, buurvrouw. Abba’s boek.’

‘Nou, ik ben gewoon bij het begin begonnen. Ik heb de eerste paar hoofdstukken gelezen, maar loop eigenlijk al direct vast. Het begint met God. Waar komt Hij opeens vandaan? Hij zweeft boven het water, maar hoe kan dat? Was het water al gemaakt? Dan maakt Hij licht en donker, maar de zon en maan

worden een paar dagen later pas gemaakt. En hoe kan Hij alles in zes dagen hebben geschapen, terwijl we weten dat het universum miljarden jaren oud is? Of ontkent u dat soms?’

‘Ha, ja. Mooie vragen! En dan heb je de eerste pagina van de bijbel nog niet eens omgeslagen’, antwoordde Bram. ‘En verder?’

‘Nou, misschien moeten we eerst hier maar eens mee beginnen. Ik zeg niet dat ik niet geloof, maar dit is toch niet uit te leggen? Ik vind het best logisch dat veel mensen afhaken als ze de Bijbel opendoen en het eerste wat ze lezen is – sorry voor de woordkeus – wetenschappelijk gezien onzin. Wat de Bijbel beweert kan gewoon niet.’

‘Wat beweert Abba in Zijn Woord dan volgens jou?’

‘Ik ben geen natuurkundige, maar de oerknal is volgens mij een wetenschappelijk gegeven. De Bijbel zegt dat de aarde zesduizend jaar oud is. Dat kan helemaal niet. De dinosaurussen zijn vijftien miljard jaar geleden uitgestorven. En toen waren er helemaal geen mensen.’

Bram bleef haar met een glimlach aankijken. Het leek wel alsof hij zich amuseerde. Ze vond hem een vriendelijke man, maar zijn laconieke reactie irriteerde haar. Ze liet een stilte vallen om hem te dwingen te reageren.

Hij knikte herhaaldelijk met zijn hoofd en stak toen zijn wijsvinger op om duidelijk te maken dat hij iets ging doen. Hij pakte zijn iPad en haalde deze met een vingerafdruk van het slot. Zijn wijsvinger leek door mappen te bladeren, tot hij het juiste bestand had gevonden.

‘Ik wil je graag iets voorlezen’, zei hij. ‘Het is in het Engels, maar ik zal het vrij vertalen. Klaar?’

Ze knikte.

Bram schraapte zijn keel en begon te lezen. ‘Toen in de hoogte de hemel nog niet genoemd was, en de aarde eronder nog geen naam droeg, en de oeroude Apsu, die hen verwekte, en de chaos, Tiamut, hun moeder, hun wateren waren vermengd. En er was geen veld gevormd, geen moeras te zien. Toen er van de goden nog niemand was geschapen, en niemand een naam droeg en geen bestemming was bepaald; toen werden de goden geschapen in het midden van de hemel, Lahmu en Lahamu werden tot leven geroepen.’

Hij nam een slok van zijn thee. ‘Weet je wat dit is?’

‘Een heel rare tekst’, antwoordde Daniëla.

‘Een Babylonische tekst, gevonden op een kleitablet. Het hele verhaal staat op zeven kleitabletten. Sommige regels zijn niet leesbaar, maar het is opvallend compleet. Het verhaal heet Enuma Elish en vertelt het scheppingsverhaal vanuit de Babylonische goden.’

‘Oei, daar weet ik niet veel van. Lijkt dit op het verhaal van de Bijbel? Het klinkt heel anders. Nog vreemder zelfs.’

‘Ja, er zijn duidelijke overeenkomsten. Ook duidelijke verschillen trouwens. Net als in Genesis, het eerste Bijbelboek, speelt water een belangrijke rol. In het begin lees je over Apsu en Tiamat. Dat zijn twee goden uit water. Het ene water is zoet water, het andere zilt. Samen baarden zij de goden Lahmu en Lahamu, die op hun beurt Anshar en Kishar baarden. Anshar en Kishar baarden uiteindelijk de goden Anu, Enlil en Ea.

Maar Tiamat was niet tevreden met de manier waarop haar kinderen werden behandeld door de jongere goden. Ze besloot om een leger van monsters te creëren om tegen de goden te vechten. Maar de jongere goden waren niet in staat om Tiamat te verslaan en riepen de hulp in van Marduk, de god van

Babylon.

Marduk ging de strijd aan met Tiamat en haar monsters en slaagde erin haar te doden. Hij verdeelde haar lichaam in twee helften: de ene helft werd de hemel en de andere helft werd de aarde. Marduk werd vervolgens de oppergod van het Babylonische pantheon en de schepper van de mensheid. Snap je?’

‘Jeetje, niet echt. Het duizelt me helemaal.’

‘Ja, het is een vrij chaotisch verhaal. En niet bepaald wetenschappelijk, of wel?’

‘Niet echt, nee. Maar misschien is dat ook niet zo gek. Gezien de cultuur van die mensen, bedoel ik. Wat konden zij nu weten van het ontstaan van het heelal? Hoe oud is dit verhaal eigenlijk?’

‘Minimaal tweehonderd jaar. Goed, we komen hier zo op terug. Er is nog een verhaal dat ik je wil laten horen. Het scheppingsverhaal van de oude Egyptenaren. Ken je dat?’

‘Sjonge, het lijkt wel alsof ik meedoe aan een tv-quiz. Mag ik een hulplijn bellen?’

Bram lachte. 'Je hebt mij toch? Er zijn verschillende verhalen over het ontstaan van de wereld in de Egyptische mythologie. Een van de bekendste is het verhaal van de god Atum, die zichzelf creëerde. Atum werd beschouwd als de eerste god en de schepper van de wereld. Hij ontstond doordat hij zijn eigen naam uitsprak.'

'Ja hoor, hoe kan dat?', reageerde Daniëla.

'Bij een god kan blijkbaar alles. Maar het wordt nog fascinerender. Hij begon als een enkele goddelijke kracht die uit de chaos kwam en schiep vervolgens de goden Shu en Tefnut. Shu was de god van de lucht en Tefnut was de godin van de vochtigheid en regen. Samen creëerden zij de aarde en de hemel.'

'Alsof ik naar Discovery Channel luister', zei Daniëla.

'Blijf erbij', moedigde Bram haar aan. 'Er was nog steeds chaos in de wereld en Atum besloot om de godin Ma'at te scheppen. Ma'at was de godin van de harmonie en orde en ze bracht stabiliteit in de wereld. Atum werd vervolgens beschouwd als de vader van alle goden en de koning van de hemel.'

'Zitten hier ook overeenkomsten in met het Bijbelverhaal over de schepping? Als ik eerlijk ben, wordt het mij alleen maar onduidelijker. Ik vind het verhaal in Genesis al lastig; met dit soort mythes kan ik helemaal niets.'

'Ja, de overeenkomst met het verhaal van de Bijbel is weer water en duisternis. In het begin was het donker. Pikzwart zelfs. Kijk, licht betekent dat je kunt zien. Dat het helder is. Dat je inzicht hebt. Licht betekent leven. Duisternis is niets anders dan de afwezigheid van licht. De wereld was dus doods in zowel de Bijbel als in het Egyptische en het Babylonische scheppingsverhaal.'

'Hm, oké. En water dan?'

'Water betekent twee dingen. Water maakt schoon en water geeft leven als je het drinkt. Maar water is ook het onbekende, het gevaar. Water kan je doden. Aan het begin van deze drie verhalen is er overal water en nergens land. Aangezien wij mensen landdieren en geen zeedieren zijn, is er dus geen plek voor ons om te leven.'

'Sorry, ik ben nog steeds de draad kwijt. Waarom moet ik dit allemaal weten?'

'Je hoeft dit niet allemaal te onthouden, maar als je de Bijbel leest, is het goed om je te realiseren wat je precies aan het lezen bent. Het is een oud boek, geschreven in talen die wij niet kennen in culturen die verloren zijn gegaan.'

'Als u het zo zegt, is het net alsof je de Bijbel niet kunt begrijpen.'

'Wat ik vooral probeer duidelijk te maken, is dat je de Bijbel moet leren lezen. Het helpt als je weet wát je leest, voor wíe het is geschreven en wat de boodschap was voor de eerste lezers of luisteraars. Welke vragen hadden zij? Denk je dat de eerste mensen die Genesis 1 hoorden zich afvroegen of God het universum schiep met een oerknal?'

'Dat zal wel niet, maar het is wel een vraag die ik heb.'

'Natuurlijk. Ik vind dat ook machtig interessant. Maar wat zie je als je de Bijbel naast een natuurkundeboek legt?'

'Sowieso twee verschillende meningen over het ontstaan van de wereld.'

'Ik weet niet of dat per se zo is eigenlijk. Ik zou zelf zeggen: het een is een wetenschappelijk boek, geschreven door kundige mensen, het ander een literair boek. Literatuur geïnspireerd door Gods Geest, maar zeker een literair werk. In Genesis 1 vinden we geen natuurkundige beschrijving die we kunnen toetsen aan wetenschappelijke modellen, maar een literair verhaal.'

'Wat bedoelt u met een literair verhaal? Dat het verzonnen is?'

'Ha! Nee, het is zeker niet verzonnen. Kijk alleen maar naar de eerste regel: *In het begin schiep God de hemel en de aarde*. Hier zit alles in wat we moeten weten. God maakte alles. Hoe Hij dat deed, wordt niet gezegd. Er staat gewoon dat God alles heeft gecreëerd. Punt. Weet je, laten we daar zo op terugkomen. Natuurkunde is niet je favoriete vak volgens mij. En geschiedenis?'

'Ja, geschiedenis heb ik altijd interessant gevonden. Ik haalde altijd negens en tienen zonder dat ik echt hoefde te leren.'

'Prachtig, ik had al zo'n vermoeden. Dan hebben we die voorliefde voor geschiedenis gemeen. Alleen moest ik er wel hard aan trekken op school. Rijtjes stampen. In 754 werd Bonifatius bij Dokkum vermoord, 1600 slag bij Nieuwpoort, 1648 vrede van Munster, dat soort dingen. Ik weet het nu nog steeds. Laten wij iets verder teruggaan. Weet je wat er in 1446 voor Christus gebeurde?'

'Poeh', zei Daniëla, 'Was dat de laatste keer dat Nederland wereldkampioen voetbal werd?'

Bram lachte. 'Dat gebeurt pas met sint-juttemis, om maar eens een ouderwetse uitdrukking te gebruiken. Er vond dat jaar overigens wel een wonder plaats van vergelijkbare grootte. Het volk Israël trok uit Egypte weg nadat God het plagen had laten regenen.'

'Tja, nog zo'n bizar verhaal.'

'Klopt. Daar komen we vast nog weleens op terug. Maar 1446 voor Christus is hoogstwaarschijnlijk het jaar waarin Mozes met Gods volk Egypte verliet. Niet lang daarna gaf God Zijn wetten en regels door, maar Hij heeft ook de geschiedenis van de wereld aan Mozes verteld.'

'Verteld? Hoe dan? Gewoon alles gedichteerd?'

'Hoe precies, dat weten we niet. Maar God sprak regelmatig met Mozes en heeft hem de opdracht gegeven om Zijn woorden op te schrijven. Hoe kon Mozes anders zo'n beschrijving van de schepping geven? Hij was er immers niet bij. Abba moet het hem dus wel verteld hebben. Mozes moest het weer doorgeven aan zijn volksgenoten, de Israëlieten. Dat betekent dus dat de Heer in eerste instantie via Mozes sprak met deze mensen die net uit Egypte waren bevrijd.'

'Zij waren de eerste doelgroep?'

Bram gooide zijn handen in de lucht. 'Exact! De Israëlieten hadden vier eeuwen in Egypte gewoond. Wat wisten zij nog van hun voorouders? Hadden ze weleens gehoord van Adam en Eva? Waarschijnlijk niet. Ze waren helemaal opgegaan in de Egyptische cultuur.'

'Dus ze wisten niets over het ontstaan van de wereld en daarom moest God dit aan hen uitleggen?'

'Integendeel. Ze waren bekend met scheppingsverhalen. We hebben het er net al over gehad zelfs.'

'Die verhalen over die rare goden die uit het water kwamen?'

'Precies. De Israëlieten waren grootgebracht met de chaotische mythes over goden die met elkaar vechten, en die alleen maar meer chaos lijken te veroorzaken. Stel je eens voor dat je in het oude Egypte woont. Je bent je hele leven slaaf geweest. Jouw mening telde niet. Je groeide op in een wereld die bol stond van allerlei afgoden die je toch vooral niet boos moest maken. Dan komt er een leider die zegt dat hij spreekt namens een of andere 'Oppergod'. Deze God laat rampen neerdalen zodat je je slavenbestaan vaarwel kunt zeggen. Maar ken je deze God? Wat wil Hij van je? Hij is machtig, maar is Hij ook te vertrouwen? Dit zijn de vragen die de Israëlieten hadden toen ze Egypte hadden verlaten.'

'Dat zijn inderdaad andere vragen dan die ik heb. Ik wil vooral iets hebben wat logisch is en wat ik kan uitleggen aan mijn kinderen en mijn vrienden.'

'Ja, natuurlijk. Dat begrijp ik wel. Ik zeg ook niet dat het onlogisch is wat er in de Bijbel staat, maar alleen dat Abba een specifieke bedoeling heeft met deze tekst. Hij schrijft geen academisch essay over het ontstaan van de wereld, maar nodigt het volk uit deel te worden van het verhaal dat Hij aan het schrijven is. Hij zegt eigenlijk: "Vergeet alles wat ze je hebben verteld over andere goden. In het begin was er maar één *Elohim*, één Almachtige. Vergeet alle chaos. Ik had alles onder controle. Ik was het die de hemel en de aarde schiep."

Daniëla probeerde alles op een rijtje te krijgen in haar hoofd. Ze vond het nog steeds complex, al begon ze de lijn van Brams betoog beter te zien. Het klonk inderdaad niet onlogisch. De Bijbel was niet uit de hemel komen vallen, maar door mensen opgeschreven. Goed, weliswaar geïnspireerd door God – wat dat dan ook inhield – maar Hij had blijkbaar wel mensen ingezet om de woorden op te schrijven.

De eerste mensen die het verhaal van Genesis hoorden namen natuurlijk hun eigen achtergrond mee, precies zoals mensen uit de eenentwintigste eeuw dat deden. Iedereen bekeek de tekst door zijn of haar eigen bril. En dat de Israëlieten die in de oude Egyptische cultuur hadden geleefd andere vragen hadden dan zij, snapte ze ook.

'Ik kan u wel redelijk volgen, denk ik', zei ze. 'Toch blijft het onlogisch dat God eerst het licht maakte en de zon pas drie dagen later.'

'Ja, als dit een natuurkundehandboek was wel.'

'Wat bedoelt u?'

'Laat ik vooropstellen dat God alles kan. Kan Hij licht maken zonder zon? Ja. Kan Hij het hele universum in zes dagen maken? Ja. Hij kan dat ook in zes jaar, in zes weken of in zes seconden. Wat God kan, staat niet ter discussie. Maar zoals ik zei: Abba geeft hier een literaire beschrijving, geen natuurkundige. Hij gebruikt taal die de mensen in de tijd van Mozes kunnen begrijpen. En als je de taal leert doorgronden, ontdek je wat God echt wil zeggen.'

'Dus als je dat niet kunt, dan heeft het geen nut om in de Bijbel te lezen? Ik heb niet uw kennis, dus dan kan ik dit niet zelf leren.'

‘Nou, je bent wel scherp, hoor. Zo zwart-wit als jij het voorstelt, is het namelijk niet. Iedereen kan de Bijbel lezen, maar hoe meer je van de achtergrond en de context weet, hoe dieper je kunt gaan. Zal ik dit uitleggen aan de hand van Genesis 1?’

‘Graag.’

‘Oké. Die eerste woorden ‘In het begin’, daar zit al een wereld van betekenis in. Je kunt namelijk ook lezen: ‘in de eerste inaugurele periode’. Inaugureel is een moeilijk woord, maar het betekent zoiets als ‘inwijding’. Het beeld dat de Bijbel oproept, is dat er een tempel wordt gecreëerd waarin God aanbeden wordt. In dat eerste vers is God ver weg. Hij staat buiten de tijd en buiten de materie, want er is nog niets. Dan schiept Hij alles.’

Daniëla liet de woorden op zich inwerken. Het idee dat het heelal één grote tempel voor God was, was nieuw voor haar en verbaasde haar nogal. Aan de andere kant: wat wil een God? Aanbeden worden, toch? Misschien niet zo gek dat Hij dan een tempel voor zichzelf maakt en daarin wezens plaatst die Hem kunnen vereren. Maar wat een uit de kluiten gewassen tempel! God moest wel heel groot zijn.

‘En dan vers 2. “De aarde was woest en doods, duisternis lag over de oervloed, en over het water zweefde Gods geest.”

‘Wacht even, waar komt het water vandaan?’

‘Blijkbaar uit vers 1. Toen schiep de Heer alles.’

‘Hoeveel jaar is dat dan geleden?’

‘Daar zijn verschillende theorieën over, maar de Bijbel zelf zwijgt hierover.’

‘Dat irriteert me eigenlijk. Ik wil het gewoon weten.’

‘Ja, lijkt mij ook interessant, maar voor de Bijbel is dit blijkbaar geen belangrijk detail. Let op wat de Bijbel wel zegt: God zweeft boven de oervloed. Wat valt je op?’

‘Dat God een vreemde Geest is? Ik heb eigenlijk het beeld van de geest van de film *Aladdin* in gedachten.’

Bram liet zijn gulle lach weer horen. ‘Dat is een prachtig plaatje, maar eigenlijk moet je denken aan een moederarend die boven haar nest zweeft. Dat is het beeld dat het Hebreeuwse woord oproept. Waar God in vers 1 ver weg is, is Hij in vers 2 dichtbij. En dan begint Hij te spreken.’

‘Ja, en met Zijn woorden begint Hij dingen te maken.’

‘Dat zou kunnen. Het kan zijn dat God vanaf hier pas het scheppingsproces begint. Het kan ook zijn dat God alles al heeft gemaakt in het eerste vers van de Bijbel, waar staat dat God de hemel en de aarde schiep.’

‘Dat begrijp ik niet.’

‘God zegt: “Laat er licht zijn en er was licht”. Dat lijkt er inderdaad op dat het licht er eerst niet was, en later wel. Maar je kunt dit ook anders lezen. Kijk, het staat buiten kijf dat Abba alles heeft gemaakt. Vers 1 is daar heel duidelijk over. Maar als dan de scheppingsweek begint, is God niet zo zeer aan het creëren, maar aan het ordenen. Hij scheidt licht van de duisternis, de hemel van wat daaronder ligt, en water van land. Dat zijn de eerste drie scheppingsdagen. God maakt de ruimtes waarin alles wat Hij daarna wil maken en leeft kan gaan wonen. Kun je het volgen?’

Daniëla knikte. ‘Het zou dus kunnen dat God alles maakte in vers 1 en daarna benoemde Hij alles. Tijdens de eerste drie dagen van de schepping kregen drie ruimtes hun plaats: de hemel, het land en het water. Hij bracht orde aan. Logica, zeg maar?’

‘Precies. En wat gebeurt er in de drie dagen die volgen? Dan vult Hij die ruimtes. Op dag 1 scheidt Hij het licht van de duisternis, op dag 4 benoemt Hij de zon, de maan en de sterren. Ze hebben een functie. Ze moeten de seizoenen aangeven en de dagen van de feesten. Op dag 2 scheidt Hij de hemel van de rest van de aarde, op dag 5 vult Hij de hemel met vliegende dieren, en het water met waterdieren. Ze hebben een functie: ze moeten talrijk worden.’

‘En op dag 6?’

‘Je raadt het al, de zesde dag is gekoppeld aan de derde dag. Op dag 3 laat God bomen, planten en eetbare gewassen opkomen, op de zesde dag krijgen de landdieren – inclusief de mens – hun plaats en functie.’

‘Bijzonder. Dat is wat u bedoelt met een literaire beschrijving? Het is misschien niet letterlijk zo gebeurd, maar er is een onderliggende boodschap?’

‘Nogmaals: God kan alles. Het kan best zijn dat we de scheppingsweek zeer letterlijk moeten nemen. De Bijbel spreekt over dagen en gebruikt daarvoor het woord *yom*. Dat woord heeft verschillende betekenissen: een dag van twaalf uur, een dag van vierentwintig uur, maar ook een periode die niet exact is omschreven. Ik snap dat de vraag of we Genesis 1 letterlijk moeten nemen blijft terugkomen in onze tijd, waarin de Bijbel voortdurend onder vuur wordt genomen. Maar het is geen vraag die de Bijbel probeert te beantwoorden. Het gaat inderdaad om de onderliggende boodschap.’

Daniëla zuchtte diep. ‘Het is allemaal best ingewikkeld. Kunt u me niet gewoon die boodschap vertellen?’

Weer die ontwapenende glimlach. ‘Denk terug aan die eerste doelgroep: de Israëlieten in de woestijn. Zij willen weten in wat voor avontuur ze zijn meegesleept door die vreemde God, die *Elohim*. Deze God legt hun uit hoe Hij de wereld heeft gemaakt. Geen andere goden, maar één God die boven hen zweeft als een moederarend. Geen chaos, maar orde en logica. Hij maakte alles en iedereen en gaf het zijn plek. Hij creëerde het universum als een gigantische tempel.’

‘Dat is op zich heel mooi. Maar Hij vertelt dus niet *hoe* Hij dat deed?’

Bram schudde zijn hoofd. ‘Exact. Wat zouden deze mensen eraan hebben om te weten hoe God waterstof en helium gebruikte? Ze kenden die elementen niet eens. Konden zij de verste sterrenstelsels waarnemen? Daartoe waren ze niet in staat. Waren ze bekend met moleculen en atomen? God vertelt hun niet hoe Hij het huis bouwde. Hij doet iets veel belangrijkers.’

‘Wat dan?’

‘Toen jij hier de vorige keer kwam, zei je dat je mijn huis leuk ingericht vond. Ik heb je niet verteld over kastjes die ik op Marktplaats op de kop heb getikt, of over de IKEA-stoelen die ik aan de hand van allerlei plaatjes in elkaar heb geschroefd. Dat zou je niets interesseren. Ik vertelde jou over mijn vrouw, en onze visie voor dit huis. Met God is het net zo. Hij vertelde de Israëlieten niet over hoe Hij het huis heeft gebouwd, maar hoe Hij hun een thuis gaf.’

‘Een thuis?’

‘Ja, de wereld waarin wij wonen. De aarde is daarom ons ‘thuis’. Hij is speciaal voor ons ingericht. Alles heeft zijn plek en functie gekregen.’

‘Dus wij staan centraal?’

‘Ja en nee. Mensen zijn de kroon op Gods schepping, maar onze taak is om God te dienen. Je vindt dit op de tweede pagina van de Bijbel. Zullen we daar de volgende keer over doorpraten?’

Aantekeningen *van Daniëla*

Abba = Aramees voor Vader. Drukt intimiteit en gehoorzaamheid uit.

Genesis geschreven door Mozes in 15e eeuw voor Christus.

Scheppingsverhalen Egypte en Babylon laten geweld en chaos zien. Heel anders dan de Bijbel.

Bijbel geeft geen natuurkundige verklaringen, maar vertelt hoe God een thuis creëerde voor de mens. Het universum is een tempel om God te aanbidden.

Op eerste drie scheppingsdagen maakt God de ruimtes, op de volgende drie vult Hij die ruimtes met leven.

De mens en zijn helper

Genesis 2

Daniëla wurmde zich tussen enkele mensen door die stonden te wachten tot ze aan de beurt waren bij de kassa van de cafetaria. Waarom wilde Bram eigenlijk in een dierentuin afspreken? *Wildlands Emmen* was bovendien niet naast de deur, maar hij had een abonnement, zei hij.

Natuurlijk ontging Daniëla de link niet. Scheppingsverhaal in de Bijbel, dierenpark; het was allemaal niet zo ingewikkeld. Maar om nu speciaal hiernaartoe te komen... Ze was heus weleens in een dierentuin geweest en anders kon je altijd op YouTube wel de nodige dierenfilmpjes vinden. Maar Bram had de vanzelfsprekendheid die veel oudere mensen bezaten. Ze gingen er zonder meer van uit dat je hun orders opvolgde. Niet dat ze gemeen waren of zo, maar ze zeiden het op zo'n manier dat je gewoon niet kon weigeren.

Hij had eerst gevraagd wanneer ze een dag vrij had. 'Komende dinsdag', had ze geantwoord.

'Mooi', had hij gezegd. 'Laten we in de dierentuin afspreken. Vind je dat goed?'

Ze zag een oudere man – gekleed in een lichtgroen jasje en een lichtgele broek – naar haar wuiven. Ze wuifde terug, terwijl ze zich verbaasde over de gedurfde kleurencombinatie van Bram.

'Hèhè', zei ze, terwijl ze haar jas over de vrije stoel gooide en ging zitten. 'Even op adem komen. Wat een eind rijden zeg.'

'Ik vind het heerlijk', zei Bram. 'Tijd om na te denken en gesprekken te voeren met Abba.'

Ze knikte. Zelf had ze vooral muziek geluisterd, terwijl ze in haar hoofd lijstjes had gemaakt van wat er allemaal nog moest gebeuren.

'Ben je moe?', vroeg hij.

'Nee, hoor.' Ze sprak niet helemaal de waarheid. 'Ik ben wel benieuwd wat u vandaag te vertellen heeft. Als ik eerlijk ben, gaan mijn haren recht overeind staan van wat ik afgelopen week in de Bijbel heb gelezen.'

'Je bent nog er steeds wat opgewonden over', zei hij met een glimlach. 'Onthaasten is goed voor je. Daarom wilde ik hier afspreken. Ik heb een voorstel. Loop wat rond, kijk een beetje naar de dieren en ga dan ergens op een bankje zitten. Lees vervolgens Genesis 1 en 2 nog eens rustig. Ik wacht hier wel tot je zo ver bent. Dan kunnen we het erover hebben. Ik heb alle tijd vandaag.'

'Echt?'

Hij knikte, nog altijd breed glimlachend.

Daniëla zuchtte en stond op. Ze zou toch eens moeten leren om 'nee' te zeggen...

'Neem je tijd', zei Bram. Hij pakte zijn tablet op en ging lezen.

'Gaat u niet mee?'

'Ik heb vanochtend al een stukje gelopen en maak straks het rondje af. Ga nu maar. We hebben vast veel te bespreken.'

En dus maakte Daniëla een rondje door *Wildlands*. Ze merkte dat haar irritatie gaandeweg zakte. Kijken naar de olifanten, pinguïns, leeuwen, tijgers, krokodillen en andere dieren maakte haar rustiger. Ze beseftte dat het onnatuurlijk was dat deze grote en kleine dieren zich hier bevonden, ook al hadden de dierenverzorgers gezorgd voor een zo natuurlijk mogelijke omgeving.

Natuurlijk gingen haar gedachten naar de vraag hoe deze prachtige dieren waren ontstaan. Ze kon zich moeilijk voorstellen dat alles ooit een oersoep was geweest, waarin uit het niets een eencellig organisme was ontstaan, en dat uit die ene cel alles was voortgekomen, van inktvisje tot gorilla en mens.

Tegelijkertijd kon ze er met haar hoofd ook niet bij dat een God dit allemaal had gemaakt. Ze geloofde wel natuurlijk, maar haar voorstellingsvermogen liet haar in de steek.

Toen ze weer vlak bij de cafetaria was, bedacht ze dat ze nog eens de eerste twee hoofdstukken van de Bijbel zou lezen. Ze zocht een vrijstaand bankje op in de zon, ging zitten en las over een God die alles maakte en zijn plek gaf.

De mens werd op dag 6 gemaakt. Naar Gods evenbeeld, stond er nadrukkelijk bij. Net als de dieren kreeg de mens een opdracht, namelijk om zichzelf te vermenigvuldigen, de aarde te bevolken en erover te heersen.

Het gekke was, in Genesis 2 leek de Bijbel opnieuw te beginnen. De mens kwam daar wel nadrukkelijker naar voren. Maar waar hoofdstuk 1 sprak over 'mensen', ging het hier over één mens, die lange tijd alleen was. Tot deze man een vrouw kreeg van God. 'Een helper', stond er tot twee keer. Verschrikkelijk. Is dat wat vrouwen waren? Knechten van mannen? Geen wonder dat de Bijbel zo vaak was misbruikt door mannen om vrouwen te onderdrukken en te mishandelen.

Ze deed haar telefoon uit en zocht Bram weer op, die nog steeds in het restaurant zat. 'En?', vroeg hij.

'Ik kwam wel tot rust. Tot ik las dat vrouwen helpers van mannen zijn.'

'Ja, de Bijbel is een bijzonder boek, hè?'

'Bijzonder vreemd. Misschien zelfs wreed. Ik vind het niet gek dat mensen afhaken.'

'Dat is ook niet raar, maar wel eeuwig zonde.'

'Zonde?'

Hij lachte. 'Een kleine kwinkslag, mevrouw Daniëla. Dat kun je me toch wel vergeven?'

'Voor deze keer dan.'

Ze haalde voor hen beiden een koffie, waarna hij informeerde: 'Welke vragen heb je?'

'Nou, om te beginnen: waarom staat er twee keer hoe God de aarde en de mens maakte? De volgorde lijkt anders te zijn. En in hoofdstuk 1 gaat het over mensen, terwijl het in hoofdstuk 2 gaat over een man en later ook over een vrouw. En die vrouw is dan ook nog eens zijn knecht. Daar kan ik helemaal niets mee.'

'Ja, dat zijn mooie vragen. Ik ga daar op in, maar laat me je eerst nog dit vragen: ben je een beetje goed in kleien?'

'Kleien? Dat heb ik niet meer gedaan sinds de kinderen van de kleuterschool af zijn.'

Bram opende zijn rugtas en haalde er een bak met grijze klei uit. 'Terwijl ik vertel, wil ik graag dat je een poppetje boetseert.'

Ze stemde toe.

'Ik geloof dat Abba boven alles een artiest is', zei Bram.

'Een artiest?', vroeg Daniëla, terwijl ze met haar handen de klei in grote brokken trok.

'Vind je niet? Heb je de olifant gezien met zijn reusachtige lijf en zijn slurf? En heb je de vogelspinnen bestudeerd, met hun harige poten? Ze hebben acht ogen, maar zien heel slecht. Abba is als een vader die zich niet kan inhouden. Wij wonen op een planeet van minimale proporties, maar er zijn oneindig veel sterrenstelsels. En zelfs op deze kleine aardkloot is er een geweldige variëteit aan leven. En hoeveel verschillende mensen zijn er wel niet? God is een artiest, dat is mij wel duidelijk.'

'Hm, ja, als je het zo bekijkt. Wij vinden het knap als een schrijver in zijn leven honderd boeken kan schrijven, maar God heeft veel meer gecreëerd.'

'Exact. En de mens is de kroon op Zijn schepping.'

'Wat bedoelt u daarmee?'

'Kijk maar naar de rol die Abba aan de mens geeft. Hij maakt hen naar Zijn evenbeeld, geeft de opdracht om talrijk te worden en te heersen over de schepping.'

'Ja, dat is nogal een mondvul.' Ze kneedde kleine bolletjes van de klei.

'Doe maar iets minder bescheiden', zei Bram. 'Abba hield zich ook niet in.'

Ze duwde de bolletjes weer tegen elkaar tot ze een grotere homp klei had. Daarna kneedde ze een rond hoofd, terwijl Bram verder vertelde.

'Naar Zijn evenbeeld. Weet je wat dat betekent?'

'Dat God eruitziet als een mens?'

'God is geest. Hoe kan de mens dan op Hem lijken? De mens werd naar Zijn evenbeeld gemaakt. Waar vind je een evenbeeld? In de spiegel. Het is niet zo dat ons lichaam of ons gezicht op dat van Hem lijkt. Het gaat hier om onze natuur, ons karakter. De mens is zo gemaakt dat wij denken als Hij en doen als Hij.'

'Hm, oké', zei Daniëla. 'Dus wij zijn mini-godjes?'

‘Ik weet niet of ik het zo zou stellen, maar in zekere zin heb je gelijk. De eerste mens, Adam, wordt ook wel de zoon van God genoemd. Hij is dus een ‘godenzoon’. Dat laat iets zien van hoe dicht bij God hij was. Adam was als een kind van Hem. Maar er is wel een verschil. Hij is geen God. Hij is een schepsel van God.’

Daniëla was bezig de buik van het poppetje te boetseren. ‘Een beetje zoals deze klei mijn schepsel wordt dus?’

‘Inderdaad. Als je een heel goede artiest bent, kan jouw creatie best op een mens lijken. Maar er is wel een verschil tussen jou en Hem, niet dan? Maar goed, laten we deze beeldspraak niet te ver doortrekken. Waar het om gaat, is dat mensen als laatste gemaakt zijn. Met veel aandacht. Ze krijgen bovendien een opdracht mee: ze moeten zich voortplanten, de aarde bevolken en heersen over alles wat leeft.’

‘Zodat God van Zijn pensioen kan genieten?’

‘Nee, Daniëla, God is geen oude man zoals ik. Zijn krachten zullen nooit afnemen. Maar wat heeft Hij gecreëerd? Een universum in volledige harmonie. Dat hee!al is eigenlijk een reusachtige tempel waarin God wordt aanbeden en gediend.’

‘Ja, ik blijf dat een vreemd idee vinden.’

‘Ga maar na. Hoe geven de sterren eer aan God?’

Ze stopte even met kleien om na te denken. ‘Lastig. Kan dat wel? Ze kunnen moeilijk praten of liedjes zingen. Eigenlijk kunnen ze alleen maar branden en licht geven. Dat is natuurlijk ook hun rol in het universum. Ik denk dat als je creatief omgaat met het begrip ‘aanbidden’, dat de sterren God eren als ze doen waarvoor ze zijn gemaakt.’

‘Exact. Abba heeft alles en iedereen een plek gegeven. Dit is Zijn ontwerp. Zolang wij doen wat God van ons vraagt, eren we God. En wat vraagt God van mensen?’

‘Dat we over de dieren heersen?’

‘Ja, over de hele aarde eigenlijk. Maar we zijn gemaakt naar Zijn evenbeeld. Het gaat dus niet over domineren, maar over regeren. Over leidinggeven zoals God dat zou doen. We moeten Hem weerspiegelen.’

‘Nou, als ik het nieuws lees, is dat niet erg gelukt, lijkt me. Dan is de aarde een mislukt experiment.’

Bram tuitte zijn lippen, was even stil en zei toen: ‘Daar komen we nog wel over te spreken. Weet je, enerzijds is de opening van de Bijbel fantastisch. Het is echt het begin van een episch verhaal. En soms vraag ik me ook wel af waarom het allemaal zo ingewikkeld is opgeschreven. De schoonheid wordt niet door iedereen begrepen. Je moet echt wat inzicht krijgen in wat er precies staat en wat de betekenis daarvan is.’

‘Twijfelt u weleens aan Gods Woord? Of het wel klopt?’

Bram nam een slokje koffie en keek even in zijn mok voor hij antwoordde. ‘Twijfelen niet. Er is wel veel dat ik ook niet begrijp. Ik kan niet wachten tot ik in de hemel kom. Daar zal ik de eerste de beste engel even aan zijn jasje trekken om met hem eens mijn vragenlijst langs te lopen.’

Daniëla had Bram nog niet eerder op iets van onzekerheid kunnen betrappen. Als zelfs hij Gods Woord moeilijk vond, hoe was dat dan voor anderen? ‘Hoe gaat u daarmee om als u iets niet begrijpt?’

‘Ik probeer het antwoord te vinden bij mensen die slimmer zijn dan ik. Maar over het algemeen is mijn stelregel: ik richt me niet op wat ik niet begrijp, maar op wat ik wel begrijp. Dat is al moeilijk genoeg. Maar blijf vooral je vragen stellen, hoor. Alleen door te onderzoeken kom je verder. We hoeven niet alles klakkeloos aan te nemen. Volgens mij had je ook nog gevraagd hoe het kan dat het scheppingsverhaal van Genesis 1 verschilt van wat er in Genesis 2 staat.’

‘Ja, klopt’, zei Daniëla. Ze was ondertussen een arm aan het boetseren.

‘De vorige keer zei ik al dat het scheppingsverhaal een literaire beschrijving is van waargebeurde feiten. Het doel is niet om uit te leggen hoe God de wereld en de mensen heeft gemaakt. Dat is een superinteressante vraag en er zijn wetenschappers die denken dat ze dit kunnen achterhalen vanuit de Bijbel. Misschien hebben ze gelijk, maar het is niet wat God primair aan het doen is. Genesis beschrijft niet *hoe* God het universum creëerde, maar *waarom*.’

‘U bedoelt: de reden? De reden waarom God ons maakte?’

‘Precies. Ik noem de Bijbel graag een ‘episch verhaal’, maar sommige christenen nemen daar aanstoot aan. Die spreken liever over een ‘geschiedenis’. Strikt genomen hebben ze gelijk. Wat in de Bijbel staat, is echt gebeurd. In die zin is het een ‘geschiedenis’. Maar ik vind dat stoffig klinken. God is een verhaal aan het schrijven met de mensheid. Hij nodigt ons uit in Zijn verhaal. Wij mogen allemaal

ons eigen hoofdstuk schrijven. Maar hoe kunnen we dat doen als we onze rol en onze plaats niet kennen? Dat is waarom we de Bijbel hebben. Zo leren we wie we zijn, maar vooral ook: waarom we zijn.'

'En waarom zijn we dan hier?'

'Ik denk om Abba te eren en te dienen, door namens Hem te heersen over de schepping.'

'Een beetje zoals de dierenverzorgers in deze dierentuin.'

Bram sloeg met zijn vlakke hand op tafel. 'Ha! Ik denk dat onze opdracht wel iets groter is dan dat. Realiseer je wat God geeft en belooft in Genesis 1 en 2. Hij geeft ons land, de opdracht om namens Hem te heersen, én een zegen. Die zegen bestaat uit twee delen. Hij zegent ons met aards welzijn: vrede, voedsel en nageslacht, maar Hij zegent ons ook met Zijn aanwezigheid. De Bijbel vertelt nadrukkelijk hoe Abba de mens opzocht en tijd met hem doorbracht. Helaas ging het op een gegeven moment mis. Vanaf dat moment in de Bijbel is de Heer bezig om Zijn oorspronkelijke idee te herstellen.'

Hij nam nog een slok koffie en bestudeerde de klei in Daniëla's handen. Wat eerst een vormloze hoop was geweest, had zowaar wat gelijkenis met een mens gekregen. 'Blaas er eens leven in', zei hij.

'Pardon?'

'Nou, gewoon. Geef je poppetje wat lucht, zodat het gaat leven.'

'Hoe moet ik dat doen?'

'Heel simpel. Je komt dichtbij, haalt diep adem en blaast jouw adem in de neus of mond van je minimens.'

'Je wilt dat ik een stuk klei mond-op-mondbeademing ga geven?'

'Waarom niet?'

'Dat is vies.'

'God deed het ook bij de mens. Hij blies de lucht van Zijn longen in de neusgaten van de mens.'

Daniëla trok een grimas. 'Jugh, zo had ik er nog nooit naar gekeken.'

'Gelukkig vond Abba het niet vies. Het laat zien dat Hij dichtbij kwam, en dat Hij een persoonlijke God is.'

'Het lijkt wel Doornroosje of Sneeuwwitje. Die werden ook weer tot leven gekust. Al was Doornroosje niet echt dood, geloof ik.'

'Ja, tot leven gekust. Dat is een mooie manier om te omschrijven wat Abba met de mens deed. Hij deed dat niet met de dieren en de planten, alleen met de mens.'

'Alleen met de man, bedoelt u zeker? Hier in het begin al bevestigt God dat Hij vrouwen ondergeschikt maakt. Dat begrijp ik gewoon niet. Mijn vader onderdrukte mijn moeder. Alles draaide om hem. Maar 's zondags zat hij wel gewoon in de kerk. Hij was zelfs ouderling. Hij gebruikte de Bijbel als stok om mee te slaan.'

'Het spijt me dat te horen', zei Bram, terwijl de glimlach van zijn gezicht gleed.

Daniëla vroeg zich af waarom ze dit er nu zo had uitgeflapt. Het was niet zo dat haar vader haar moeder had geslagen of zo. Maar haar ouders waren ook nooit gelijkwaardig geweest. Nu had ze de sfeer van haar gesprek met Bram verpest. Het was interessant wat hij vertelde, maar het triggerde blijkbaar ook iets. Een stuk frustratie dat allang was begraven was als een geiser omhoog gekomen in haar innerlijk. Toch wilde ze Bram hier niet mee belasten.

'Wil je erover praten?', vroeg Bram.

Haastig schudde Daniëla haar hoofd. 'Misschien een andere keer.'

'De Bijbel is een fascinerend maar ook een gevaarlijk boek', zei Bram. 'Vaders Boek kan levens redden, terwijl anderen hun geloof juist verliezen. Het kan mensen opbouwen en afbreken. Het is als een scherp mes waarmee je een levensreddende operatie kunt uitvoeren, of mensen mee kunt neersteken.'

'Dat is pessimistisch', zei Daniëla, terwijl ze rilde. 'Hoe weet je dan of de Bijbel goed of slecht is voor je? Als de Bijbel echt zo ge-vaarlijk is, dan zou je die niet zonder handleiding mogen lezen.'

'De Heilige Geest kan je de begeleiding geven die je nodig hebt. Soms rechtstreeks, soms door andere mensen heen. Ik geloof niet dat het toeval is dat jij en ik ons nu samen over de Bijbel buigen. Hij heeft ons bij elkaar gebracht en leidt ons gesprek. Daar ben ik van overtuigd. En dat is het cruciale verschil. Lees je de Bijbel om de Auteur te ontmoeten? Of lees je hem om jezelf en je gedrag te rechtvaardigen? Ik hoop het eerste.'

Daniëla knikte, terwijl ze wat lucht uit haar mond liet ontsnappen.

'Geef het poppetje eens', zei Bram.

Ze gaf het hem en hij gebruikte zijn koffielepeltje om een stukje klei uit de rechterzijde van Daniëla's creatie te halen. Hij rolde het tussen zijn duim en wijsvinger tot er een dun staafje klei overbleef en dit zette hij recht overeind. 'Zie hier,' zei hij, 'ik geef u de vrouw.'

Daniëla grinnikte. 'Stelt niet echt veel voor. Geen neus, mond of oren.'

'Tja', zei Bram, 'ik had ook niet echt veel materiaal om mee te werken.'

'God zal er dan wel wat klei hebben bijgetoverd', reageerde Daniëla.

Bram stak zijn wijsvinger omhoog alsof hij plotseling een geniaal idee kreeg. Hij pakte het grote figuur van klei – dat nu een stukje van de zijkant miste – en trok het middendoor uit elkaar, tot hij twee helften had die bijna even groot waren.

'Je moet goed beseffen dat de Bijbel niet in het Nederlands is geschreven', zei Bram, terwijl hij bezig was.

'Dat weet ik. In het Grieks toch?'

'Het Nieuwe Testament in het Grieks, het Oude Testament in het Hebreeuws en een paar kleine stukjes in het Aramees. Het gegeven dat de Bijbel in talen is geschreven die duizenden jaren oud zijn, is iets om je voortdurend bewust van te zijn. Taal is namelijk een levend iets. Het verandert. Hetzelfde woord kan over honderd jaar een andere betekenis hebben dan nu.'

'Hm, oké. Waarom is dat belangrijk als je de Bijbel leest?'

'Open je bijbel eens en lees Genesis 2:20-22. Dan maak ik van deze twee helften twee nieuwe poppetjes'

Daniëla sloeg haar bijbel open en begon te lezen:

'De mens gaf namen aan al het vee, aan alle vogels en alle wilde dieren, maar hij vond geen helper die bij hem paste. Toen liet God, de Heer, de mens in een diepe slaap vallen, en terwijl de mens sliep nam Hij een van zijn ribben weg; Hij vulde die plaats weer met vlees. Uit de rib die Hij bij de mens had weggenomen, bouwde God, de Heer, een vrouw en Hij bracht haar bij de mens.'

'Amen', zei Bram. 'Waar is de vrouw van gemaakt?'

'Van de rib van de man.'

'Dat zegt je vertaling, ja. Ons Nederlands is hier vrij zwak. In het Hebreeuws staat hier *tsejlaw*. Dat woord kun je vertalen met 'rib', maar ook met 'zij', 'zijde', 'zijkant', of zelfs 'de helft'.'

'De helft?'

'Exact. Abba heeft geen klein stukje van de mens gebruikt om de vrouw te maken, maar zijn zijkant. Misschien zelfs de helft.'

'Wauw, nooit geweten dat je dit ook zo kon lezen.'

'Interessant, hè? Wat ik ook boeiend vind, is dat 'Adam' het Hebreeuwse woord voor mens is. Totdat Adam zijn vrouw heeft, wordt er niet gezegd dat hij een man is. Hij is gewoon mens. Als je het hebt over DE mens, dan bestaat die voor de helft uit man en voor de helft uit vrouw.'

'Sjonge', zei Daniëla, terwijl ze haar ogen nogmaals over de Bijbeltekst liet glijden. 'Geen klein stukje, maar de helft... Maar toch begrijp ik nog iets niet. Waarom is de vrouw dan de helper van de man? Ik begrijp niet waarom vrouwen slaafjes moeten zijn van mannen.'

'Ik ben blij dat je dit naar voren brengt. Het woord 'helper' lijkt inderdaad te duiden op een knecht; iemand die een ander moet helpen. Maar ook hier is de Nederlandse vertaling erg zwak.'

'Laat me raden: hier komt weer een woordstudie?'

'Haha, studie zou ik het niet willen noemen, maar het is wel leuk om even naar de oorspronkelijke betekenis van het Hebreeuwse woord te kijken, ja. Het woord dat met 'helper' is vertaald is *ezer*. Het komt in het Oude Testament eenentwintig keer voor. Twee keer wordt Eva hiermee aangeduid, drie keer worden landen die Israël krachtig te hulp schieten bedoeld. En de overige zestien keer? Enig idee?'

Daniëla haalde haar schouders op. 'Geen idee.'

'God.'

'Huh, God is een helper? Een – hoe noemde u dat? – ezer? Hij is toch veel meer dan dat?'

'Correct! Abba is veel meer dan een knecht of een assistent. Wij kunnen niet zonder Hem. Eva is voor Adam wat God is voor de mens: een partner zonder wie hij niet kan. Natuurlijk zijn man en vrouw verschillend. Ze weerspiegelen allebei een ander deel van God, maar ze zijn wel gelijkwaardig.'

‘Wauw.’ Daniëla voelde zich warm worden vanbinnen. ‘Waarom heb ik dat nog nooit eerder gehoord?’

‘Tja, daar heb ik geen antwoord op. Maar je mag weten dat je volwaardig bent. Net zo waardevol als een man.’

AANTEKENINGEN

van Daniëla

Mens op dag 6 gemaakt, naar Gods evenbeeld.

Opdracht:

Vermenigvuldigen

Aarde bevolken

Heersen over aarde

God is een artiest. Prachtig wat Hij allemaal heeft geschapen. Mens is de kroon op Zijn schepping.

Gemaakt naar Zijn evenbeeld betekent dat ons karakter dat van Hem moet weerspiegelen.

Het universum eert God als alles en iedereen doet waarvoor het/hij/zij is gemaakt. Sterren die licht geven bijvoorbeeld. Mensen eren God door volgens Zijn karakter te heersen over de wereld.

Bijbel is echt gebeurd. Toch is God een verhaal aan het schrijven. Genesis vertelt het waarom van dat verhaal heersen in Zijn naam en volgens Zijn Geest.

God kust mens tot leven.

Vrouw misschien niet gemaakt van rib van man (klein stukje) maar van zijn hele zijkant! Ze is een ezer – levenspartner zonder wie Adam niet kan. Volwaardig en gelijkwaardig.

De slang en de vloek

Genesis 3

Bram gaf Daniëla de twee figuren van klei. Hij had er met zijn lepeltje gezichten op getekend. Ze moest lachen om de potsierlijke creatie. 'Abba is een betere artiest dan ik', reageerde hij. 'Laatst kwam mijn kleindochter op schoot zitten. Ze is acht jaar. Ze zat aan mijn gezicht. "Wie heeft jouw gezicht gemaakt?", vroeg ze. "God", antwoordde ik. "Lang geleden." Toen vroeg ze wie dan haar gezicht had gemaakt en ik antwoordde dat God dat kortgeleden had gedaan. Ze dacht even na en zei toen: "Hij is wel beter geworden, hè?"'

Daniëla proestte het uit. 'Schitterend', zei ze. Ze dronk haar laatste restje koffie op en keek op haar horloge. Het was bijna tijd om naar huis te gaan en eten te maken voor de hongerige wolven thuis. 'Ik moet eigenlijk zo gaan', zei ze. 'Maar ik wil toch nog een vraag stellen. Waarom vervloekt God de vrouw eigenlijk door te zeggen dat man voortaan over haar zou heersen?'

'Tja, dan moeten we eigenlijk even langs het slangenverblijf. Heb je nog een kwartiertje?'

'Nou, ik moet straks eten koken en het is best een eind rijden...'

'Het verhaal is leuker als we in het slangenverblijf zijn.'

'Ik heb een hekel aan slangen.'

'En terecht. Daar is Bijbels gezien alle redenen toe. Kom, laten we gaan. Of wil je nu echt weg?'

Ze dacht even na. Een kwartiertje moest kunnen. En anders moesten ze maar iets in de frituurpan gooien. Daar had nog nooit iemand over geklaagd bij haar thuis... 'Oké, *let's go*', zei ze.

Even later bekeken ze een reusachtige python vanachter het glas. Zijn slanke, lange lichaam lag opgerold op de bodem van de kooi. Zijn schubben waren glad en zwart van kleur. De kleuren van het patroon waren helder en opvallend, en ze contrasteerden sterk met de donkere schubben van de python. Het patroon bevatte tinten van felgeel, oranje, rood en bruin die in een complex zigzagpatroon waren gerangschikt, dat over het hele lichaam van de python kronkelde en langs de buikzijde liep.

'Wat een machtig beest', zei Bram.

Daniëla knikte instemmend, terwijl ze de slang verder bestudeerde. Zijn ogen glansden als kleine juweeltjes in het licht dat door de glazen wanden van de kooi viel. Ze rilde. 'Hypnotiserend gewoon. Doodeng. Ik snap niet dat Adam en Eva niet heel hard wegrenden toen ze hem tegenkwamen.'

'Haha, ja, hadden ze dat maar gedaan. Helaas kenden ze geen gevaar. Ze kenden het verschil tussen goed en kwaad niet.'

'Hm, omdat ze nog niet van de boom van goed en kwaad hadden gegeten? Ik heb dat eigenlijk nooit begrepen. God weet toch alles? Waarom zette Hij die boom dan in de tuin? Op zijn minst had Hij Adam en Eva kunnen waarschuwen voor die slang. Dat had ons – en Hem – een hoop ellende bespaard.'

'Tja,' zei Bram, 'was het maar zo simpel. Misschien moeten we het eerst over de noodzaak van de boom hebben.'

'De noodzaak? Als in: het was nodig dat die boom daar stond?'

'Exact. Zonder die boom zou er geen liefde in de wereld zijn geweest.'

'Dat begrijp ik niet. Wat heeft een boom nou met liefde te maken?'

Bram staarde naar de slang, die doodstil in de kooi lag, alsof dit dier elk moment kon gaan spreken om de mysteries van God te onthullen. Hij hield zijn bek echter gesloten. 'Alles', zei Bram toen. 'Daniëla, je bent getrouwd. Uit liefde, neem ik aan. Maar hoe laat je zien dat je van je man houdt? Of hoe laat hij zien dat hij van jou houdt?'

Daniëla krulde haar mondhoeken naar beneden. Ze wist niet waar Bram naartoe wilde. 'Door lieve dingen te doen?'

‘Bijvoorbeeld, ja. Door tijd met elkaar door te brengen, door voor elkaar te koken, door de ander te troosten als die het moeilijk heeft, door cadeautjes te kopen, of door complimenten te geven. Maar wat is het ultieme bewijs dat iemand van je houdt? Het woord ‘getrouwd’ zegt het eigenlijk al.’

‘U bedoelt ‘trouw’?’

‘Precies. Het ultieme bewijs van jullie liefde voor elkaar is dat jullie trouw zijn aan elkaar. En hoe konden Adam en Eva aan God laten zien dat ze trouw waren en dus van Hem hielden?’

‘Door te doen wat Hij zei? Maar dat klinkt zo... bazerig. Alsof God alleen maar van ons houdt als we ons aan de regels houden die Hij heeft bedacht. Regels die heel moeilijk zijn om na te leven.’

‘Nou, Adam en Eva hadden maar één regel gekregen. “Jullie mogen van iedere boom eten, behalve van die ene.” Stel dat Adam en Eva helemaal geen verboden hadden gehad. Dan was er in het universum ook geen kans geweest om God af te wijzen.’

‘Ik zie daar eigenlijk het probleem niet zo van in.’

‘Als de mens Abba niet kon afwijzen, had de mens geen vrije wil gehad. Dan was de mens een machine
geweest
die
precies deed wat God hem of haar opdroeg. Hoe noem je zulke machines?’

‘Eh, robots?’

Bram knikte. ‘Robots. Een prachtige aarde, een prachtige tuin, keurig onderhouden door... robots. Ze zien er misschien menselijk uit, maar ze zijn het niet. Ze hebben namelijk geen vrije wil. En zonder vrije wil geen...’

‘...liefde’, vulde Daniëla aan.

‘Abba is liefde’, zei Bram. ‘Hij is liefde. Wat voor plezier geeft het God als Hij robots zou maken? Ze zijn gehoorzaam, maar niet in staat om lief te hebben. Daarom moest God wel een risico nemen. Dat heb jij ook gedaan toen je met je man trouwde. En ik ook met mijn vrouw destijds. Ik moet haar al drie jaar missen. Ik had ook niet kunnen trouwen. Dan zou ik niet de pijn hebben ervaren die ik de afgelopen jaren heb gekend.’

Bram viel stil. Hij hoefde ook niet verder te praten. Daniëla wist dat iemand liefhebben betekende dat je een risico nam. Ook Richard en zij hadden het weleens moeilijk gehad in hun relatie. Zeker net nadat de kinderen waren geboren waren ze elkaar weleens kwijtgeraakt. Dat had pijn gedaan, maar na gesprekken met een relatietherapeut waren ze er weer uit gekomen.

Als ze van tevoren had geweten dat er zulke moeilijke periodes zouden komen, zou ze er dan van hebben afgezien? Zeker niet. Het had pijn gedaan, maar de liefde was het waard. Ze hadden nog steeds een prachtig gezin.

‘Weet je,’ doorbrak Bram opeens de stilte, ‘die boom had geen magische vruchten. Het is niet zo dat de mens geen moreel kompas had en dat ze dat wel kregen toen ze eenmaal van die boom met kennis van goed en kwaad hadden gegeten. Dat denken veel mensen. Er is maar één reden waarom Adam en Eva geen besef hadden van het kwaad: ze hadden het nooit meegemaakt. Ze kenden alleen maar goedheid. Gods goedheid.’

Bram gebaarde met zijn hoofd naar de python. ‘Pas toen ze zo’n beest ontmoetten in de tuin en zich lieten overhalen om wel van die boom te eten – pas toen maakten ze kennis met het kwaad. Tot die tijd wisten ze gewoon niet wat het was. Wij kunnen ons dat niet voorstellen. Iedere dag zien wij het kwaad aan het werk, maar Adam en Eva leefden in volledige harmonie met de natuur, met elkaar en met God. Daar kwam abrupt een einde aan toen Eva een verboden vrucht at en er ook wat van aan Adam gaf, die het ook in zijn mond stopte.’

‘Toen begrepen ze wel wat kwaad was?’

‘Ja, het was de eerste zonde van de mens, de kroon op Gods schepping.’

‘Maar is dat wel eerlijk? Adam en Eva konden er dan toch ook weinig aan doen? Die slang had tegen hen gelogen. Hij misleidde hen. Waarom moesten ze dan zo hard worden gestraft?’

‘Dat heeft te maken met Gods heiligheid. God is namelijk niet alleen liefde. Hij is ook heilig en rechtvaardig. Heilig wil zeggen dat God God is. Hij is het meest zuiver. Hij kan geen zonde tolereren, zelfs al zou Hij het willen. Rechtvaardig wil zeggen dat God geen enkele zonde ongestraft kan laten. Ga maar na. Stel dat je bent overvallen en de dief wordt gepakt. Je gaat naar de rechtszitting waarin hij wordt berecht. En de rechter spreekt deze man vrij. Hoe zou je dat noemen?’

‘Ik zou tamelijk kwaad zijn, ja. Het is niet eerlijk.’

‘Inderdaad. Beter gezegd: het is niet rechtvaardig. Abba kan daarom niet even over de zonde van Adam en Eva heen stappen. Ze hebben bovendien gezondigd tegen Hém. Die slang zegt namelijk twee

dingen tegen hen. Ten eerste citeert hij God verkeerd. “Klopt het dat jullie niet van de bomen mogen eten?” Eva corrigeert hem. Ze mogen alleen niet van die ene boom eten, anders zullen ze zeker sterven. “Nee,” zegt de duivel, “jullie zullen niet sterven. Jullie zullen gelijk zijn aan God.” Niet alleen eten ze van de verboden vrucht, ze geloven Gods Woord niet, maar wel wat de slang zegt. Ze wijzen God volstrekt af, en hopen dat ze aan Hem gelijk worden.’

‘Wat betekent dat eigenlijk: gelijk worden aan God? Ze zijn toch mens?’

‘Misschien betekent het dat ze hoopten dat ze net zo veel kracht en macht zouden krijgen als God. Dat weet ik niet. Maar één ding weet ik wel: Adam en Eva wilden zelf bepalen wat goed en kwaad was. Ze wilden hun eigen wil doen, niet Gods wil. Dat is de zonde die het diepst in de mens zit. Niet willen buigen voor God. Dat is waar veel mensen zich schuldig aan maken.’

De python hief zijn kop op, alsof Bram hem een seintje had gegeven. Daniëla deed instinctief een stapje naar achteren, terwijl enkele jonge kinderen hun neus praktisch tegen het glas aandrukten.

‘Mensen willen dus hun eigen wil doen?’

‘Exact. Terwijl God natuurlijk weet wat het beste is voor ons. Hij heeft ons gemaakt!’

‘Ik snap wat je zegt, maar ik vind het lastig om dat te accepteren.’

‘En daar heb je het’, zei Bram met een glimlach. ‘Geldt voor mij ook. Als iemand anders voor ons bepaalt wat we ergens van moeten vinden of wat we moeten doen, dan verzet elke vezel in ons lijf zich. Dat komt door die allereerste zonde. Of beter: het is een herhaling van de eerste zonde. We willen ons van nature niet aan God onderwerpen.’

Bram keek op zijn horloge. ‘Kom, laten we naar huis gaan. Er is nog één ding dat je moet weten over Genesis 3.’

‘Nog meer? Mijn hoofd begint al aardig te duizelen.’

‘Dat begrijp ik. Het is veel informatie. Maar die eerste drie hoofdstukken zijn als de basis van een piramide. De hele Bijbel is gebouwd op deze tachtig verzen.’

Bram ging Daniëla voor naar de uitgang. Terwijl ze in rustig tempo liepen, vroeg Bram: ‘Daniëla, zie je het probleem van God dat is ontstaan in die eerste drie hoofdstukken van de Bijbel?’

‘Zoals ik het zie, heeft God veel risico genomen door mensen te maken met een vrije wil. Ik snap dat mensen die geen keuzes kunnen maken in feite robots zijn, maar toch is daardoor wel Gods mooie werk tenietgedaan. De hele schepping is kapotgegaan door die ene fout, toch?’

‘Hm-hm’, stemde Bram in. ‘God nam zeker risico. Omwille van de liefde stond Hij toe dat mensen verleid konden worden om tegen Hem te zondigen. Dat is precies wat er gebeurde. Daardoor is er een probleem ontstaan dat God wilde oplossen.’

‘Wat voor probleem?’

‘Nou, God is heilig. Hij kan geen zonde in Zijn nabijheid tolereren. Maar God is ook liefde. Hij wil de mensen juist dicht bij zich hebben. Hij wil mensen hun zonden vergeven. Maar dat kan niet zomaar, want God is ook rechtvaardig. Een rechtvaardige rechter kan overtredingen niet uitwissen alsof er niets is gebeurd, weet je nog?’

Daniëla fronste haar wenkbrauwen en hield haar pas in. ‘Maar God vergeeft zonden toch?’

‘Dat klopt. Maar daarvoor moest wel iets gebeuren. Daar komen we nog wel op terug. Voor nu hoop ik dat je Gods dilemma ziet. Hij wil de mens dichtbij hebben, maar dat kan niet omdat Hij heilig en rechtvaardig is. Wat kan Hij doen?’

‘Ik denk dat het antwoord ‘Jezus’ is, maar ik kan het niet echt uitleggen.’

‘Jezus is inderdaad de oplossing voor het probleem. Maar eerst moeten we het dilemma scherp hebben, want dan begrijpen we beter wat Jezus heeft gedaan. Het mysterie van God is niet: “Bestaat Hij?” of: “Waarom staat een goede God lijden toe in deze wereld?” De vraag is: “Hoe kan een heilige, rechtvaardige God Zijn liefde tonen en zondige mensen vergeven?” Dat is de vraag waar het Oude Testament om draait.’

‘Het hele Oude Testament?’

‘Eigenlijk de hele Bijbel. In het Oude Testament wordt deze vraag uitvergroot, in het Nieuwe Testament zien we hoe God dit probleem oplost.’

Ze vervolgden hun weg en liepen door de poortjes naar de parkeerplaats. ‘We hebben veel besproken’, zei Bram. ‘Daarom is het goed dat we ver weg hebben afgesproken. Dan heb je even de tijd om alles te laten bezinken voordat je het drukke gezinsleven weer instapt.’

Daniëla grinnikte. Had die oude baas zelfs daar bewust over nagedacht? ‘Had God ook bedenktijd nodig voor Hij met een oplossing kwam?’, vroeg ze.

‘Nee, maar wel goed dat je dit nog even aanstipt!’, reageerde Bram energiek, alsof ze niet al een hele poos met elkaar hadden gesproken over diepe zaken. ‘God vertelt aan Adam en Eva wat hun straf is. De man moet voortaan het land bewerken, de vrouw zal voortaan pijn ervaren bij de bevalling. Eigenlijk zegt God dat het leven vanaf nu moeite, pijn en gebrokenheid zal bevatten. Daarom zegt Hij ook tegen Eva dat de man voortaan over haar zal heersen. Dat is geen straf – dat is een gevolg van de gebroken schepping! Echt interessant wordt het pas als Abba tegen de slang zegt dat iemand uit het nageslacht van Eva de kop van de slang zal verbrijzelen, maar dat de slang die iemand in de hiel zal bijten.’

‘Dat is best mysterieus.’

‘Voor de mensen in het Oude Testament zeker. Maar wij weten dat Jezus is gekomen. Hij verbrijzelde het kwaad, maar daar moest Hij veel voor lijden. De slang beet Hem in de hiel. Deze persoon is de oplossing voor het probleem van God. Hij lost het dilemma op. Hoe? Daarvoor moet je de rest van de Bijbel lezen.’

Ze waren aangekomen bij Brams auto. Hij stapte in. ‘Bedankt voor het prettige gesprek.’

‘U bedankt voor alle uitleg’, zei ze. ‘Het is verhelderend, maar wel veel om te onthouden.’

Terwijl Bram zijn gordel om deed, zei hij: ‘Gelukkig hoeft dat ook niet. De Bijbel bestaat uit veel verschillende verhalen en gedichten, maar ze vertellen uiteindelijk maar één boodschap. Daar komen we ook nog op terug. De volgende keer dat we elkaar ontmoeten wil ik het over...’

Hij startte de auto en Daniëla kon niet goed horen wat hij zei.

‘...verhalen hebben.’

‘Wat voor verhalen?’, riep Daniëla, terwijl ze boven het geluid van de motor van de oude Volkswagen probeerde uit te komen.

‘Spiegelverhalen’, riep Bram, terwijl hij zijn deur dichttrok.

Aantekeningen *van Daniëla*

God wilde geen robots maar mensen. Trouw is ultieme uiting van liefde.

Zonder boom met verboden vruchten geen liefde. Mens moest in staat zijn om God af te wijzen. Anders geen vrije wil en dus geen liefde.

Voor ze verboden vrucht aten, kenden Adam en Eva alleen maar Gods goedheid. Door te eten, maakten ze kennis met het kwaad.

God is liefde maar ook heilig en rechtvaardig. Hij kan geen zonde tolereren. Zelfs al zou Hij het willen.

Eerste zonde: mens misleid, maar wil ook gelijk zijn aan God. Die zonde herhaalt zich steeds.

Mysterie van God is niet waarom Hij lijden toestaat, maar hoe Hij heilig en rechtvaardig kan zijn maar toch zonden kan vergeven.

God belooft een Nakomeling van Eva die het kwaad zal verbrijzelen.

Een tweede test

Genesis 4

Bram wandelde door het serene stadspark van Kampen met langzame, bedachtzame passen. Zijn gerimpelde handen, getekend door de jaren, hielden stevig de greep van zijn wandelstok vast terwijl hij met zijn ogen de paden van het park verkende. Hij luisterde aandachtig naar Daniëla die over haar ruziënde zoontjes sprak, met een glimlach om zijn lippen.

Ze vroeg zich af of hij gewoon beleefd was of dat hij zich werkelijk vermaakte met haar anekdote over hun schommelperikelen. 'Echt, als ze nog één keer ruzie maken over wie als eerste op de schommel mag, plak ik ze achter het behang! Ik heb al extra lijm ingeslagen.'

Brams gulle lach verraste haar, maar ze genoot er ook van. Hij was zo vriendelijk.

'Dat levert je vast een hoop likes op Insta op.'

Daniëla hield stil. 'Insta?'

'Ja, heb je dat niet? Ik post drie keer per dag. Meestal promotieberichten voor seniorenproducten. Hoe denk je dat ik aan zo'n goed pensioen kom?'

Daniëla trok haar wenkbrauw omhoog. 'U? Influencer?'

Weer die lach, terwijl hij zijn hoofd schudde. Ze liepen verder.

'Het is wel toepasselijk dat je zoontjes met elkaar hadden', zei Bram.

'Omdat het verhaal van Kaïn en Abel ook gaat over broers die ruzie hebben? Dat is wel een stukje luguberder... Vreselijk. Je moet er toch niet aan denken dat je ene zoon de andere vermoordt? En dan wordt het ook nog eens allemaal in gang gezet door God. Bizar gewoon.'

Bram wees met zijn wandelstok naar een houten bankje. 'Laten we even gaan zitten.' Hij ging haar voor en pakte een bijbel met witte kaft uit zijn rugtas. 'Zullen we het gewoon even lezen? Het zijn maar een paar verzen.'

Hij legde de bijbel in haar schoot. 'Hier, lees jij maar. Doe maar vanaf vers 3 tot en met 16.'

Daniëla sloeg de bijbel open en vond al snel het vierde hoofdstuk van Genesis. Ze legde haar vinger bij het derde vers en begon te lezen over de offers van Kaïn en Abel, hoe God dat van Abel wel en dat van Kaïn niet accepteerde, hoe Hij Kaïn waarschuwde voor de zonde en hoe Kaïn toch zijn broer doodsloeg en vervolgens werd vervloekt.

Toen ze klaar was met lezen zei Bram: 'Amen. Wat doet dit verhaal met je?'

Daniëla zuchtte diep. 'Dit is nou precies waarom ik zo veel moeite heb met God. Iedereen zegt dat God goed is. Mijn man ook. Altijd als hij bidt na het eten, dan dankt hij dat God zo goed is. Ik weet niet... misschien ben ik te rationeel. Ik kijk toch graag naar de feiten. Oké, God is goed, maar dan kijk ik om me heen en dan zie je dat zo veel mensen het gewoon *niet goed* hebben. Er is honger, slavernij, uitbuiting, oorlog, gruwelijke misdaden; ga zo maar door. Dan doe je de bijbel open en dan lees je dit.'

Ze legde haar vinger weer bij vers 4. 'De Heer merkte Abel en zijn offer op, maar voor Kaïn en zijn offer had hij geen oog. Dat maakte Kaïn woedend, zijn blik werd donker.' Ze zuchtte diep. 'Het is toch niet gek dat Kaïn boos was? Wat was er mis met zijn offer? Waarom wees God het af? Hij kan in de toekomst kijken, Hij weet hoe Kaïn gaat reageren en dan wijst Hij toch Kaïns offer af. Ik vind dit gewoon... wreed.'

'Hm, ja, dat is moeilijk, hè? Roept het verhaal nog meer vragen bij je op?'

'Och, zo veel. Waarom zegt God dat Kaïn slecht heeft gehandeld? Hij doet toch niets verkeerd? En wat ging er precies door het hoofd van Kaïn? Waarom kiest hij ervoor om zijn broer te vermoorden? Waarom hield God hem niet tegen? Hoe reageerden Adam en Eva op het nieuws dat hun jongste zoon dood was? En waarom is Kaïn bang voor andere mensen? Er waren er toch maar vier? Na de dood van Abel bleven alleen zijn ouders en hij zelf over. En ik kan waarschijnlijk nog wel meer van dit soort vragen verzinnen.'

Bram knikte. Hij begreep haar, zo leek het. 'Ja, stuk voor stuk goede vragen. Waarom zou de Bijbel die niet beantwoorden, denk je?'

'Pfff', zuchtte Daniëla. 'Daar vraag je me wat.' Haar ogen gleden weer over de pagina's van de bijbel in haar schoot. 'Het is gewoon een oud verhaal. Niet goed geschreven.'

'Juist, ja... Of is het misschien juist een briljant verhaal?'

'Wat bedoelt u?'

'Dat de Bijbel verhalen op een andere manier vertelt dan wij gewend zijn wil niet zeggen dat het slechte verhalen zijn. Een goede schrijver of filmmaker speelt met details om zijn punt duidelijk te maken. Ken je bijvoorbeeld de film *Schindler's List*?'

'Die film over de holocaust? Gruwelijk. Die heb ik één keer gezien, maar wil er nooit meer naar kijken. Vreselijk wat mensen elkaar kunnen aandoen.'

'Wat is je het meest bijgebleven van die film?'

'Dat meisje in de rode jas. Je ziet Oskar Schindler naar haar kijken terwijl ze over straat loopt en de nazi's de hele Joodse wijk opruimen en zij zich gaat verstoppen. Later zie je haar nog een keer dood in diezelfde rode jas.'

'Het is verschrikkelijk wat er toen gebeurde', antwoordde Bram. 'Het is natuurlijk een waargebeurd verhaal. Toch heeft Steven Spielberg, de regisseur, ervoor gekozen dit helemaal in zwart-wit op te nemen, op de eerste en laatste scène na. En het meisje met de rode jas natuurlijk. Weet je waarom hij de film in zwart-wit wilde?'

Daniëla schudde van 'nee'.

'Voor hem is kleur het symbool van het leven. De holocaust was juist leven zonder licht. Daarom moest een film over die tijd ook in zwart-wit zijn. Dit maakt het verhaal van hoe Oskar Schindler meer dan duizend Joden redde niet minder waar, maar het is een creatieve keuze geweest om geen kleurenfilm te maken. De rode jas is wel in kleur, om zo de aandacht op haar te kunnen vestigen. In de allereerste scène steekt een familie een kaars aan. Ze gaan de sabbat vieren. En vervolgens verdwijnt de kleur uit het beeld. Dat is de openingsscène. Aan het slot, als de Schindler-joden in de moderne tijd bij het graf van Schindler staan, is er weer kleur. Het leven heeft weer licht gekregen, dankzij zijn inspanningen.'

'Wauw, daar heeft Spielberg goed over nagedacht.'

'Ja, en dat is maar een klein voorbeeld van spelen met details. De hele film beslaat zes jaar. Die periode is teruggebracht tot enkele tientallen scènes die bij elkaar zo'n drie uur en vijftien minuten duren. De schrijvers hebben er dus voor gekozen om sommige details wel te benoemen en andere niet. De auteur van het verhaal van Kaïn en Abel doet hetzelfde: hij wijdt slechts zestien verzen aan de hele gebeurtenis.'

'Ja, en er gebeurt heel veel in die korte tekst. Maar toch, hij laat steken vallen als hij vragen oproept en die vervolgens niet beantwoordt. Ik bedoel, hij kan toch weten dat ik wil horen waarom God het offer van Kaïn afwijst?'

'Wat zou je ervan vinden als hij inderdaad weet wat jouw vraag is?'

'Dat begrijp ik niet.'

'Stel dat de schrijver bewust niet zegt waarom God het offer afwijst? Persoonlijk geloof ik dat God de eerste vijf boeken van de Bijbel min of meer heeft gedicteerd aan Mozes, zoals ik al eerder zei. Zeker alle verhalen die plaatsvinden vóór Mozes werd geboren, anders had niemand ze kunnen opschrijven. Misschien heeft God Mozes niet verteld wat de reden was.'

'Nou, dan zou ik Hem dat zeker hebben gevraagd.'

'Ha! Ik denk dat God dan gezegd zou hebben: "Denk er later maar eens over na, Daniëla, we hebben nog veel werk te doen!"'

Daniëla stelde zichzelf voor achter een schrijfbureau in een ouderwetse tent ergens in de woestijn, terwijl ze luisterde naar de stem van God die haar vertelde wat ze met haar ganzenveer moest opschrijven. Hadden ze in die tijd al inkt en pennen eigenlijk? Dat was een vraag voor een andere keer.

'Het punt is,' vervolgde Bram, 'dat Abba wil dat we nadenken over Zijn Woord. Het is een creatieve keuze om niet te vertellen waarom Hij Kaïns offer niet accepteert. Er zijn verschillende opties. Kaïn was een boer en hij offerde een deel van zijn oogst. Wilde God per se een vleesoffer? Dat is onwaarschijnlijk, omdat later in de Bijbel ook regels worden gegeven voor niet-dierlijke offers. Maar het is een optie. Het

kan ook zijn dat Kaïn wel offerde, maar dat niet van harte deed. Hij deed het omdat het moest, omdat hij ervan af wilde zijn. Nog een mogelijkheid is dat er niets maar dan ook niets mis was met zijn offer.'

'Huh?', reageerde Daniëla verbaasd. 'Als dat zo is, dan had God dat er wel bij moeten vertellen. En bovendien is het gewoon oneerlijk. Waarom Abels offer wel en Kaïns niet?'

'Tja, Abba laat dit dus in het midden. We lezen ook niet in het verhaal dat Hij aan Kaïn uitlegt wat Zijn reden is. Het blijft een mysterie. En juist dit maakt het verhaal zo toegankelijk voor ons.'

'Wat bedoelt u?'

'Kijk, Bijbelverhalen zijn moeilijk te begrijpen voor ons in de eenentwintigste eeuw, omdat ze zo ver van ons af staan. Deze gebeurtenis van Kaïn en Abel is minimaal zesduizend jaar oud en vond minimaal vijfduizend kilometer verderop plaats. Hoe kunnen wij ons herkennen in dit verhaal? Er is een sleutel om zo'n verhaal van Kaïn en Abel te openen.'

'Een sleutel?'

Bram knikte. 'Hoewel Kaïn en Abel eeuwen geleden leefden en duizenden kilometers verderop woonden in een tijd en een cultuur die wij niet kennen, hebben ze iets met ons gemeen. Net als wij zijn ze mensen van vlees en bloed. Ze zijn gemaakt door God, net als wij. En ze hebben menselijke ervaringen, net als wij. Juist door die menselijke ervaringen kunnen wij ons in hen verplaatsen. Ga maar na, heb jij ooit een moment in je leven gehad waarop God iets deed wat je niet begreep? Dat misschien zelfs leidde tot allerlei twijfels?'

Daniëla dacht terug aan het jaar dat ze flink werd gepest op de middelbare school. Haar – lichte? – afkeer van God was misschien zelfs daar ontstaan. Ze voelde zich verlaten. Hoe kon ze God danken voor Zijn liefde en bescherming terwijl ze zo alleen en kwetsbaar was?

'Toen mijn vrouw een paar jaar geleden overleed, heb ik ook ernstige twijfels gehad', zei Bram.

'Serieus? U heeft getwijfeld aan God?'

'Tuurlijk. Twijfel hoort bij het mens-zijn. We willen graag geloven en trouw en sterk zijn, maar niemand kan ontkennen dat twijfel snel en hard kan binnenkomen. Zeker als de golven van het leven over je heen slaan.'

Ze zwegen even. Aan de waterkant klom een eendenfamilie uit de stadsgracht om zich te goed te doen aan het verse gras. *Golven van het leven*. Mooi gezegd. Maar hier, in het Kamper park, dat ontworpen was als een klassieke Engelse tuin, heerste een rust en vrede die je zelden vond. Wanneer had Daniëla zich voor het laatst zo laten stilzetten om te reflecteren op het leven?

'Mooi, hè?', zei Bram, alsof hij haar gedachten kon lezen. 'Stel je voor hoe het later op de nieuwe aarde moet zijn.'

Paradijselijke rust. Ja, daar verlangde ze gewoon naar. Is dat wat Jezus bedoelde toen Hij zei: 'Kom naar Mij als je moe en belast bent?' Sjonge, waar dat Bijbelvers opeens vandaan kwam...?

Plotseling realiseerde ze zich dat ze naast Bram zat en dat ze in gesprek waren over de menselijke ervaring als brug naar het Bijbelverhaal. Had hij zijn punt eigenlijk niet al gemaakt? 'Sorry, ik was even afgedwaald', zei ze.

Hij glimlachte vriendelijk. Daniëla realiseerde zich dat hij haar even met haar gedachten alleen had gelaten.

'Vertel nog eens over die menselijke ervaring. Hoe werkt dat dan precies?'

Hij schraapte zijn keel en begon te vertellen. 'De twijfel van Kaïn is een menselijke ervaring. We twijfelen allemaal weleens aan God. We weten niet precies waarom Hij de ene keer zus doet en de andere keer zo. Abba is geen machine, geen algoritme. Hij is een Persoon met wijsheid die de onze ver overstijgt. We kunnen een leven lang leren over Zijn karakter, en dan nog kunnen er dingen gebeuren die we niet kunnen verklaren. Wat dat betreft zijn we net als Kaïn, want ook wij hebben een keuze.'

'Een keuze?'

'Ja, een keuze voor hoe je daarmee omgaat. Kaïn wordt boos. Heel boos. 'Zijn gezicht werd donker', staat in de NBV-vertaling van de Bijbel. De Herziene Statenvertaling zegt dat hij zijn gezicht liet zakken. Hij is dus terneergeslagen, somber. Er is een zaadje van bitterheid in zijn hart geland. Abba ziet dat. Kaïn heeft nog niet gezondigd, maar de zonde ligt wel al op de loer. Daarom vraagt Hij aan Kaïn waarom hij zo kwaad is. Natuurlijk weet God wel dat Kaïn teleurgesteld is over het feit dat God zijn offer niet heeft geaccepteerd. Eigenlijk vraagt God: "Waarom ben je werkelijk zo boos?" En dan houdt Hij Kaïn twee keuzes voor: "Kies je voor goed of kies je voor kwaad? Let op! De zonde staat al aan de deur, als een wild dier dat jou wil verscheuren." Abba maakt het heel persoonlijk voor Kaïn. *Wat doe jij?*

‘Dus eigenlijk is het een soort test?’

‘Exact. Kaïn wordt in beproeving gebracht. Waar doet dit je aan denken? De situatie lijkt erg op die we eerder hebben gelezen in de Bijbel.

Daniëla dacht even na. Ze hadden het gehad over Genesis 1. Dat hoofdstuk ging over de eerste scheppingsweek. Er kwam geen test in voor. In Genesis 2 ging het wel over Adam en Eva, maar was er volkomen harmonie tussen God en mens. Het moest dus wel over het derde hoofdstuk van Genesis gaan, want daarin kwam de slang voor het eerst tevoorschijn. ‘Op de verleiding van Adam en Eva?’, vroeg ze. ‘De slang in de tuin doet me denken aan het wilde dier dat voor Kaïns deur staat. De slang is het kwaad en dat spreekwoordelijke wilde dier wordt zonde genoemd.’

‘Juist!’, riep Bram uit, terwijl hij zijn handen in de lucht gooide. ‘Dit is opnieuw een confrontatie met het kwaad. Het gaat in het begin van de Bijbel steeds over wat is goed en wat is kwaad. “Doe je goed, dan kun je je gezicht weer opheffen”, zegt de Heer letterlijk tegen Kaïn. Zijn gezicht was neergevallen, maar als hij goed doet, kan Kaïn zijn gezicht weer naar boven richten. Het Hebreeuwse woord voor ‘goed’ wordt vaak genoemd in die eerste hoofdstukken van Genesis en hier dus weer.’

‘U bedoelt toen God na een dag werken steeds zei dat het goed was?’

‘Dat inderdaad. Maar ook de boom met kennis van goed en kwaad. Adam en Eva mochten hier niet van eten. Als ze zich daaraan hielden, dan zouden ze alleen maar goed kennen in de wereld. Ze moesten op Abba vertrouwen. Dat was de test: vertrouwen we op God of doen we wat we zelf willen? Kaïn komt voor diezelfde keuze te staan. En niet alleen hij. Wij ook!’

‘Dus eigenlijk wordt de test van Kaïns ouders herhaald? En wij moeten ook dagelijks zo’n test maken? Is dat niet wreed? Het is net alsof God ons iedere dag een examen afneemt dat zo moeilijk is dat je niet kunt slagen.’

‘Ik snap waarom je dat zegt. Het woord ‘test’ zien we als iets negatiefs. Maar het feit is dat we in een gebroken wereld leven waarin voortdurend onverwachte dingen gebeuren. Heeft God overal de hand in? Zet Hij alles in scène? Als dat zo is, dan is God een poppenspeler en zijn wij allemaal Pinokkio’s die worden bestuurd door de God die aan de touwtjes trekt. Zo is Abba niet. De Bijbel laat zien dat God soms actief ingrijpt, en soms niet. Waarom de ene keer wel en de andere keer niet? Die vraag blijft onbeantwoord. En dat brengt ons weer terug bij de menselijke ervaring. Soms worstelen we met God, en begrijpen we Hem niet. Dan hebben wij de keuze. Vertrouwen we toch op Hem, of doen we wat goed is in onze eigen ogen? Dat laatste is een risico. Je kunt zondigen en die zonde kan grote consequenties hebben.’

‘De moord op Abel bijvoorbeeld? Waarom deed Kaïn dat dan? Vooral als God hem net had gewaarschuwd?’

‘Ook hier zien we dat God details weglaat uit dit verhaal. In een moderne film of serie zou je de hoofdpersoon zien twifelen en uiteindelijk tot een keuze zien komen. In de Bijbel wordt dat hele proces van wikken en wegen overgeslagen. Kaïn vraagt zijn broer om mee te komen naar het veld. Het veld is waar hij zijn gewassen verbouwt. Hij neemt Abel dus mee naar zijn terrein, en daar slaat hij hem dood. En hoe reageert God?’

‘Hij spreekt hem toe?’

‘Ja. Net als toen Adam en Eva hadden gezondigd, zoekt God de gevallen mens op. “Waar is je broer?”, vraagt Abba. “Ben ik mijn broeders hoeder?”, antwoordt Kaïn. Hij ontwijkt de vraag. Alsof het Abels eigen schuld is dat hij is gestorven. Het is bijna een echo van wat Adam en Eva deden. “Die vrouw die U mij heeft gegeven”, zei Adam. En de vrouw: “Het was de schuld van de slang.” Kaïn probeert ermee weg te komen, net zoals zijn ouders destijds. God stelt hem bovendien dezelfde vraag als aan Adam, Eva en de slang: “Wat heb je gedaan?” Abba voegt daar nog aan toe dat het bloed vanuit de aarde tot Hem roept.’

‘Zo triest’, zei Daniëla.

‘Ja, inderdaad. Het is onschuldig bloed dat te vroeg heeft gevloeid. En het roept het uit naar God. Dit is een teken dat God goed is. Hij ziet het kwaad. Al het kwaad. Hij voorkomt het niet altijd, maar Hij ziet het, en vergeet het niet.’

Daniëla zag zichzelf weer staan op het schoolplein terwijl de andere meiden haar volstrekt negeerden. Had God dit dus ook gezien?

‘En wat gebeurt er vervolgens in het verhaal?’

‘God vervloekt Kaïn en maakt van hem een zwerver.’

‘Exact. Je ziet dat Adam en Eva als straf voor hun zonde uit de tuin van Eden worden verbannen. Ze moeten op een plek gaan wonen waar het een stuk moeilijker is om gewassen te verbouwen. Ze moeten er veel harder voor werken. Na de moord op Abel mag Kaïn zelfs hier niet meer blijven. Hij moet vertrekken. Hij wordt als het ware opnieuw verbannen. Voortaan zal hij als een nomade rondzwerfen. Kaïn protesteert nog wel. Hij vindt de straf te zwaar. Hij vreest dat de mensen hem iets zullen aandoen. Het bangst is hij voor het feit dat hij God niet meer onder ogen mag komen. Beter gezegd: hij is bang dat God zich voor hem zal verbergen. Oftewel: als ik ga zwerven, ziet U mij niet meer, en loop ik gevaar.’

‘Was dat ook zo?’

‘Nou, God gaf hem wel een teken. Wat voor teken, dat weten we niet. Maar er was iets aan hem waardoor de mensen wisten dat ze hem niet konden aanvallen.

‘Hm-hm. Maar waar komen die mensen dan vandaan? Zo irritant dat de Bijbel dit er niet bij vertelt!’

‘Ja, dat is weleens vervelend voor ons in onze tijd. Wij willen graag alles weten. En ook willen we dat de verhalen precies zo worden verteld als vandaag de dag. Maar dat is niet het geval. De Bijbel vertelt niet waar die andere mensen vandaan kwamen. Dat is voor God blijkbaar geen relevante vraag. Misschien maakte God in Genesis 1 wel heel veel mensen, en in Genesis 2 zoomen we in op twee van hen. Of misschien hadden Adam en Eva al veel meer kinderen gekregen voordat Kaïn zijn broer doodde. Een Bijbelverhaal bevat bij wijzen van spreken wegwijzers. “Dit is een detail waarvan ik wil dat je erop let, de rest mag je vergeten.” We moeten het dus doen met wat wél wordt verteld, en nadenken over wat niet wordt verteld.’

‘Maar als je niet duidelijk bent, dan kunnen je lezers of luisteraars een verkeerde conclusie trekken.’

‘Inderdaad. En dat gebeurt ook veel. Blijkbaar is dat een risico dat de auteurs van de Bijbel bereid waren te nemen. Ze hebben details opgeschreven en weggelaten onder leiding van de Heilige Geest.’

‘Oké, maar wat doen we dan met de vervloeking van Kaïn? Wat wil God dat we hiervan leren?’

‘We zien een patroon. Eerst worden Adam en Eva gescheiden van God nadat ze hebben gezondigd. En vervolgens zien we ook dat de afstand tussen Kaïn en de Heer wordt vergroot. Hiermee laat de Bijbel zien wat de consequentie is van de zonde: een kloof tussen God en mens. Hoe gaan we die kloof overbruggen? Wie gaat die kloof overbruggen? Dat is de centrale vraag van de Bijbel.’

Daniëla strekte haar rug. Ze zaten al wel erg lang op dit houten bankje. ‘Sjonge, een kort verhaal met veel inhoud. Gaan we de hele Bijbel zo doen? Dan zijn we nog wel even bezig.’

‘Nee, laten we dat niet doen’, lachte Bram. ‘We zullen wat gaan versnellen, maar ik wilde je graag laten zien waar het verhaal van de Bijbel in essentie om draait. God wil goed doen, maar geeft de mens de keus om Hem af te wijzen. De consequenties van de keuze die de mens maakte zijn verschrikkelijk en de vraag is of het ooit nog goed komt tussen God en mens. De rest van de Bijbel gaat over die vraag. Wie gaat de mens redden?’

Aantekeningen

van Daniëla

God wil dat we nadenken over Zijn Woord en speelt met het weglaten en toevoegen van details. Daarom geen duidelijke reden waarom Kaïns offer wordt afgewezen.

Waar komen andere mensen vandaan? Bijbel vertelt het niet. God neemt risico met ons door bepaalde details weg te laten. Lijkt bewust.

God heeft controle, maar is geen poppenspeler. Wij zijn geen Pinokkio's.

Menselijke ervaring is de brug naar de Bijbel. Kaïn en Abel leefden in andere plaats en tijd. Toch snappen we dat Kaïn gefrustreerd is.

*Kaïn moet kiezen: vertrouwen op God of zondigen?
Eigenlijk zelfde keuze als zijn ouders in paradijs. Kaïn
slaat Abel dood op zijn terrein: het veld. Ontwijkt Gods
vragen (net als Adam en Eva eerder).*

*Kaïn wordt verbannen, maar krijgt wel een
beschermingsteken. Vraag is: wie gaat de mens redden
als de zonde nu ook in het nageslacht zichtbaar wordt?*

Het verraad van de voorstelling

1 Samuel 17

Bram zat comfortabel in zijn vertrouwde leren stoel. Zijn doorleefde handen rustten op de armleuningen terwijl hij genoot van de warmte van de middagzon die door het raam scheen. Een zachte bries, afkomstig uit het geopende raam, streek langs zijn gerimpelde gezicht. Zijn favoriete boek – een bijbel met zwarte kaft, rafelige randen, en gekleurde post-its die uit de pagina's staken – lag in zijn schoot.

Hij pakte het exemplaar van Gods Woord op. 'Vaders boek', zei hij op kalme toon, 'is geen theorieboek, maar een werkboek.'

'Hm', knikte Daniëla, die zelf haar trouwbijbel had meegenomen naar deze afspraak met Bram. 'Daarmee bedoelt u dat je ermee aan de slag moet?'

'Ja. Het is geen boek dat je uit je hoofd moet leren. Er is niemand die je een examen afneemt.'

'Nee?', zei Daniëla lachend. 'Dus ik hoef er niet bang voor te zijn dat Petrus of Paulus me opwachten bij de hemelpoort om me te overhoren?'

'Haha! Ik zou daar inderdaad maar niet al te bang voor zijn. Het gaat maar om één ding: heb je de Here Jezus lief met heel je hart, heel je verstand en heel je ziel?'

'Zo simpel is het?', vroeg Daniëla. Ze wist niet of ze daar nu blij van werd. Aan de ene kant betekende het dat je je toegang tot de hemel niet hoefde te verdienen – *niet kon verdienen zelfs* – aan de andere kant: hoe wist je of je voldoende van Jezus hield?

'Ja, zo simpel', zei Bram. 'Maar de meeste simpele dingen kunnen soms moeilijk zijn. Daar komen we vast nog weleens over te spreken. Maar waar zullen we het vandaag over hebben? Heb je nog verder in de Bijbel gelezen?'

'Nou, ik heb het verhaal van Adam en Eva en dat van Kaïn en Abel nog eens gelezen, maar om eerlijk te zijn vind ik ze toch nog wel moeilijk.'

De oude man opende zijn Bijbel. 'Wil je graag vragen stellen? Ga je gang.'

Daniëla nam een slokje van haar koffie en zei toen: 'We hebben het gehad over de betrouwbaarheid van de Bijbelverhalen. Zijn ze echt gebeurd of zijn het meer een soort sprookjes? Ik weet wel dat ik moet geloven dat alles wat in de Bijbel staat waar is, maar als ik de verhalen over Adam en Eva lees, en over hun zonen, dan heb ik niet het gevoel dat ze echt gebeurd zijn. Ze hadden ook zo in een boek van de gebroeders Grimm kunnen staan. Dat vind ik gewoon lastig. Ze voelen... niet echt.'

'Juist', zei Bram, terwijl hij zijn bijbel op het bijzettafeltje naast hem legde en zich opdrukte. Een fractie van een seconde dacht Daniëla dat ze hem boos had gemaakt, maar toen zei hij: 'Wacht heel even hier.' Hij schuifde op zijn pantoffels door de woonkamer naar de deur en even later hoorde ze gestommel op de trap.

Terwijl hij weg was, had Daniëla tijd om de woonkamer nog eens verder te bestuderen. Die was zo overvol met boeken en allerlei prullaria, dat ze iedere keer dat ze kwam weer nieuwe dingen ontdekte. Dit keer viel haar oog op een potje inkt en een pen, die beide in een houten houder in de boekenkast stonden.

Daarnaast stond een beeldwerkje, dat twee mannen afbeeldde. De een zat op een bankje en hield zijn hand geheven alsof hij de andere man wilde tegenhouden. Die andere man zat geknield op één voet en had een handdoek over zijn schouder, terwijl zijn handen in een bak met water rustten. Op de voet van de beeltenis stond een Chinese tekst, vermoedelijk het vers van deze Bijbelscène.

Opnieuw gestommel op de trap. Bram had blijkbaar gevonden wat hij zocht. Even later stond hij weer in de woonkamer. Hij reikte haar een ingelijste afbeelding aan. 'Een schilderij van René Magritte', zei hij. 'Een Belgische schilder uit de jaren twintig van de vorige eeuw. Wat zie je?'

'Een pijp', zei ze. 'Zo een die mijn opa altijd had. Je doet er tabak in en steekt het aan. Jakkas. Zo vies.'

Een twinkeling in Brams ogen. 'Een pijp?'

'Hm-hm.'

'Kijk nog eens goed.'

Oei, was dit zo'n afbeelding waar je verschillende dingen in kon zien? Ze bewoog het kunstwerkje van links naar rechts om te kijken of ze ook andere vormen kon ontdekken, maar het enige wat ze zag was nog steeds... een tabakspijp. 'Tja, ik weet niet wat ik moet zien, maar ik zie alleen maar een pijp.'

Bram liet zich rustig in zijn stoel zakken. 'Lees eens wat eronder staat.'

Nu pas viel het haar op dat het inderdaad niet alleen een plaatje van een pijp was, maar dat er ook een tekst was afgebeeld. 'Hm', zei ze, 'het is Frans. Ik doe mijn best. *Ceci n'est pas une pipe.*'

'Wat betekent dat?'

'Sorry, ik heb Frans al in de derde of vierde laten vallen.'

'Het betekent: *Dit is geen pijp.*'

Daniëla fronste haar wenkbrauwen. 'Hè? Dit is toch gewoon een pijp? Wat is het dan?'

'Wat doe je met een pijp?'

'Tabak roken?'

'Ja. Kun je dat met dit schilderij?'

'Nee, dat lijkt me niet. In de fik steken misschien, maar niet roken, zoals je dat met een echte pijp doet. Het is geen pijp maar een weergave van een pijp. Is dat het?'

Bram knikte met een grijns op zijn gezicht. 'Wat je in je hand hebt, is een kopie van een origineel schilderij dat in 1929 is gemaakt. Dat is bijna een eeuw geleden. Het heet *Het verraad van de voorstelling*. Toen de mensen aan de maker vroegen waarom hij op zijn schilderij had gezet *Dit is geen pijp*, antwoordde hij dat hij niet wilde liegen. Hij had geen pijp gemaakt, maar een afbeelding daarvan. Wil dat zeggen dat zijn schilderij niet echt is? Het is hartstikke echt en authentiek. Maar het is geen originele pijp. Betekent dit dat die pijp op het schilderij nooit heeft bestaan?'

'Het zou kunnen dat hij dit uit zijn hoofd heeft geschilderd, maar ik kan me voorstellen dat hij genoeg tabakspijpen heeft gezien die die vorm en kleur hebben. De pijp zal dus hebben bestaan.'

'Dat geloof ik ook. Jij en ik kijken naar een weergave van een echte tabakspijp. Met Bijbelverhalen is het eigenlijk net zo. Niemand die over Adam, Eva, Kaïn en Abel leest kan zeggen: ik heb hen echt gezien, in levenden lijve. We zien een weergave van hun levens. De eerste drie mensen bereikten zelfs de leeftijd van een paar honderd jaar, maar de hoeveelheid tekst die de Bijbel aan hen wijdt is gering. Een paar korte hoofdstukken; meer niet. Alles wat ze hebben meegemaakt, is teruggebracht tot een paar pagina's in een boek.'

'Maar juist dat maakt het lastig om te geloven', zei Daniëla. 'Een tijdje geleden las ik de biografie van Michelle Obama. Zij beschrijft haar leven in geuren en kleuren, met heel veel details die zijn na te trekken. Ze geeft daarbij commentaar op wat er gebeurde, wat er werd gezegd, wat ze dacht en voelde, waarom ze bepaalde dingen deed. Stel je voor dat we over haar ook maar een stuk of zestien regels hadden. Dan hadden we toch helemaal geen inzicht in wie deze vrouw nu werkelijk was?'

'En dat verwacht je ook in de bijbel?'

'Nou ja, de bijbel is natuurlijk wel een oud boek.'

'Ik zeg liever: een uniek boek', lachte Bram. 'Het lastige is dat wij inderdaad onze verwachtingen meenemen naar de bijbel. Mijn generatie is opgegroeid met de krant en met romans van schrijvers als Harry Mulisch, met series als *Van Kooten en De Bie* en films als *James Bond*. En de huidige generatie groeit op met Netflix en een scala aan andere streamingsservices. Al die superheldenfilms... Ik kan ze niet meer volgen. Behalve *Spider-Man*. Die kijk ik nog weleens.'

'U kijkt naar *Spider-Man*? Ze sprak met iets meer verbazing in haar stem dan de bedoeling was.'

'Iedereen heeft recht op een *guilty pleasure*.' Bram pakte zijn bijbel weer en opende deze op een willekeurige pagina. 'Het punt is dus dat wij een modern stuk verwachten als wij de bijbel opendoen. Een verhaal dat voldoet aan onze verwachtingen. Als het non-fictie is – dus echt gebeurd – dan verwachten wij een journalistiek verhaal met feiten die te controleren zijn. Dat is niet wat we tegenkomen. Toch zijn de feiten waarover we lezen wél echt gebeurd. Van alle boeken uit de oudheid is de Bijbel het meest controleerbaar.'

'Alleen niet op een journalistieke manier opgeschreven?'

'Correct. Een Bijbels verhaal volgt eigen spelregels. Maar dat maakt het niet minder waar dan een nieuwsbericht op de site van de NOS of *De Telegraaf*.'

'Zoals dat niet alle relevante details worden opgeschreven? Dat zagen we bij Kaïn en Abel.'

‘Niet alle details die wij in de eenentwintigste eeuw relevant vinden. Maar ik durf te stellen dat ieder detail in de Bijbel een belangrijke rol speelt. Neem bijvoorbeeld het verhaal van David en Goliat. Je vindt het in 1 Samuel 17. Ik heb een voorstel. Als jij dit hoofdstuk nu leest, dan zet ik nog een keer koffie.’

Daniëla stemde toe en zocht in de inhoudsopgave van haar bijbel naar het betreffende tekstgedeelte. Ze las over de Filistijnse reus Goliat die het volk Israël, maar vooral hun God, bij herhaling beledigde. Niemand durfde met hem te vechten, behalve de kleine David. Die schakelde zijn tegenstander met een soort katapult uit. Eén enkele kei tegen de slaap van Goliat was voldoende om hem te vellen.

Deze scène deed haar denken aan de film *Troy*, waarin Brad Pitt als de Griekse held Achilles een reus uitschakelt met één enkele stoot van zijn zwaard.

Bram zette ondertussen de koffie op het tafeltje tussen hen in. Daarna liet hij zich weer langzaam in zijn stoel zakken. ‘Waar gaat dit verhaal over?’, vroeg hij.

‘Tja’, zei ze. ‘Dat kan overal over zijn. Wat ik eruit haal, is dat het gaat over moed en vertrouwen. David is een stuk kleiner, maar gaat toch op de reus af. Hij vertrouwt op God, wint het gevecht en krijgt als beloning een vrouw.’

‘Heel goed’, zei Bram glimlachend.

De glimlach zinde Daniëla niet helemaal. Was dit een strikvraag? ‘Toch?’, vroeg ze daarom. ‘Of zit ik eraast?’

Bram schudde zijn hoofd. ‘Je zit er niet naast. Hoe kun je eraast zitten? Dit is een verhaal zonder al te veel toelichting. De schrijver zegt nergens: “Dit of dat moet je ervan denken.” Het gaat om jouw interpretatie. Als je deze Bijbelse anekdote over David en Goliat tot je neemt, dan landt die in jouw persoonlijkheid, in jouw verleden, en in jouw cultuur. Wat jij van dit verhaal vindt, zegt dan ook veel over jou.’

‘En dat is... fout?’

‘Nee’, lachte Bram. ‘Dat is niet fout. Je hebt honderd procent gelijk. David is moedig en vertrouwt op God. Daarmee is hij een inspirerend voorbeeld voor ons. Maar dat is niet de enige reden waarom dit verhaal in de Bijbel staat. God doet altijd veel dingen tegelijk. Een Bijbelverhaal is als een ui dat je kunt afpellen. Het is al prachtig als je één laag weet te verwijderen, maar stel je voor dat je ook de andere lagen kunt ontdekken?’

‘Ja, maar juist dát vind ik zo lastig’, zei Daniëla. ‘Iedereen zegt steeds dat je onder de oppervlakte van de Bijbelteksten moet kijken. “Onder de motorkap”, zegt mijn man. Maar ik weet niet waar de knop zit om de motorkap te openen.’

Bram leunde naar voren en stak zijn wijsvinger de lucht in. ‘Dat is mooi gezegd. Er zijn manieren om de motorklep omhoog te doen. Liever nog spreek ik van het opzetten van een andere bril. Jij hebt zojuist naar deze tekst gekeken met de bril op van “Wat zegt dit verhaal mij?”. Daar is niets verkeerd mee. Sterker nog, dat kan heel behulpzaam zijn. Maar liever lees ik een Bijbeltekst eerst met een ‘hemelse bril’ op.’

‘Een hemelse bril?’

‘Ja. Stel dat de bijbel geen geschreven boek was, maar een grote verzameling plaatjes. Ieder verhaal is een afbeelding op dat heel grote, volledig gevulde canvas.’

‘Dat zou tamelijk chaotisch zijn. Waarschijnlijk heb je wel een vergrootglas nodig om iedere afbeelding – en dus ieder verhaal – afzonderlijk te bekijken.’

‘En als je dat vergrootglas neemt, wat zou je dan links en rechts zien van de afbeelding met daarop David en Goliat?’

‘Eh... nog meer afbeeldingen? Maar ik weet niet precies welke.’

Bram knikte. ‘Als je op dat schilderij naar links schuift met je vergrootglas, kom je uit bij de avonturen van koning Saul. Hij begon goed, maar was geen trouwe koning. Ga je nog verder terug in de tijd dan zou je een plaatje zien van de profeet Samuel. Kijk je bij David en Goliat juist naar rechts, dan lees je over hoe David uiteindelijk de opvolger wordt van Saul, wat hij goed doet en wat hij verkeerd doet. Wat ik hiermee probeer te zeggen, is dat ieder verhaal in de Bijbel in een bepaald verband plaatsvindt: de context van de Bijbel. Er zijn dingen aan voorafgegaan en er gebeuren dingen na het betreffende verhaal. Geen enkel verhaal staat op zichzelf.’

‘Dat begrijp ik, maar waarom noemt u dat dan een hemelse bril?’

‘Omdat ik graag naar de Bijbel kijk vanuit dat helikopterperspectief. Of beter gezegd: vanuit hemels perspectief. Ik stel mezelf de vraag: “Wat gebeurt hier in de plot van het grote verhaal van God en mens?” Kijk je met die bril op naar David en Goliath, dan zie je dat er veel meer aan de hand is dan een willekeurige confrontatie tussen een goddeloze reus en een trouwe herdersjongen.’

‘Zoals?’

‘Heel in het kort: God schiep de wereld, en de mens was de kroon op Zijn schepping. Zij moesten namens Hem heersen over de wereld, maar ze kwamen in opstand. God beloofde dat iemand uit het nageslacht van de vrouw de relatie tussen God en mens weer zou herstellen. Uiteindelijk koos God één man uit.’

‘Jezus?’

‘Ha! Zo ver zijn we nog niet. Hij koos Abraham en zijn vrouw Sara uit, en stichtte via hen een nieuw volk: Israël. De Verlosser zou uit dit volk worden geboren. Dat volk kwam in Egypte terecht en werd tot slaaf gemaakt. God rekende af met het zondige Egypte en bevrijdde Israël. Na flink wat omzwervingen kwamen ze terecht in Kanaän, dat wij nu Israël noemen. Daar bleek het volk niet bepaald trouw. Ze werden regelmatig overvallen door andere volken en God stuurde telkens geestelijke, maar militaire leiders om hen te redden. Die worden ‘rechters’ genoemd. De profeet Samuel was de laatste rechter. Op verzoek van het volk benoemde hij een koning. De vraag is: is deze koning de beloofde Verlosser?’

‘Maar die Verlosser is toch Jezus?’

‘Ja, wij weten dat, omdat we het Nieuwe Testament hebben. Maar hier in het Bijbelboek 1 Samuel weten we dat nog niet. Hier is God bezig met het volk Israël. Hij had hun verteld dat ze een koninkrijk van priesters moesten vormen. Maar dat waren ze niet bepaald. Sterker nog: ze hebben God feitelijk afgezet door om een menselijke koning te vragen. God stemde toe, maar er lag wel veel verantwoordelijkheid bij die koning. Hij moest zijn volk voorgaan in het dienen van God. En zo komen we uit bij Saul en David, de eerste twee koningen van Israël.’

‘En? Deden zij het goed? Wordt David geen “man naar Gods hart” genoemd? Ik meen me zoiets te herinneren.’

‘Haha, het is inderdaad de vraag of Saul en David goede koningen waren. Dat is namelijk de spanningsboog. Beiden begonnen veelbelovend, maar maakten toch veel fouten.’

‘Hè? David was toch een goede koning?’

‘De Bijbel noemt hem inderdaad een man naar Gods hart, maar niet omdat hij zo trouw was. Sterker nog, als je verder leest, wordt pijnlijk duidelijk dat David ook veel slechte dingen heeft gedaan. Het bekendste voorbeeld is dat hij de vrouw van een medestrijder zwanger maakt en om zijn zonde te verdoezelen, zorgt hij ervoor dat die soldaat bij een veldslag gedood wordt.’

‘Sjonge... Waarom noemt God hem dan toch een man naar Zijn hart?’

‘Omdat er één groot verschil is tussen Saul en David. Saul blijft hangen in zijn hoogmoed. Hij zoekt excuses in plaats van oprecht berouw te tonen. David is radicaal anders. Deze man onthoudt zich van eten, bidt en huilt als hij beseft dat hij heeft gezondigd tegen God. Saul rent weg van God, terwijl David naar Hem toe rent.’

‘Hm, ik heb die neiging ook wel’, zei Daniëla. ‘Ik zoek God niet zo snel op als ik weet dat ik iets fout heb gedaan.’

‘Dat is menselijk. Maar God wil graag dat we bij Hem terugkeren. Zelfs als we verkeerde dingen doen. Zo zie je dat de Bijbel voortdurend gebruikmaakt van tegenpolen.’

‘Zoals Kaïn en Abel?’

‘Exact. En ook bijvoorbeeld Jozef en zijn tien broers. Jozef dient God, terwijl zijn broers meer met zichzelf bezig zijn. Daarna krijg je de Egyptische farao en de Israëlitische leider Mozes. De farao is koppig, terwijl Mozes Gods wil doet. In het Nieuwe Testament is het contrast tussen de oude priester Zacharias en de jonge maagd Maria levensgroot. Beiden krijgen een engel op bezoek met een belofte voor hen. Zacharias is cynisch, terwijl Maria openstaat voor de boodschap. Zo worden ons telkens voorbeelden voorgelaten van mensen die we moeten navolgen en van mensen die juist de verkeerde keuze maken.’

‘En dat is de hemelse bril opzetten?’

‘Goed dat je daar weer op terugkomt. We hebben inderdaad een zijspoor genomen. Op deze manier naar een Bijbelverhaal kijken, is juist een menselijke bril opzetten. Wat kunnen wij van de Bijbelse figuren leren? Nogmaals, dit is geen verkeerde manier van lezen. Maar Abba heeft ons zo veel meer

te vertellen in Zijn Woord! Als je de hemelse bril opzet, kijk je vanuit Gods perspectief naar de gebeurtenissen. Dus juist niet vanuit de mens, maar vanaf Gods troon. De vraag die je jezelf dan stelt, is: "Wat is de Heer hier aan het doen?" Wat denk jij dat God doet in het verhaal van Goliath en David?"

'Poeh...', zei Daniëla. 'Hij laat zien dat Hij David helpt, omdat die Hem trouw is. Of heb ik dat verkeerd?'

'Nee, je hebt gelijk. God helpt David en later blijkt dat David inderdaad grotendeels trouw is aan de Heer, hoewel hij zeker zijn zwakke momenten heeft. Maar er is meer gaande.'

'Onder de motorkap?'

Bram lachte. 'Juist. Onder de motorkap. Maar ik weet niet zo veel van auto's, dus misschien moeten we die beeldspraak maar laten varen. Het liefst noem ik Adam en Eva koning-priesters. De eerste mensen waren als koningen, want ze moesten heersen over de aarde. Ze waren ook als priesters, want het doel van hun bestaan was om God de eer te geven die Hij verdient. Hier in 1 Samuel staan twee koningen centraal: Saul en David. Zij moesten heersen over Gods volk *in Gods Geest*. Ze moesten rechtvaardig zijn, en de belangen van het volk en van God vooropzetten. Hoewel ze officieel de militaire en politieke leiders waren, hadden ze ook een geestelijke functie. Zij moesten het volk voorgaan bij het aanbidden van God door zich aan Gods wet te houden.'

Terwijl Bram even pauzeerde, scande Daniëla nogmaals het verhaal van David die Goliath uitschakelde. Waar de reus Gods naam beledigde, daar prees David de Heer juist. Waar Saul in zijn tent bleef, trok David juist ten strijde. 'Het contrast tussen Saul en David is inderdaad groot', zei ze.

Bram knikte instemmend. 'Saul is een type Adam, David een type Jezus.'

'Huh? Wat bedoelt u daarmee? Ik geloof dat ik de draad een beetje kwijtraak.'

'Oké, laten we een stapje terugdoen. God doet veel dingen tegelijk in een Bijbelverhaal als dit. Eigenlijk kun je het op vier manieren lezen. Ik noem dat dus lezen met een andere bril op. Zet je de menselijke bril op, dan kijk je naar wat de mensen doen en wat je daarvan kunt leren. Je kunt ook kijken naar wat God doet en wat dit zegt over Zijn karakter. De derde bril die je kunt opzetten, is de hemelse bril. Daarbij kijk je naar het Bijbelverhaal vanuit Gods perspectief. Hoe past het verhaal in het grote plaatje? En als laatste kun je nog de Jezus-bril opzetten. Dan kijk je naar de link tussen dit verhaal en Jezus.'

Bram schraapte zijn keel voor hij verderging. 'Simpel gezegd: van de mens David kunnen we leren hoe we op God moeten vertrouwen, terwijl we van Saul kunnen leren hoe we in ieder geval niet moeten zijn. Over Gods karakter wordt in dit specifieke Bijbelverhaal niet veel gezegd, maar het is duidelijk dat God Davids trouw beloont. Kun je het nog volgen tot zover?'

'Ja, deze twee lagen van het Bijbelverhaal snap ik. Je kijkt als eerste naar de mens. De menselijke figuur kan een inspiratie of een waarschuwing zijn. Daarna kijk je naar God. Wat zegt de tekst over Zijn karakter? Dit begrijp ik. En de derde bril was...?'

'De hemelse bril. Daarbij kijk je dus bij wijze van spreken vanuit de hemel naar de beschreven gebeurtenissen. Een behulpzame vraag is dan: waar zitten we op de tijdlijn van de Bijbel en wat is God in dit stadium aan het doen? Die tijdlijn heb ik daarstraks beschreven weet je nog, toen we het over de context van iedere gebeurtenis hadden. Hier in 1 Samuel is God Zijn reddingsplan aan het voltooien. Hij heeft een volk geboren laten worden uit een onvruchtbaar echtpaar. Dat echtpaar heeft Hij een land gegeven, Zijn zegen en bescherming én een opdracht: ze moeten een koninkrijk van priesters vormen met als doel om andere volken jaloers te maken, zodat die God ook willen gaan volgen.'

'Hm, weer koningen en priesters dus', zei Daniëla.

'Exact. Een volk van koninklijke priesters dat geleid zou worden door God zelf. Er doemde alleen één probleem op: de mensen waren ontrouw. Ze gedroegen zich allesbehalve als koninklijke priesters. Sterker nog: ze wilden niet eens meer leiding ontvangen van Abba zelf. Ze vroegen om een aardse koning.'

'Dat vond God vast niet leuk.'

'Nee, inderdaad. Dat kon de Heer niet waarderen. Toch had Hij hier al rekening mee gehouden, want toen Hij Zijn wet gaf had Hij al richtlijnen meegegeven. Als er een koning zou komen, zou die de tussenpersoon zijn tussen God en het volk. Die koning moest het volk dus leiden op de weg naar God. Hij was de bewaker van het verbond tussen God en Israël.'

'Over dat verbond hebben we het nog niet echt gehad.'

'Misschien komt dat nog. Waar het op neerkomt, is dat God en Israël elkaar trouw zwoeren.'

'Dat klinkt bijna als een huwelijk.'

‘Eigenlijk is het ook een soort huwelijk. God beloofde Israël te beschermen en te zegenen, en Israël beloofde zich aan Gods wet te houden en Hem te dienen. Ze beloofden elkaar dus inderdaad trouw, net zoals twee geliefden dat doen. Maar dat terzijde. Het was dus de taak van de koning om deze overeenkomst met God te bewaken. Hij moest het goede voorbeeld geven.’

‘Maar u zei al dat Saul dit niet deed.’

‘Saul overtrad de wet inderdaad meerdere malen. Eigenlijk zie je hier, bij de confrontatie met Goliath, al hoe ver hij is gezonken. Het was zijn taak om het op te nemen voor God en Israël. Dat deed hij niet, want hij had niet genoeg geloof in God. Hij hechtte te veel waarde aan zichzelf en te weinig aan God. David was radicaal anders. Die cijferde zichzelf volledig weg voor Abba en riskeerde zijn leven voor Hem. Het resultaat was dat Saul als koning uiteindelijk werd afgezet en werd opgevolgd door David. En uit Davids nageslacht zou Jezus dan voortkomen – de Verlosser die door God in het Oude Testament voortdurend wordt aangekondigd. De hemelse bril is dus: kijken naar de grote lijn van de Bijbel.’

‘En dan was er nog een vierde bril?’

‘Ja, die lijkt hier sterk op. Je zou die de ‘Jezus-bril’ kunnen noemen. Met deze bril op stel je jezelf de vraag: “Hoe is dit verhaal gelinkt aan Jezus?”’

‘Dat is dus via de toekomstige koning David, toch? Omdat Jezus uit zijn nageslacht wordt geboren?’

‘Klopt, maar het gaat iets verder dan dat. Ik liet al zien dat het verhaal van Kaïn en Abel een sterke connectie heeft met dat van Adam en Eva. Bijna alle Bijbelse verhalen zijn geworteld in Genesis 1 tot en met 3. Ook dit verhaal van David, Saul en Goliath. Het zijn andere personages, de plot is anders, maar toch zijn er veel overeenkomsten. In 1 Samuel 17 staat niet de slang symbool voor het kwaad, maar de Filistijnse reus Goliath. Als ik dat zeg, wie is dan zoals Adam in dit verhaal?’

‘Pfff, zuchtte Daniëla, terwijl ze haar ogen weer over de pagina’s van de Bijbel liet dwalen. ‘Adam reageerde heel passief toen hij oog in oog stond met de slang. Hij zei niets. Op zijn beurt trok Saul niet ten strijde tegen de bedreiging. Dus ik denk dat er een overeenkomst is tussen Saul en Adam?’

Bram gooide zijn handen in de lucht. ‘Precies! Dat is het! Saul is een type Adam omdat hij zich gedraagt als Adam. Hij is opstandig en doet niet waarvoor hij is geroepen. David daarentegen is een type Jezus. Hij vertrouwt op God, is niet passief en behaalt de overwinning!’

‘Maar hoe is dat dan gelinkt aan Jezus?’

‘Bram keek met een schuin oog naar de klok. ‘Heb je nog een paar minuten?’, vroeg hij.

Daniëla knikte.

‘Mooi. Als je thuiskomt, moet je Lucas 4 maar eens lezen. Daarin vind je het verhaal van Jezus’ confrontatie met de slang. Alleen wordt hij hier geen slang genoemd, maar de duivel. Wij kennen hem ook wel als de satan. Dat betekent ‘tegenstrever’. Deze duivel doet bij Jezus precies hetzelfde als wat hij eerder deed bij Adam en Eva. Hij verdraait Gods Woord en probeert Jezus zo ver te krijgen dat Hij hem gaat aanbidden. Maar anders dan Adam trapt Jezus er niet in. Hij zwijgt niet, maar citeert Gods Woord correct. Hij verslaat de duivel in de woestijn en brengt uiteindelijk het offer dat de mens bevrijdt van de zonde.’

‘En Saul en David?’

‘Saul lijkt op Adam, omdat hij niet op God vertrouwt, maar tegen Hem in opstand komt. David is zeker niet feilloos, maar Hij vertrouwt wel op God en lijkt daarom op Jezus. Adam was koning van de aarde, maar legde die kroon af door tegen God te zondigen. Saul deed hetzelfde. Hij was koning van Israël, maar deed afstand van de kroon door tegen Gods wil in te gaan en geen oprecht berouw te tonen. David nam de kroon van Saul over. God beloofde hem dat hij een nakomeling zou krijgen die voor eeuwig op de troon zou zitten. Die nakomeling was Jezus. Hij nam de kroon van Adam over door weerstand te bieden tegen de duivel en door zich te laten kruisigen op Golgota.’

‘Sjonge. Het is net alsof dat verhaal van Adam en Eva telkens opnieuw wordt getoond, maar steeds in een andere uitvoering.’

‘Dat is een mooie vergelijking. En laten we daar maar mee afsluiten. Onthoud dat je een Bijbelverhaal dus met verschillende brillen op kunt lezen: de menselijke bril, de God-bril – al klinkt dat wat vreemd – de hemelse perspectief-bril en de Jezus-bril. Je hoeft niet elke keer als je leest dat op alle vier die niveaus te doen, maar het is goed om je ervan bewust te zijn dat God altijd veel dingen tegelijk doet. En vergeet de pijp van René Magritte niet. De Bijbel geeft een weergave van wat er werkelijk is gebeurd. De Bijbelverhalen volgen andere regels dan die wij gewend zijn. Probeer maar eens een ander Bijbelverhaal te lezen en kijk maar wat je eruit haalt.’

'Ik ga mijn best doen', antwoordde Daniëla.

AANTEKENINGEN

van Daniëla

'Dit is geen pijp' – is een schilderij van een pijp, en geen pijp.

Een foto of afbeelding is een weergave van een persoon of object, niet het echte object zelf. Een verhaal is een weergave van wat is gebeurd, niet de gebeurtenis zelf.

Bijbel is niet oud maar uniek.

Bijbel is waargebeurd, maar niet journalistiek opgeschreven. Wel meest controleerbare boek uit de oudheid. Bijbel volgt eigen spelregels.

Diepere lagen in de Bijbel ontdek door je andere 'brillen' op te zetten.

Menselijke bril: hoe reageren de personages en wat zegt dit over mensen?

Hemelse bril: helicopterview. Wat is God aan het doen?

Waar zitten we in het grote verhaal?

God-bril: Wat zegt dit verhaal over Gods karakter?

Jezus-bril: hoe verwijst dit verhaal naar Jezus?

Kauwen op Gods Woord

Psalm 1

Daniëla vond Bram uiteindelijk in een van de vele zalen van het Rijksmuseum in Amsterdam nadat hij het zaalnummer had geappt. Terwijl de vele bezoekers dit vertrek haastig in- en uitgingen, bleef Bram rustig op een bankje midden in de ruimte zitten.

Hij staarde naar een schilderij van meer dan drie meter breed en twee meter hoog. Daarop was een gespierde jongeman te zien in een soort grot, zijn benen over elkaar gekruist. Hij droeg alleen een witte doek om zijn heupen. Zijn handen waren gevouwen en hij hield zijn blik op de hemel gericht. Niet zo raar. Hij werd omringd door leeuwen.

Sommige leeuwen lagen lui op de grond, terwijl andere hun hoofd ophieven, klaar om in actie te komen. Hun muilen waren geopend, waardoor scherpe tanden zichtbaar werden; hun ogen fonkelden in een mix van nieuwsgierigheid en gevaar. De schilder had de textuur van hun vachten zorgvuldig weergegeven, met details die de ruwheid en de kracht van deze roofdieren benadrukten.

Ze keek naar het bordje met uitleg dat naast het schilderij was opgehangen en las:

Daniël in de Leeuwenkuil is een schilderij uit ongeveer 1615 van de Vlaamse kunstenaar Peter Paul Rubens, dat zich nu bevindt in de National Gallery of Art in Washington D.C.

Herkomst

Het schilderij maakte deel uit van een ruil tussen de kunstenaar en Sir Dudley Carleton (de eerste burggraaf van Dorchester). Carleton schonk het aan koning Karel I.

Het schilderij was later eigendom van de hertog van Hamilton en bleef in Hamilton Palace in Schotland tot 1882, toen het deel uitmaakte van de veiling van Hamilton Palace.

Op een gegeven moment tussen 1882 en 1919 kocht de familie Hamilton het schilderij terug, maar het werd uiteindelijk opgenomen in de laatste veiling van Hamilton Palace in 1919.

Het werd in 1963 verkocht aan de eerste burggraaf Cowdray, die het vervolgens verkocht aan kunsthandelaar M. Knoedler. Deze verkocht het schilderij aan de Verenigde Staten, die het in 1965 overdroegen aan de National Gallery of Art, waar het nu hangt.

Het onderwerp is afkomstig uit het boek Daniël, hoofdstuk 6:1-28. Rubens modelleerde de leeuwen naar een Marokkaanse ondersoort, waarvan voorbeelden destijds in de menagerie van de Spaanse gouverneur in Brussel aanwezig waren. In 1618 verwierf hij meer dan honderd stukken klassieke beeldhouwwerken in ruil voor dit schilderij, acht andere werken en een geldbedrag.

Bram wenkte Daniëla toen hij haar in het oog keek en gebaarde haar naast hem te komen zitten.

‘U heeft weer een mooie plek uitgekozen om af te spreken.’

Hij glimlachte. ‘Houd je van kunst?’

‘Als ik in de stemming ben.’

Bram wees op het schilderij. ‘Dit hangt normaal gesproken in Amerika, maar ik las dat het voor korte tijd hier te zien is. Sinds ik het boek *Eindelijk thuis* van Henri Nouwen heb gelezen over Rembrandts afbeelding van het verhaal van de verloren zoon kijk ik heel anders naar kunst. Die schilders zijn echte artiesten. De details die ze verwerken in hun schilderijen zeggen heel veel over hun interpretatie van Bijbelverhalen.’

‘Hm-hm’, knikte Daniëla, terwijl ze het schilderij iets aandachtiger bestudeerde.

‘Kijk naar die botten en die schedel bijvoorbeeld. Deze leeuwen zijn niet tam. Ze weten wat het is om mensen te verscheuren. Sommige luieren, zoals je ziet, terwijl andere heel actief zijn. Ze doen

Daniël niets, maar dat is niet logisch. Dit zijn wilde, hongerige leeuwen. Toch vallen ze je naamgenoot niet aan. Ben je soms naar hem vernoemd?’

‘Dat klopt. Mijn ouders wilden graag een Daniël. En als ik een meisje zou worden, dan een Daniëla. “Een leeuwentrotseerder”, zegt mijn vader altijd. Ik heb dus wel iets met dit verhaal. Ook omdat het vaak verteld werd op de christelijke basisschool waar ik op zat.’

‘Haha, dat kan ik me helemaal voorstellen. Jona in de vis, Daniël in de leeuwenkuil en Jezus die de mensen te slim af is. Dat zijn de verhalen die het meest worden verteld aan kinderen, volgens mij.’

Daniëla bestudeerde Rubens’ werk nog wat beter. De leeuwen leken menselijke trekjes te hebben. Anders dan echte leeuwen hadden ze allerlei gezichtsuitdrukkingen. De een keek verveeld, terwijl andere ronduit kwaadaardig keken.

‘Vergeet niet waar je naar kijkt’, zei Bram plotseling. ‘Dit is geen pijp.’

‘U bedoelt: dit zijn geen leeuwen?’

‘Exact.’

‘Maar een afbeelding van een man in een leeuwenkuil? Hoe pas je dat ook alweer toe op een Bijbelverhaal? Ik heb hier veel over nagedacht, maar ik blijf het een ingewikkeld concept vinden.’

‘Eigenlijk is het heel simpel. Als wij een tekst lezen in de Bijbel, of een film kijken op televisie, of een schilderij zien in een museum, dan zien we niet de echte gebeurtenis maar een weergave daarvan. Als we nu in het theater een voorstelling zagen over Daniël, dan zouden we niet Daniël zelf zien, maar acteurs. De Bijbel doet exact hetzelfde. God vertelt ons over een historische gebeurtenis met een geestelijke betekenis. Zijn instrument is in dit geval het Bijbelse verhaal. Zo’n verhaal kun je op verschillende manieren lezen.’

‘Juist. Dat heb ik toen ik thuiskwam gelijk voor mezelf opgeschreven. Er waren vier manieren, toch? Je kunt kijken naar wat dit verhaal over de mens zegt, naar wat het over God zegt, hoe het verhaal past in het grote geheel van de Bijbel en hoe het verhaal verwijst naar Jezus.’

‘Sjonge!’, zei Bram. ‘Dat heb je goed samengevat. Ik snap niet dat ik er een hele avond over deed om dat uit te leggen. Knap hoor.’

Zo’n prestatie was het niet, vond Daniëla, maar toch glunderde ze bij het horen van het compliment. Bram was in korte tijd uitgegroeid tot een soort vaderfiguur. Ze vertrouwde hem en zulke positieve woorden deden haar goed.

‘Toch blijft het lastig’, zei Daniëla. ‘Als je zo weinig ervaring hebt met lezen in de Bijbel, hoe begin je dan? Ik heb geen idee waar dit verhaal van Daniël precies in de Bijbel past, of hoe het naar Jezus verwijst. En wordt God wel genoemd eigenlijk? Dus dan kan ik hooguit een beetje kijken naar hoe de mens Daniël zich gedraagt. En dan blijf je dus weer aan de oppervlakte steken.’

‘Met als gevolg?’

‘Dat Bijbellezen oersaai wordt. Iets wat moet. Anders ben je geen goede christen, toch? Onze dominee zei laatst nog dat iedere christen minstens een half uur stille tijd per dag moet houden. De Bijbel zelf zegt dat je Gods Woord dag en nacht moet overdenken.’

‘Jouw dominee is een dwaas’, zei Bram afgeknepen.

Zo fel had ze hem nog niet eerder gehoord. Had ze hem kwaad gemaakt?

Hij legde zijn hand even op haar pols, alsof hij haar wilde geruststellen. ‘Daniëla, een half uur stille tijd houden per dag is prachtig, maar het is niet voor iedereen weggelegd. Weet je wat het grootste obstakel is tussen jou en de Bijbel?’

‘Nou?’

‘Schuldgevoel. Schaamte. De christelijke auteur C.S. Lewis heeft een boek geschreven dat in het Nederlands *Brieven uit de hel* heet. Het gaat over twee demonen die via brieven met elkaar communiceren. Het is lang geleden dat ik het heb gelezen, maar een van de belangrijkste opdrachten die de opperdemon geeft aan zijn secondant is om te voorkomen dat mensen in Abba’s boek lezen. Ik geloof dat dit waar is. Hoe maak je een christen kapot? Door zijn of haar levensaders door te snijden. Er zijn twee van die aders: de Bijbel en het gebed. Hoe probeert de duivel te voorkomen dat je je voedt met God? Door je voor God te laten vluchten. De duivel kent mensen maar al te goed. Hij weet dat ze geneigd zijn zich van God af te keren, als hij kan inspelen op hun schuldgevoel.’

‘Pfff’, blies Daniëla. ‘Dat is wel zwaar.’

‘Maar is het waar? Voel je je weleens schuldig dat je niet of niet genoeg in de Bijbel leest? Dat je niet goed genoeg bent?’

Ze zuchtte nog eens diep. ‘Dagelijks. Voor mijn gevoel houdt God een checklist bij hoe vaak ik in de Bijbel heb gelezen. Als ik die lijst ooit onder ogen krijg, zullen daar heel veel minnetjes op staan en weinig vinkjes. “Daniëla? Weer niet gezien vandaag”.’

‘God als schoolmeester dus? Iemand die in de gaten houdt of je spijbelt?’

‘Ja, daar komt het wel op neer.’

‘Abba is geen schoolmeester met een liniaal in zijn hand, Daniëla. Hij is een liefhebbende Vader die graag iets hoort van Zijn dochter, maar begrijpt dat er dagen zijn dat het niet lukt om contact te maken. Voor mij is Bijbel lezen en bidden als het voeren van een telefoongesprek met mijn hemelse Vader. Soms is het kort en haastig, soms is het lang en diepgaand. Als het me vandaag niet lukt om even te bellen, probeer ik het morgen gewoon weer.’

‘Maar is God dan niet boos omdat je vandaag niet hebt... eh... gebeld?’

‘Heb jij je vader of moeder nog gesproken deze week?’

‘Nee, ik zie hen zondag weer.’

‘Zijn ze dan boos dat je deze week geen contact hebt opgenomen?’

Daniëla schudde haar hoofd. ‘Ze zullen juist blij zijn om ons en de kinderen weer te zien.’

‘Precies!’, zei Bram. ‘Zo is het met God ook. Natuurlijk vindt Abba het fijn als je Hem elke dag even opzoekt, maar Hij begrijpt het als het niet lukt. Het is belangrijk dat wij afrekenen met die kritische stem in ons hoofd die zegt dat we niet voldoen, of dat we ons schuldig moeten voelen, of dat we hypocriet zijn om nu opeens in de Bijbel te gaan lezen. Als het vandaag niet lukt, dan probeer je het gewoon morgen opnieuw. Leg jezelf geen druk op die er niet is. Wij *mogen* in Gods Woord lezen. Dat heeft twee doelen: onze Vader beter leren kennen en onze rol ontdekken in Zijn verhaal.’

‘Maar zegt de Bijbel dan niet dat we dag en nacht in de Bijbel moeten lezen? Zo’n dominee zal dat toch niet zomaar verzinnen?’

‘De Bijbel zegt in de eerste verzen van Psalm 1: “Gelukkig de mens die niet meegaat met wie kwaad doen, die de weg van zondaars niet betreedt, bij spotters niet aan tafel zit maar vreugde vindt in de wet van de Heer en zich verdiept in zijn wet, dag en nacht. Hij zal zijn als een boom, geplant aan stromend water. Op tijd draagt hij vrucht, zijn bladeren verdorren niet. Alles wat hij doet komt tot bloei.”

‘Ja, daar heb je het! Dat is de tekst die de dominee aanhaalde. Dag en nacht. Nou, daar kom ik niet aan toe.’

‘Hm-hm’, humde Bram. ‘Wie wel? Bij ons roept dit een beeld op van iemand die de hele dag met zijn neus in de boeken zit. Maar zouden we dit in het Hebreeuws lezen, dan kregen we een heel ander beeld.’

‘Wat voor beeld?’

‘Iemand die op papier kauwt voordat hij het doorslikt’, lachte Bram.

‘Huh? Dat begrijp ik niet.’

‘Het Hebreeuwse woord dat wij vertalen met ‘je verdiepen in’ of ‘mediteren op’ is *hagah*. Hagah is het grommende geluid dat een beer achter in zijn keel maakt als hij aan het kauwen is. En waar staat ‘de wet van de Heer’ kun je ook lezen ‘de instructie’ of ‘het onderwijs van de Heer’. We mogen niet vergeten dat in onze tijd de meeste mensen prima in staat zijn om boeken te bezitten en te lezen. En anders is er altijd nog het internet met al zijn hulpmiddelen. Maar de Bijbel is tot stand gekomen tussen ongeveer 1500 voor Christus en 100 na Christus. In die periode kon misschien tien procent van alle mensen lezen en schrijven. Een boek of boekrol was gigantisch duur. En toch geeft God de opdracht om te kauwen op Zijn woord.’

‘Dat blijft een vreemde uitdrukking.’

‘Het betekent dat je er voortdurend mee bezig bent. Het wordt deel van jezelf. Dat is wat de psalmist bedoelt. Niet dat je vierentwintig uur per dag, zeven dagen per week in de Bijbel leest, maar dat je je voedt met Gods Woord, zodat het je van binnenuit kan versterken en veranderen. Je denkt erover na, je probeert het toe te passen in je leven en God doet de rest.’

‘Maar om erover te kunnen nadenken, zul je het toch moeten lezen?’

‘Dat klopt. En dat brengt ons terug bij de vier manieren om een Bijbelverhaal te lezen: kijk naar de mens, kijk naar God, kijk naar het grote geheel en kijk naar Jezus.’

Daniëla keek behoedzaam om zich heen om te zien of ze geen ‘bewaker’ zag en nam toen gauw een slok lauwe thee uit de thermoskan die ze eerder die dag had gemaakt voor de lange trip naar

Amsterdam. Ze liet haar voet ongeduldig wiebelen toen ze zei: 'Dat van die vier manieren snap ik, maar hoe doe je dat dan concreet?'

'Oké, concreet. Misschien moet je het even opschrijven. Heb je pen en papier?'

Daniëla viste haar mobiel uit haar tas en opende de Evernote-app. 'Digitaal papier ook goed?'

'Wat werkt voor jou. Klaar?'

'Klaar.'

'Oké, stap 1. Maak. Je. Niet. Druk.'

Daniëla keek op van haar mobiel. 'Serieus?'

'Heel serieus. Laten we met elkaar afspreken dat we onszelf geen druk opleggen. God is niet boos. We hoeven geen levensveranderende toepassing te ontdekken. We hoeven geen vijf hoofdstukken per dag te lezen en je hoeft niet alles te onthouden. Alles mag, maar niets moet. Oké? We willen een ontmoeting met God. Soms is dat echte *qualitytime*, soms is het een haastige check-in. Als je niet alle stappen kunt doen, doe dan wat je wel kunt op dat moment.'

Daniëla maakte vlug een aantekening. 1. *Geen druk*. 'Oké, en stap 2?'

'Stap 2 is kijken naar de context. Waar past dit verhaal in het grote plaatje van de Bijbel? Voordat je zegt: "Dan moet ik zeker eerst theologie gaan studeren?" – dat is niet zo. Om te beginnen, hoe meer je in de Bijbel leest, hoe meer gevoel je krijgt voor de achtergrond van elk Bijbelverhaal. Daarnaast zijn er allerlei hulpmiddelen die je kunnen helpen. Ik kan je later wel een appje sturen met een paar tools die behulpzaam zijn.'

'Oké, stap 2 is dus de context. En stap 3?'

'Bij stap 3 kijk je naar plot, plaats en personage. Dat wilde ik graag met jou doen vandaag.'

'Hm', reageerde Daniëla. 'Ik heb zo'n gevoel dat we het zo meteen over Daniël in de leeuwenkuil gaan hebben.'

Bram toverde een ondeugende glimlach op zijn gezicht. 'Uiteraard', zei hij. Hij keek op zijn horloge. 'Maar het is nu twaalf uur geweest. Ik stel voor dat je even gaat lunchen hier in het restaurant en dat je Daniël 6 leest. Laten we elkaar hier om één uur weer zien.'

Aantekeningen

van Daniëla

Leg jezelf geen druk op bij Bijbellezen. Grootste obstakel bij Bijbellezen is schuldgevoel.

Elke christen heeft twee levensaders: Bijbellezen en gebed. Duivel probeert je te laten vluchten van God. Schuldgevoel is zijn belangrijkste instrument.

**GOD HOUDT GEEN CHECKLIST BIJ.
GEEN LERAAR MET LINIAAL IN DE HAND.**

Bijbellezen en bidden is alsof je belt met je hemelse Vader. Hij is blij als je belt.

*Bijbellezen heeft twee doelen:
Onze hemelse Vader beter leren kennen;
Onze rol ontdekken in Gods grote verhaal.*

Psalm 1: we moeten kauwen op Gods Woord. Je bent er voortdurend mee bezig. Het wordt deel van jezelf. Je voedt jezelf ermee, net zoals je eet.

Bijbellezen concreet maken:

- 1. Geen druk opleggen;*
- 2. Kijk naar context (eventueel met hulpmiddelen);*

3. Kijk naar plot, plaats, personage

Hulpmiddelen:

- Studiebijbel*
- Bijbelkring*
- Bijbellezenmetjan.nl*

Plot en plaats

Daniël 6

Daniëla liep terug door de lange gangen van het Rijksmuseum naar de zaal waar Bram op haar zat te wachten. Ze had weinig oog voor de kunstwerken die ze passeerde. Als ze straks nog wat tijd over had, kon ze misschien nog wat zalen bezoeken met werken die haar wel interessant leken. Nu zat haar hoofd vol met Daniël in de leeuwenkuil.

Ze had gelezen over een nieuwe koning die aan de macht was gekomen, Darius genaamd. Ze had hem opgezocht op Wikipedia en volgens de schrijvers van die pagina was er geen historisch bewijs voor het bestaan van deze man. Ze suggereerden dat de Bijbel-schrijvers hem hadden verzonnen.

Daarna googelde ze de vraag *did Darius from Daniel exist?* Ze kwam uit op een site uit van een man die een dissertatie over deze koning uit Daniël had geschreven. Volgens deze professor was er ten tijde van Cyrus (een koning die wel had geleefd volgens geleerden) een co-regent geweest met de naam Cyaxares II. Deze man wordt in de Bijbel aangeduid met zijn troonnaam Darius. Het was allemaal nogal ingewikkeld, vond ze. Hoe kon je nu weten wie er gelijk had?

Ze had besloten die vraag te parkeren en was verder gaan lezen in Daniël 6. De Bijbel vertelde hoe deze Darius rijksbestuurders aanstelde. Daniël was een van hen. De andere bestuurders waren jaloers op hem vanwege zijn buitengewone talenten. Ze konden echter niets vinden om hem aan te klagen, daarom zetten ze een valstrik.

Ze verleidden de koning ertoe om een wet in te voeren die niet kon worden teruggedraaid. Ze wisten dat Daniël driemaal per dag tot zijn God bad. De koning liet afkondigen dat de mensen de komende dertig dagen alleen tot hem mochten bidden. Anders zouden ze in de leeuwenkuil worden gegooid.

Daniël ging gewoon door met zijn dagelijkse ritueel. Hij knielde zelfs voor een open venster, terwijl hij zich naar het oosten keerde, naar Jeruzalem dat zo veel kilometer verderop lag.

De mannen hadden nu een reden om Daniël te arresteren en in de leeuwenkuil te laten werpen. De koning protesteerde nog, maar hij kon zijn eigen bevel niet ongedaan maken. Hij liet de kuil waar Daniël in was gegooid afsluiten met een grote steen. Bedroefd ging de koning terug naar zijn vertrek. Hij at niet en kon niet slapen.

De volgende ochtend ging hij gauw naar de leeuwenkuil en riep: 'Daniël, dienaar van de levende God, heeft uw God, die u zo vasthoudend dient, u van de leeuwen kunnen redden?'

Tot zijn verbazing antwoordde Daniël: 'Majesteit, leef in eeuwigheid! Mijn God heeft Zijn engel gezonden en de leeuwenmuilen gesloten. Ze hebben mij geen kwaad gedaan, omdat Hij mij onschuldig acht; maar ook u, majesteit, heb ik niets misdaan.'

De verheugde koning liet Daniël bevrijden. De mannen die hem in de val hadden gelokt, werden met hun gezinnen in de kuil gegooid. Zij werden ogenblikkelijk verscheurd. Verschrikkelijk vond Daniëla dat. Geen wonder dat veel mensen de Bijbel een gewelddadig boek vonden.

Dat was dan ook het eerste wat ze tegen Bram zei toen ze hem weer zag. Ze wees naar het schilderij. 'Kijk', zei ze. 'Daar zit Daniël rustig te bidden, terwijl een paar minuten later mannen, vrouwen en kinderen worden opgegeten door diezelfde leeuwen. Had God hen dan ook niet kunnen redden?'

'Een begrijpelijke vraag', zei Bram. 'Maar laten we bij het begin beginnen. Je wilt graag weten hoe je zo'n Bijbelverhaal kunt lezen. Toch?'

Daniëla knikte.

'Het gaat erom dat we de betekenis vinden in dit soort Bijbelverhalen. Dat is wat we graag willen bereiken. Om dat te doen, moeten we een brug slaan van ons leven naar de Bijbel. We lopen over die brug naar het verhaal om te kijken wat het betekende in die tijd, en lopen vervolgens terug om te kijken naar wat het dan voor ons persoonlijk betekent. Hoe doe je dat? Door te kijken naar drie dingen: plot, plaats en personage.'

'Plot, plaats, personage', herhaalde Daniëla.

'Inderdaad. De plot beschrijft wat er gebeurt. Neem het verhaal van Assepoester. Iedereen kent dat. Assepoester wordt als een slavin behandeld door haar stiefmoeder. Wat wil ze? Ze wil bevrijd worden. Vanbinnen is ze namelijk een mooie prinses. Maar haar stiefmoeder en stiefzusjes staan in de weg van haar geluk. Dan gebeurt er iets waardoor ze hoop krijgt: een prins wil alle vrijgezelle dames in zijn rijk ontmoeten tijdens een bal. Maar ze mag er niet naartoe van haar stiefmoeder. Dan verschijnt er een fee die haar een feestjurk geeft en glazen muiltjes. De betovering zal tot middernacht duren. Ze gaat naar het feest, wint de prins voor zich, maar moet halsoverkop vertrekken als de klok twaalf uur slaat. Alle hoop lijkt verloren. De prins vindt het glazen muiltje en Assepoester is de enige die de schoen past. Ze trouwen en leven nog lang en gelukkig.'

'Niet echt een modern verhaal. Een vrouw die moet worden gered door een prins. Yugh.'

'Haha, dat klopt. Daar zou je nu niet meer mee weggkomen. Maar het gaat om de verhaalprincipes. Elk verhaal begint met een normale situatie. Bij Assepoester is de status quo dat ze elke dag hard moet werken en geen kans heeft op geluk. Dan vindt het *inciting incident* plaats. Daar is niet echt een goede Nederlandse vertaling voor. Het is de gebeurtenis die het verhaal in beweging zet. Plotseling is er een verandering en de hoofdpersoon moet een keuze maken.'

'Bij Assepoester is dat de afkondiging van het feest?'

'Precies. Als lezer of luisteraar krijg je direct hoop. Dit is haar kans om te ontsnappen aan haar leven. Het verhaal begint negatief, maar wordt dan opeens positief.'

'Tot ze niet mag gaan.'

'Hm-hm. Dat noem je de complicerende factor. In een verhaal is er altijd een personage dat iets wil hebben of bereiken, maar er zijn obstakels te overwinnen. Dat is het conflict van het verhaal. Bij Assepoester is het eerste obstakel haar stieffamilie. Zij houden haar weg bij het feest. Het tweede obstakel is dat ze geen feestjurk heeft. Het derde is dat de betovering slechts tijdelijk is en het vierde dat ze haastig van de prins moet wegluchten. Telkens krijg je als luisteraar hoop dat het nu goedkomt, maar dan verlies je die hoop ook weer. Er wordt gespeeld met je emoties.'

'U bedoelt dat je met haar meeleeft?'

'Ja, je leeft met haar mee. Dit is maar een sprookje, maar bij een goede film of een goed boek voel je de spanning. Dan wil je weten hoe het verder gaat. Maar als je pas halverwege bent weet je ook dat er nog wel wat dingen zullen misgaan. De oplossing komt altijd pas aan het eind.'

'Oké, dat kan ik volgen. Maar hoe kom je dan uit bij de betekenis?'

'Nou, wat denk je wat de boodschap is van Assepoester?', vroeg Bram.

'Hm, ik denk iets als: "Als je mooi vanbinnen bent en geen slechte dingen doet, zal geluk je vanzelf ten deel vallen." Zoiets? Is dat goed of fout?'

'Een schrijver heeft natuurlijk een idee van wat hij wil overbrengen, maar bij de interpretatie van een verhaal is er geen goed of fout. Het is jouw uitleg. Ik denk wel dat je dicht in de buurt zit. De verhaalverteller had natuurlijk kunnen zeggen: "Als je goed doet, dan zullen je verlangens uitkomen." Maar zou zo'n boodschap landen?'

'Dat is best plat. Dan heb ik liever een verhaal met een begin en een eind.'

'Exact. Daarom zijn verhalen zo belangrijk voor het vormen van culturen. En daarom bestaat het grootste deel van Gods Woord uit verhalen. Die volgen hetzelfde patroon als Assepoester. Er is een beginsituatie waarin relatieve rust heerst. Dan gebeurt er iets dat het verhaal in beweging zet en de hoofdpersoon moet een keuze maken. Er is iets wat hij of zij wil en er zijn obstakels te overwinnen om dat doel te bereiken. Aan het eind heeft het personage dit wel of niet bereikt. Hoe zit dat bij Daniël? Wat is zijn beginsituatie?'

'Er is een nieuwe koning, Darius genaamd.'

'Precies! Zo'n zinnetje als 'In die dagen' of 'Er kwam een nieuwe koning' geeft eigenlijk altijd aan dat er een nieuw verhaal staat te beginnen. Wat gebeurt er vervolgens? Wat is het *inciting incident*?'

'Die andere bestuurders zijn jaloers op Daniël, ze willen hem kwijt en ze willen hem in de val lokken. Ze laten die koning een wet uitvaardigen dat alleen hij aanbeden mag worden.'

'Inderdaad. Nu is er dus een keuze die Daniël moet maken. Houdt hij zich aan deze regel of blijft hij God trouw? Blijft hij bidden? Hoe reageert hij?'

'Hij bidt voor een open venster.'

'Ja! Hij blijft niet alleen doorgaan met bidden, hij zorgt er niet eens voor dat niemand hem kan zien. Hij daagt zijn tegenstanders gewoon uit.'

'Tja', zei Daniëla. 'Ik weet niet of ik dat risico had genomen. Een nachtje met leeuwen? Liever niet.'
'Kom op', zei Bram lachend. 'Jij bent toch de leeuwentrotseerder?! Maar goed, hoe gaat het verder?'
'De koning is ontsteld, maar laat Daniël in de leeuwenkuil gooien. Dat lijkt me inderdaad nogal een complicerende factor... De leeuwen doen hem gelukkig niets. De koning laat Daniël eruit halen en gooit dus die andere mannen met hun gezinnen erin.'

'Is dat het einde van het verhaal?'

'Nou, tot zover ben ik gekomen. Daarna haakte ik af vanwege de moord op die kinderen.'

'Laten we het daar straks over hebben, want het verhaal gaat nog verder. De koning laat namelijk in het land afkondigen dat iedereen ontzag moet tonen voor de God van Daniël. Vervolgens staat er nog dat het Daniël goed ging onder Darius en Cyrus. Maar dit is dus de plot: slechte mannen proberen de dienaar van God te doden. God beschermt Daniël en draait het om. Niet Daniël sterft, maar zijn vijanden.'

'Toch blijf ik over de dood van die kinderen vallen.'

Bram zuchtte. 'Ja, ik ook. Dat is verschrikkelijk. Je mag echter nooit vergeten dat de Bijbel een eerlijk en ongecensureerd boek is. Wist je dat God veel liever andere verhalen in de Bijbel had geschreven? Hij had graag meer verhalen opgenomen van mensen die hem trouw waren en dankzij hun geloof in Hem allerlei heldendaden verrichtten. In plaats daarvan zien we hier een wrede koning die denkt te kunnen beslissen over leven en dood. Deze koning geeft opdracht tot het laten vermoorden van Daniëls vijanden. Dat doet God niet. God gruwelt van kindermoorden.'

'Maar waarom beschermt Hij hen dan niet?'

'Daar is geen bevredigend antwoord op te geven. Het enige wat ik erover kan zeggen, is dat mensen in de Bijbel ook worstelen met dit soort vragen. Soms grijpt God in, soms niet. Hier in Daniël wordt niet ingegaan op deze vraag. Dus kunnen we alleen maar gissen. Maar het geestelijke principe blijft staan: de goeden zullen overwinnen, de kwaden zullen verloren gaan. Gods naam zal worden geprezen.'

'Toch is er zo veel kwaad in de wereld. Oorlogen. Huiselijk geweld. Corruptie. Misbruik. Noem maar op.'

'Ja, dat is triest. Zo'n verhaal van Daniël in de leeuwenkuil is slechts een glimp van het koninkrijk van God, maar ooit zal de overwinning volledig zijn behaald. Dan zal er geen pijn en geen verdriet meer zijn en iedereen die bij God hoort, zal bij Hem wonen. Tot die tijd zullen er verschrikkelijke dingen gebeuren en worstelen we met de gevolgen van deze gebroken wereld. Dit zijn belangrijke kwesties, maar zullen we het vandaag houden bij hoe je een Bijbelverhaal leest?'

'Dat is goed', antwoordde Daniëla. Het waren dit soort vragen die haar regelmatig van het Bijbellezende afhielden, maar ze konden inderdaad niet alles op één middag bespreken. 'We hebben het gehad over de plot. Dat is dus eigenlijk kijken naar wat er stap voor stap gebeurt in het verhaal.' Ze maakte vlug een paar aantekeningen in haar telefoon. 'Eerst is er een beginsituatie, dan een inciting incident, een conflict en obstakels en uiteindelijk een soort van oplossing. En waar kijk je vervolgens naar?'

'Het is heel interessant om ook te kijken naar de plaats. Wat gebeurt er waar? De plaats waar iets gebeurt, geeft namelijk direct extra betekenis aan het verhaal. Kijk maar eens naar bekende films. Groeit een personage op het platteland op? Dan heeft dat vaak iets beklemmends.'

'Zoals bijvoorbeeld bij de film *Sweet home Alabama* met Reese Witherspoon?'

'Die film ken ik niet.'

'Het gaat over een plattelandsmeisje dat met haar jeugdliefde trouwt. Na een tijdje gaat ze naar de grote stad om carrière te maken. Daar wil ze met een ander trouwen, maar dan blijkt dat ze nog getrouwd is met die jongen uit Alabama en moet ze terug naar haar dorp. Heel komische film. Uiteindelijk keert ze toch bij die jongen terug. Voorspelbaar, maar wel leuk.'

'Dat is denk ik een goed voorbeeld inderdaad. Je hebt allerlei verwachtingen bij het gegeven van leven op het platteland. Sociaal, maar beklemmend. De grote stad biedt alle kansen, maar de kans op isolement is juist groot. Bij avonturenfilms trekken mensen de bergen in of het woud, of ze gaan de zee op. Allemaal onzekere plekken. Als kijker heb je hier direct een bepaald gevoel bij. Dat is in het echt ook zo. Waar denk je bijvoorbeeld aan als je aan Amsterdam denkt?'

'Poeh... Eh... drukte. Historie. Multicultureel. Drugs. Rijksmuseum. Prostituees.'

'En bij onze woonplaats Kampen?'

Daniëla lachte. 'Burgerlijk. Kerkelijk. Gezellig. Sfeervol. Mensen kennen elkaar, maar niet té.'

'En als ik een Bijbelse plaats opnoem zoals Sodom?'

'O... Dan moet ik gelijk denken aan de uitdrukking Sodom en Gomorra.'

‘Ja, die komt dan ook uit de Bijbel. Sodom en Gomorra waren steden waarin verschrikkelijke dingen plaatsvonden. De mensen waren bijzonder losbandig. Dus telkens als je de naam ‘Sodom’ of ‘Gomorra’ tegenkomt in de Bijbel – of zelfs daarbuiten – roept dit direct een beeld op van mensen die niet bepaald leven zoals God dat wil. Zo zijn er veel meer plaatsen in de Bijbel te noemen. Wat weet je bijvoorbeeld over Betlehem?’

‘Daar is Jezus geboren.’

‘Correct. De eerste keer dat Betlehem wordt genoemd is trouwens al in Genesis, als Jakobs favoriete vrouw Rachel sterft en daar wordt begraven. Betlehem is ook de plaats waar Naömi en Ruth gaan wonen. Ruth trouwt met Boaz, die haar verlost van haar problemen.’

‘Een soort Bijbelse Assepoester?’

‘Dat zou je zo kunnen zeggen, ja. Uit het nageslacht van Ruth en Boaz wordt later koning David geboren. In Betlehem. Later zegt de profeet Micha dat de Verlosser ook uit Betlehem zal komen. Lees je dan later in de evangeliën, dan weet je dat als het over de Messias gaat, het verhaal je moet leiden naar Betlehem. En dat is exact wat de Bijbel doet. Jezus’ ouders komen uit Nazaret, maar ze moeten naar Betlehem vanwege een volkstelling. Daar vindt de bevalling plaats. De Koning van het universum komt dus uit het nietige Betlehem. Dit zegt iets over Zijn afkomst. Geen pracht en praal. Geen paleis. Geen grote stad, maar een klein dorp. Er was zelfs geen plaats voor Hem in een herberg en daarom wordt Hij in een voederbak voor dieren gelegd. De machtige Koning is een nederige koning.’

‘Wauw, zo heb ik daar nooit naar gekeken. Hoe zit dit dan bij Daniël? Ik weet eigenlijk niet eens waar dit verhaal precies plaatsvindt. Het is niet in Jeruzalem, want Daniël kijkt naar Jeruzalem als hij aan het bidden is.’

‘Inderdaad. Daniël bevindt zich in Perzië, het huidige Irak en Iran.’

‘Huh? Maar dat is toch niet het land dat God aan Abraham had beloofd? Dat is toch Kanaän, het huidige Israël?’

‘Ja, precies. Dat is eigenlijk exact het punt dat de Bijbel dus maakt. Als Adam en Eva uit het paradijs vertrekken, gaan ze oostwaarts. Het oosten is ook waar de stad Babel met zijn beroemde toren wordt gebouwd. Babel staat symbool voor het kwaad. Als Abraham later door God wordt geroepen, woont hij in het oosten, maar trekt hij naar het westen, naar Kanaän, het land dat zijn nakomelingen later in bezit krijgen. De Israëlieten zijn God ontrouw en daarom worden ze jaren en jaren later in ballingschap weggevoerd. Naar...’

‘... het oosten?’

Bram knikte. ‘Het oosten. Naar Babylon, grofweg dezelfde regio als waar ook Babel lag. Babel en Babylon zijn trouwens feitelijk dezelfde stad. Zo heb je in de Bijbel telkens twee steden die tegenover elkaar worden gezet: Babel als symbool van het kwaad en Jeruzalem – de stad van God – als symbool van het goede. En wat is de situatie van die twee steden in het verhaal van Daniël? Jeruzalem ligt in puin, terwijl het land Babylon weliswaar is overgenomen door de Perzen, maar het heerst wel over de hele regio. Daniël is in Perzië. Je kunt zeggen dat hij niet op de juiste plek is. Als Israël trouw was geweest, dan was Daniël bestuurder geweest in Jeruzalem, niet in Perzië.’

‘Maar toch bidt hij met zijn blik gericht op Jeruzalem. Maar die stad bestaat dus eigenlijk niet meer in het verhaal?’

‘God heeft toegestaan dat de stad waar Zijn huis stond, werd verwoest. Maar via Zijn profeten had Hij laten weten dat er ooit herstel zou plaatsvinden. Daarom bidt Daniël in de richting van Jeruzalem. Dit laat zien dat hij zijn hoop heeft gevestigd op de stad van God. Dat is bijzonder, want in die tijd dachten mensen dat een god altijd aan een land was gebonden. De God van Israël aanbad je in Israël. Niet daarbuiten. Als zo’n land werd verslagen in de oorlog en de tempel van die god werd verwoest, dan was bewezen dat de god van het andere volk machtiger was. Maar de God van Israël laat zien dat Hij net zo machtig is buiten Israël. Hij is in staat om Daniël van een zekere dood te redden en krijgt daarvoor de eer van de vijandige, wrede koning.’

‘En wat betekent dat dan dus?’

‘Het betekent dat Jeruzalem weliswaar is verwoest, maar dat God deze stad zal herstellen. Een trouwe dienaar van Abba houdt zich vast aan Gods beloftes. Daarnaast laat de Heer zien dat Hij oppermachtig is, zelfs in het hol van de leeuw. Niets gebeurt zonder Zijn medeweten en Hij heeft de totale controle, zelfs al lijkt het alsof dat niet zo is.’

‘Sjonge... Je kunt blijkbaar heel veel zeggen over die plaatsen in de Bijbel. Tegenwoordig bestaat Jeruzalem weer. Wat wil dat dan zeggen?’

‘Ongeveer twee jaar na Daniëls overnachting bij de leeuwen keerden de eerste ballingen terug naar Jeruzalem. Zij herbouwden de stad en de tempel. Dit was het eerste herstel van Gods stad. Maar het was nog geen definitief herstel. Veertig jaar na de kruisiging van Jezus werd Jeruzalem opnieuw verwoest, ditmaal door de Romeinen. Dat was in ongeveer 70 na Christus. Weer zestig jaar later is de stad opnieuw opgebouwd. Er werden tempels gemaakt voor de Romeinse goden Jupiter op de tempelberg en voor Venus op Golgota. De afgelopen tweeduizend jaar is er heel veel gebeurd in Jeruzalem. Het is een stad waar het nooit vrede is.’

‘Hm, het heeft vast betekenis dat er altijd gestreden wordt om de stad van God.’

‘Vast. Denk er maar eens over na. Maar laat me je heel even meenemen naar het eind van de Bijbel. Hierin wordt veel gesproken over Babylon, de stad van het kwaad, en over het nieuwe Jeruzalem, de stad van God. Babylon wordt vernietigd, terwijl Jeruzalem met zijn gouden straten vanuit de hemel op de aarde neerdaalt. In die tijd zal de overwinning definitief zijn.’

‘Pfff, wauw... Ik snap niet hoe je dit allemaal uit die ene tekst van Daniël kunt halen. Hoe pas je dit nu in de praktijk toe? Want ik heb geen theologie of Midden-Oosterse geschiedenis gestudeerd.’

‘Oké, heel concreet. Kijk naar de plaats. In Daniël zie je er twee: het land Perzië – het voormalige Babylon – en het verwoeste Jeruzalem. Natuurlijk kun je opzoeken wat er allemaal in deze plaatsen is gebeurd. Dat is het voordeel dat wij tegenwoordig hebben. Iedereen kan alles opzoeken. Vroeger hadden mensen die luxe niet. Daarom is de Bijbel zo ontworpen dat je kunt blijven lezen. De eerste keer dat je de Bijbel leest, zegt de plaats waar Daniël woont je waarschijnlijk niet zo veel. Maar de tweede keer herinner je je misschien dat de naam Babylon wel erg op die van Babel lijkt. De derde keer doet het je ook denken aan Babylon en Jeruzalem in het Bijbelboek Openbaring.’

‘Dus je moet de Bijbel gewoon heel vaak lezen?’

‘Laat ik het zo zeggen: hoe vaker je de Bijbel leest, hoe meer je vertrouwt raakt met Abba's Woord, hoe meer Bijbelse plaatsen voor je gaan leven, en hoe meer betekenis die aan de verhalen geven.’

‘Sjonge, en dan hebben we personages nog niet eens gehad.’

‘Inderdaad. Maar misschien moeten we die de volgende keer maar bespreken. Geniet nu nog maar wat van het museum.’

Aantekeningen van Daniëla

Plot: beschrijft wat er gebeurt.

Plot begint met 'inciting incident' → gebeurtenis die het verhaal in gang zet. Personage wil iets bereiken, maar er zijn obstakels te overwinnen. Dat is conflict van het verhaal. Wat staat er op het spel? Welke keuzes maakt het hoofdpersonage? Elk verhaal heeft een betekenis.

God gruwelt van kindermoord. Geeft daar geen opdracht toe. Tot Hij alles goed maakt, zal er veel gebrokenheid zijn in de wereld.

Plaats: waar iets gebeurt. Dit geeft ook betekenis aan het verhaal.

Bijvoorbeeld Betlehem. Rachel sterft daar. Ruth trouwt met Boaz en verlost haar. David wordt er geboren en profeet Micha voorspelt dat Jezus daar ook ter wereld komt → armzalig stadje. Jezus dus geen koninklijke afkomst.

Jeruzalem is Gods stad, maar er is altijd strijd. Zelfs vandaag de dag.

Hoe meer je de Bijbel leest, hoe meer je vertrouwd raakt met Bijbelse plaatsen. Je kunt ook opzoeken wat er waar is gebeurd.

Bijbelse personages

Genesis 22

'Zo', zei Daniëla, terwijl ze haar tas van haar schouder liet glijden en zich in een terrasstoel liet zakken. 'Dit is weer eens wat anders dan het Rijksmuseum.' De lentezon had haar stoel al behoorlijk voorverwarmd.

'Vind je het nog steeds leuk?', vroeg Bram lachend.

'Nou, het geeft me heel veel om over na te denken, maar ik vind het wel leerzaam. En ik had niet gedacht dat ik dit zou zeggen, maar ik vind de Bijbel nu wel fascinerender dan een paar weken geleden. Je denkt toch wat meer na over dingen als plot en plaats. Niet alleen die in de Bijbel, maar ook in het echte leven. Dit plein bijvoorbeeld, de Plantage. Vroeger ging ik hier vaak uit. Nu is het heel rustig en zie je vooral oudere mensen en gezinnen, maar vanavond heb je juist uitgaanspubliek. Ik heb op dit plein genoeg drama meegemaakt. Dronken mensen gezien, een vechtpartij, een meisje dat het uitmaakte met haar vriendje... volgens mij ben ik hier zelfs voor het eerst een keer verliefd geworden.'

'Tja', zei Bram. 'En dan heb je het alleen nog maar over wat jij hebt meegemaakt in jouw leven. Als dit plein kon praten, kon het je vast nog veel meer mooie verhalen vertellen.'

Er kwam een serveerster bij hun tafel staan. 'Kan ik voor u vast iets te drinken inschenken?', vroeg ze.

'Een groene ijsthee graag', antwoordde Daniëla. 'Liefst zonder citroen.'

De serveerster knikte. 'En voor u?', vroeg ze aan Bram.

'Voor mij nog een koffie alstublieft', antwoordde hij formeel. Daniëla was blij dat hij tegen haar gewoon 'je' zei.

'Komt voor elkaar', zei de serveerster, die weer vertrok.

Bram wachtte even tot ze weg was en zei toen tegen Daniëla. 'Nu ben ik even benieuwd, hè. Wat zegt het over jou dat je groene ijsthee drinkt?'

'Pardon? Word ik nu psychologisch blootgelegd?'

'Haha, nee. Maar we wilden het vandaag hebben over personages. Er is maar één manier om personages te leren kennen: door hun keuzes. Het is een warme dag, we zitten in de zon en bestellen een drankje voordat we het over de Bijbel gaan hebben. Wat zegt groene ijsthee dan?'

'Dat ik dorst heb en zin in een koud drankje?'

'Ja, bijvoorbeeld. Maar je had ook water kunnen nemen, of een cola. Veel vrouwen drinken thee als ze even een rustmomentje nodig hebben. Maar het is warm, dus kies je voor ijsthee. Groene thee wil zeggen dat je hoopt dat het drankje gezondere extracten bevat dan andere thee. In groene ijsthee zitten bovendien minder calorieën dan in andere frisdranken. Dus je wilt wel iets drinken met een smaakje, maar dan gezonder. Heb ik het bij het juiste eind?'

'Ha, niet bepaald. Ik heb er gewoon zin in. Ik denk er allemaal niet zo diep over na.'

'Maar ik bekijk jou vanaf de buitenkant', zei Bram. 'Ik weet niet wat er zich in je binnenste allemaal afspeelt. Dus ik trek mijn conclusies puur op basis van wat ik waarneem. Ik kijk vooral naar de keuzes die je maakt.'

'Echt?', vraagt Daniëla. 'Ik kijk juist vooral naar wat mensen voor kleding dragen.'

'Dat komt uiteindelijk op hetzelfde neer. Ook wat je aantrekt is een keuze. Het zegt iets over jou. Het is warm vandaag. Als ik toch mijn pak had aangetrokken, dan zegt dat iets over mij. Bijvoorbeeld dat ik aan status hecht. Of dat ik vind dat een man van mijn leeftijd zich onder alle omstandigheden formeel moet kleden. In plaats daarvan draag ik mijn favoriete spijkerbroek en een vaal T-shirt. Heel modieus ben ik dus niet.'

Plotseling stond er een andere serveerster bij hen. 'Voor wie is de groene ijs thee zonder citroen?'

'Voor mij, dank je wel', zei Daniëla.

Nadat de ijs thee en koffie op tafel waren gezet, ging Bram verder met zijn betoog. 'Stel nu dat je geen ijs thee had besteld, maar whisky. Wat zou dat dan zeggen over jou?'

'Nou, het is pas één uur 's middags. Dat is wel erg vroeg om te beginnen met drinken. Ik moet trouwens niets van sterke drank hebben, maar als ik iemand anders een whisky zag bestellen, zou ik denken dat ze misschien een zware middag verwacht? Heftige Bijbelstudie? Of misschien probeert ze de pijn in haar leven te verdoven?'

'Ah, mooi', zei Bram. 'Je bouwt er al een verhaal omheen. Je ziet één detail: een vrouw die whisky bestelt, en je trekt vervolgens zelf allerlei conclusies. Ze heeft misschien een zwaar leven. Wellicht heeft ze te maken met pijn en verdriet en wil ze daaraan ontsnappen. Of misschien moet ze iets spannends doen en drinkt ze zichzelf moed in. Of misschien heeft ze wel gewoon een drankprobleem.'

'Maar het blijft giswerk. Je weet niet of het klopt. Misschien wil ze gewoon voor het eerst van haar leven whisky proberen.'

'Klopt. Zo werkt het ook met personages in verhalen. Ze maken keuzes, waardoor je op een bepaalde manier over hen gaat denken. In boeken helpt de auteur je nog weleens. Dan kruip je in het hoofd van het personage en hoor je wat ze denkt. Bij films is dat niet zo. Dan kun je alleen afgaan op wat iemand zegt en doet. Neem die musical over dat roodharige weesmeisje. Kom, hoe heet die film ook alweer?'

'Annie?'

'Juist, Annie. Annie is een ondeugend, maar lief meisje. Hoe weet je dat ze ondeugend is? Aan het begin van de film ontsnapt ze uit het weeshuis om buiten plezier te gaan maken. Je ziet ook hoe ze andere kinderen helpt en hoe ze zelfs de norse zakenman voor zich weet te winnen. Daaruit blijkt haar liefdevolle karakter.'

'Hm', beaamde Daniëla. 'Het is een mooie film. Echte *feelgoodcomedy*.'

'Ja. Als personage is Annie niet echt heel interessant. De vrouw die het weeshuis runt, is eigenlijk veel boeiender. Deze directrice wil graag een rijk leven. Ze doet alsof ze de kinderen liefheeft, maar ondertussen buit ze hen uit. En ze schroomt niet om iedereen op te lichten om er zelf beter van te worden. Aan alles zie je dat een tragisch leven haar heeft gevormd. Maar dat maakt haar keuzes nog niet juist.'

'Ik was vroeger echt bang voor die vrouw', zei Daniëla.

Bram gebaarde met zijn hoofd naar een gezin dat verderop op het terras zat. De gezette man had een Arabisch uiterlijk. Hij droeg een donkerblauw T-shirt en een korte spijkerbroek. Zijn vrouw was volledig in het zwart gekleed, in een soort lange jurk. Ze was bovendien gesluierd. De beide ouders keken lachend naar een vrolijk meisje in een kinderstoel, terwijl ze iets van Turks brood leken te eten. 'Wat is hun verhaal?'

'Pfff', puftte Daniëla. 'Dat is moeilijk. Het zouden Syriërs of Irakezen kunnen zijn. Misschien zijn ze de oorlog in hun land wel ontvlucht en willen ze hier een bestaan opbouwen.'

'Stel nou dat we het hun zouden vragen en ze zouden ons hun verhaal vertellen. Hoe zou dat eruit zien?'

'Ik neem aan dat ze dan zouden vertellen wat hun beginsituatie was, wat hen triggerde om te vluchten, hoe die reis eruitzag, welke obstakels ze moesten trotseren en hoe ze uiteindelijk hier waren terechtgekomen.'

'Juist. Je hebt goed opgelet in het Rijksmuseum, haha. Maar zouden ze je een verslag van dag tot dag geven?'

'Nee, want misschien heeft dit proces wel jaren geduurd. Ze zouden alleen de hoogtepunten vertellen.'

'Exact. Ze zouden zeggen: toen gebeurde dit en toen deden we dat. Op basis daarvan zou je een beeld van hen krijgen. Een echt goede verhalenverteller schotelt je de dilemma's voor waar de personages mee te maken krijgen, zodat je je zou afvragen: Wat zou ik doen? En wat zegt dat over mij? In de Bijbel werkt dit precies zo. De Bijbel is dan weliswaar een boek, maar het leest als een film. Zelden krijg je een inkijkje in het hoofd van mensen. Er wordt alleen verteld hoe ze reageren op bepaalde situaties. Heb je het verhaal van Abraham nog kunnen lezen? Wat vind je van hem?'

‘Ja, dat waren flink wat hoofdstukken, maar ik had gelukkig wel wat tijd ’s avonds om in de Bijbel te lezen. Een boeiend verhaal. Op zich kende ik het natuurlijk wel. Mijn schoolmeester kon vroeger fantastisch verhalen vertellen. De hele klas hing aan zijn lippen. En hij heeft ons ook over Abraham verteld. Maar als je de tekst nu leest zoals die in de Bijbel staat, dan merk je toch dat ze op school weleens dingen weglieten. Meestal die gebeurtenissen waarbij Abraham er niet zo best vanaf komt. Ik dacht altijd dat Abraham een geloofsheld was, maar hij geeft gewoon twee keer zijn vrouw weg! Niet één keer, nee, twee keer!’

Bram knikte. ‘En wat vind je dan van hem?’

‘Nou, laat ik dat maar niet hardop zeggen. Enerzijds denk je: O, wat knap van hem: hij vertrouwt op God en gaat op reis naar het land dat God hem belooft. Maar dan verraadt hij zijn vrouw. En hij maakt ook nog eens zijn slavin zwanger. Misschien was dat oké in zijn tijd, maar tegenwoordig is dat echt niet cool. Ik snap ook niet dat God dit toestond.’

‘Ja, goed punt. Heb je in de tekst gelezen of God hiermee akkoord ging?’

‘Nee, dat staat er dus niet. Dus ga ik er maar van uit.’

‘Weet je wat het verschil is tussen de Bijbel en een dominee?’

‘Nou?’

‘De Bijbel preekt niet.’

‘Sorry?’

‘De Bijbel preekt niet. Een dominee vertelt je wat je moet vinden van Abraham en wat je van hem kunt leren. De Bijbel doet dat niet. Abba is in Zijn Woord eigenlijk veel subtieler. Dit maakt de Bijbel zo uniek in de geschiedenis. Kijk je naar andere literatuur uit die tijd, bijvoorbeeld van de Egyptenaren, de Babyloniërs, de Kanaänieten en de Mesopotamiërs, dan zie je dat zij vooral gedichten maken. Soms zijn die heel mooi, maar ze maken wel vrij expliciet duidelijk wat je conclusie moet zijn. De Bijbel zegt niets, maar pakt je hand vast en laat je zien hoe het verhaal afloopt.’

‘Eh... ik heb misschien een voorbeeld nodig om dat te kunnen begrijpen.’

‘Kijk maar eens naar die twee keer dat Abraham zijn vrouw weggeeft omdat hij bang is voor zijn eigen leven. Zegt God: “Abraham, we hebben het hierover gehad, doe dat nu niet”? Nee. Hij beschermt Sara en treft de farao met zware plagen. Zo weet je als lezer: het was inderdaad niet oké wat Abraham deed. Zonder het te zeggen laat de Bijbel zien dat Abraham nogal laf reageerde.’

Bram nam een slok koffie voor hij verderging. ‘Maar het begon al eerder. God zei tegen Abraham dat hij zijn familie moest achterlaten en met zijn eigen huishouden westwaarts moest trekken. Wat doet hij? Hij neemt zijn neef Lot mee! God zegt niet dat het fout is, maar de consequenties zijn enorm. Eerst is er ruzie tussen Lots herders en die van Abraham, waardoor ze uit elkaar gaan. Lot gaat vervolgens in de buurt van het zondige Sodom wonen. Dat hij ervoor kiest om bij die stad te gaan wonen, zegt dus weer iets over zijn karakter. Later wordt Lot ontvoerd en moet Abraham hem bevrijden. Tot slot moet God Lot bevrijden uit Sodom als Hij die stad straft voor alle zonden. Lots vrouw komt hierbij om en Lots dochters voeren hun vader dronken zodat ze kinderen van hem kunnen krijgen. Die twee zonen, Moab en Ben-Ammi, krijgen een nageslacht dat een grote plaag voor Abrahams nageslacht zou worden.’

‘Sjonge. En dat allemaal vanwege die ene keuze om Lot mee te nemen? En hoe zit het dan met die Hagar? Het is toch van de zotte dat Sara haar slavin aan Abraham geeft om een kind te baren?’

‘Inderdaad. Een daad van ongeloof. Sara en Abraham hebben geen geduld meer en willen God een handje helpen. Daarvoor misbruiken ze een slavin. Vindt God dit goed? Dat staat niet in de tekst. Maar ook hier weer kun je kijken naar de consequenties. Ten eerste zorgt God voor Hagar en voor haar zoon Ismaël. Ismaël kreeg twaalf zonen, uit wie de Arabische volken zijn voortgekomen. Tot op de dag van vandaag is er veel spanning tussen Joden en Arabieren.’

‘Dus eigenlijk was Abraham helemaal niet zo’n fantastische gozer? Terwijl ze op de christelijke school en in de kerk altijd heel hoog van hem opgeven.’

‘Hij had zeker zijn mindere momenten, maar hij was ook trouw aan God. Toen de Heer hem opdroeg om in het beloofde land te gaan wonen, ging hij wel. Hij nam bovendien afstand van de zondige gewoontes van de Kanaänieten. En toen God hem vroeg om zijn zoon Isaak te offeren, was hij daartoe bereid.’

‘Ja, dat verhaal heb ik eigenlijk nooit begrepen. Hoe kan God nu eerst een kind geven aan Abraham en Sara en dan vragen om het te offeren? Ik dacht dat God tegen kinderoffers was? Het is toch een vorm van psychologische marteling als je aan een vader vraagt om zijn kind op het altaar te leggen?’

Zelfs als je hem op het laatste moment tegenhoudt om zijn zoontje om te brengen. Het komt op mij allemaal erg wreed over.'

'Juist. En dat komt dus door de unieke manier waarop de Bijbel een verhaal vertelt. We hebben het eerder gehad over het spelen met details. We lezen in Genesis 22 bijvoorbeeld één inleidende zin: "God stelde Abraham op de proef." Dan zegt Hij: "Abraham, roep je zoon, je enige, van wie je zo veel houdt, Isaak, en ga met hem naar het gebied waarin de Moria ligt. Daar moet je hem offeren op een berg die Ik je wijzen zal." En vervolgens staat er dat Abraham de volgende ochtend vroeg opstond en zijn ezel zadelde.'

'Ja, alsof het hem helemaal geen moeite kostte. Zo van: nou, dan ga ik toch even mijn zoontje doodmaken.'

'Exact. Niets over "Heb ik God wel goed verstaan? Zal ik het eerst met Sara bespreken? Zal ik proberen God van gedachten te laten veranderen?" Hij gaat gewoon, met Isaak en zijn twee knechten.'

'Heel vreemd. Het roept zo veel vragen op.'

'Ja. En dat doet de Bijbel dus bewust. De Heer wil dat we met deze vragen worstelen.'

'Maar waarom? Het is toch veel duidelijker als onze vragen worden beantwoord? Dan zouden we God veel beter begrijpen.'

'Dat is de vraag. We zouden het verhaal beter kunnen volgen, maar de Bijbel weerspiegelt het leven met God. Bij ons gebeuren er ook dingen die we niet kunnen verklaren. Wil God dat we dit of dat doen? Waarom vraagt God dát van mij? Hoe zit het dan met... Er zijn veel zaken in het leven waar je geen bevredigend antwoord op krijgt. De filosoof Søren Kierkegaard heeft gezegd dat het leven alleen maar achterwaarts kan worden begrepen, terwijl we het voorwaarts moeten leven.'

'Dat is lekker positief.'

'Of we het leuk vinden of niet, zo werkt het nu eenmaal. Soms test God ons en weten we niet waarom. Dan moeten we ons vasthouden aan het grote plan dat God met ons heeft en op Hem vertrouwen. Dat is de les van Abraham en Isaak. Het gebrek aan details is frustrerend voor ons in de eenentwintigste eeuw. Wij denken dat het gewoon een slecht verteld verhaal is, maar het tegenovergestelde is waar. Een Bijbelverhaal kun je niet passief lezen. Het zet je aan het werk. We denken na over het personage en zijn of haar keuzes. Daarbij laat de Bijbel bovendien meestal in het midden of de Bijbelse figuur zuiver goed of zuiver fout is. We hebben al gezien dat Abraham goede keuzes en foute keuzes maakte. Ondanks die fouten zegt God in Zijn Woord dat Abraham geloofde en dat hij daardoor gerechtvaardigd is. Dat betekent dat de man die zondigde door zijn vrouw weg te geven en door zijn slavin zwanger te maken bij God mag horen, omdat hij gelooft. Daar kunnen wij ons aan vasthouden. Wij maken namelijk onze eigen fouten. Ook wij zijn niet honderd procent goed of honderd procent fout. We hebben allemaal Gods vergeving nodig. Die schenkt Hij ons, maar Hij verlangt wel geloof van ons.'

'Ja, maar dan toch... Waarom zo'n wrede test? Wat doe je zo'n oude man aan als hij zijn eigen kind moet offeren?'

'Oké, laten we daarop inzoomen. Maar laat me eerst nog vertellen hoe je het vergrootglas op personages in de Bijbel kunt leggen. De auteurs gebruiken namelijk verschillende technieken. Om te beginnen is er de naam. Een naam zegt in de Bijbel heel veel over de rol van het personage. Abraham heet bijvoorbeeld eerst Abram. Dat betekent zoiets als 'verheven vader'. Maar later vernieuwt God Zijn belofte aan hem en verandert Abrams naam in 'Abraham'. Dat betekent 'vader van velen'. De rol van Abraham in de Bijbel is dus dat hij een verheven vader van een groot volk zal worden. Dat is exact wat er gebeurt.'

Daniëla maakte vlug een aantekening in haar telefoon. *Naam vertelt iets over rol in de Bijbel.*

'Daarom zou het kunnen zijn dat historische namen van Bijbelse figuren soms anders zijn dan de namen die in de Bijbel voor ze worden gebruikt. Zo is er een brief gevonden van een Israëlitische koning aan de Egyptische farao, waarin hij zich beklagt over opstandelingen. Die koning heette Labaya. Dit is hoogstwaarschijnlijk koning Saul geweest. 'Saul' betekent 'de gevraagde'. Het volk had immers om hem gevraagd.'

'En die opstandelingen? Waren dat mannen van David?'

'Precies. Hij wordt in een van die brieven Tadaa genoemd, wat erg lijkt op het Hebreeuwse Da'wud. Zijn naam betekent 'lieveling' of 'vriend'. David zou later een man naar Gods hart worden. Ook vanwege zijn geloof, niet bepaald vanwege zijn levenswandel, want ook hij heeft verschrikkelijke dingen gedaan. Maar goed, tot zover dus de naam. Het volgende punt zijn de daden van het personage.'

‘Ja, hoe iemand dus reageert.’

‘Exact. Wat hij doet of zegt. Abraham moet zijn familie verlaten, maar neemt zijn neefje dus mee. Hij dient God, maar in Jozua 24 lezen we dat hij nog afgoden diende voordat hij op reis ging. Hij vertrouwt op God, maar als zijn leven in gevaar is, geeft hij zijn vrouw weg. Abraham is dus zowel een voorbeeld als een waarschuwing.’

‘Je kijkt ook naar wat iemand zegt in een Bijbelverhaal, neem ik aan.’

‘Ja, want wat iemand zegt, zegt weer veel over wie die persoon is. Daarbij moet je er ook altijd naar kijken of iemands woorden overeenkomen met zijn daden. Lot bijvoorbeeld, wil in de buurt van Sodom gaan wonen omdat dit beter voor zijn vee zou zijn. Maar wij weten dat Sodom een goddeloze plaats is. En een verhaal verder woont Lot *in* Sodom. Wat zegt dat over hem?’

‘Dat zijn hart niet op de zaken van God gericht was? Hij wil blijkbaar genieten van het stadse leven.’

‘Hm-hm. In zijn geval: het zondige stadse leven. Tegelijkertijd is hij niet zo slecht als de mensen in die stad, want hij doet zijn best om Gods gezanten te beschermen en gaat daar heel ver voor.’

‘Ja! En als de stadsgenoten die mannen komen halen, duwt hij zijn eigen dochters praktisch de deur uit! Welke vader doet zo iets?’

‘Daar kun je inderdaad heel veel van vinden. Opnieuw krijgen we niet mee wat het personage denkt op dat moment. Vindt hij de levens van zijn dochters niet belangrijk en dat van die mannen wel? Of speelt de cultuur van eer en schaamte een grote rol?’

‘Wat bedoelt u daarmee?’

‘Gastvrijheid was een heel belangrijke waarde in die tijd. Als er een vreemdeling in je stad komt, laat je die niet op het plein slapen. Zeker niet als je weet dat ze waarschijnlijk verkracht zullen worden. Lot doet dus iets heel nobels. Hij neemt risico door deze mannen te beschermen. Dat geeft ook direct een probleem. Vanaf het moment dat ze onder zijn dak zijn, zijn ze ook zijn verantwoordelijkheid. Hij moet hen koste wat het kost beschermen. Lots eer hangt ervan af en eer was het belangrijkste wat een man had. Eer was zelfs belangrijker dan het leven van je familie. Wij kunnen ons daar niets bij voorstellen, maar in veel culturen is dit nog steeds zo.

‘Dus als ik het goed begrijp, was het goed wat Lot deed?’

‘Dat zeg ik niet. Nogmaals: de Bijbel preekt niet. Die laat je zelf een conclusie trekken. In onze cultuur vinden we het onzinnig wat Lot doet, in andere culturen snappen ze hem volkomen. Maar laat me nog dit zeggen: had hij niet de keuze gemaakt om in Sodom te gaan wonen, dan was hij nooit in deze positie terechtgekomen.’

‘Hm, maar als je naar Abraham kijkt die Isaak moet offeren, dan lijkt me dit niet echt zijn keuze. Het overkomt hem. God vraagt het.’

‘Maar er staat ook bij waarom: de Heer wil Abraham op de proef stellen.’

‘Er staat niet bij waarom God Abraham wil testen.’

‘Klopt. Als je de Bijbel voor het eerst leest, dan is dat misschien onlogisch. Abraham heeft toch naar God geluisterd? Maar waarom deed hij dat? Was het voor God of was het voor de zoon? Abraham en Sara wilden niets liever dan een stamhouder. Hun leven was niet compleet als er geen mannelijke nakomeling was. Dus misschien ging het Abraham wel om de gift, niet om de Gever. Maar Abraham moest wel de aartsvader worden van een volk dat op God moest vertrouwen. Er mocht geen spootje twijfel zijn over zijn toewijding. Anders zouden andere volken later kunnen zeggen dat Israëls stamvader niet werkelijk in God geloofde, maar dat het hem alleen te doen was om een zoon. Abraham moest bewijzen dat God vóór alles ging, zelfs boven zijn eigen zoon.’

‘En dus moet hij een kind offeren?’

‘We lezen nergens hoe oud Isaak is, maar er zijn aanwijzingen voor zijn leeftijd. In het Hebreeuws wordt het woord ‘jonge knaap’ gebruikt. Het gaat hier dus niet om een kind, maar om een jonge man. Bovendien loopt hij drie dagen en draagt hij zelf het hout naar boven. Dit was dus minimaal een tiener, maar misschien ook wel een twintiger. God vraagt dus niet om een kinderoffer.’

‘Isaak was geen kind? In de kinderbijbel wordt hij altijd afgebeeld als een jongen van een jaar of tien!’

‘Hij was zeker weten een stuk ouder. En zijn vader was ver boven de honderd. Als je het hebt over personages: Isaak was een stuk sneller en sterker dan zijn vader. Toch is hij gehoorzaam en gaat hij zelf op het altaar liggen, wetende dat hij het offer is.’

‘Maar hij vroeg toch om een offerlam?’

‘Ja, dat was op de heenweg. Abraham draaide om de hete brij heen, maar zei iets heel profetisch: “De Heer zal voorzien.” Zelf dacht Abraham dat God Isaak uit de dood zou opwekken, staat in de brief aan de Hebreëën. Hij bleef dus geloven in Gods beloftes dat hij een rijk nageslacht zou krijgen door Isaak heen. Tegen de tijd dat ze op de top van de berg waren, moet Abrahams zoon echter hebben doorgehad dat er geen offerdier was. Hij was het offer.’

‘En toch bleef hij?’

‘Ja, hij rende niet weg. Hij koos ervoor om gehoorzaam te zijn aan zijn vader.’

‘Pfff. Dat snap ik niet. Ik zou er gillend vandoor zijn gegaan.’

‘Maar hier komt dus alles bij elkaar wat we hebben besproken. Abraham en Isaak bevinden zich namelijk in de bergen van Moria.’

‘Ja, een beetje *Lord of the Rings*-achtig.’

‘Daar heeft het weinig mee te maken. Moria is waar later Jeruzalem is gebouwd. Dit is dus de plek waar ook Golgota ligt en op Golgota...’

‘...is Jezus gekruisigd.’

‘Exact! Terwijl Abrahams geloof op de proef wordt gesteld, vindt hier ook een voorafschaduwing plaats van het offer dat Jezus later zou brengen! Want waarom moest Abraham zijn zoon op het altaar leggen? Waarom protesteerde hij niet? Zonder hier al te diep op in te gaan: de Bijbel maakt duidelijk dat het leven van de eerstgeborenen aan God toebehoort. Een eerstgeborene kon worden vrijgekocht door het brengen van offers. Dus toen de Heer vroeg om het leven van Isaak, wist Abraham dat hij daarmee voor de zonden van zijn familie moest betalen.’

‘Maar God stopte dit toch op tijd?’

‘Inderdaad. God voorzag in een ander offer. Niet alleen via de ram die in de struiken zat, maar vooral in het offer dat Jezus later bracht op ongeveer dezelfde plek! Als we later in de evangeliën lezen over Jezus aan het kruis, moeten we eigenlijk terugdenken aan Abraham en Isaak. Net als Isaak droeg Jezus zelf het hout naar boven. Hij had zichzelf kunnen redden door de hulp van engelen in te roepen. Maar Hij deed het niet. Net als Isaak ging Hij zelf op het hout liggen. Hij legde zelf Zijn leven af.’

‘En God greep niet in...’

Bram schudde zijn hoofd. ‘Toen de Zoon van God stierf, was er geen stem van boven die zei dat ze moesten stoppen. Jezus liet zich vermoorden en betaalde zo voor de zonden van Abraham, Isaak en alle andere mensen die in Hem geloven.’

‘Sjonge. Dat verband heb ik nooit zo gezien. Dat moet ik wel even laten bezinken.’ Haar ijs thee was inmiddels op. ‘Misschien heb ik nu wel een glas whisky nodig.’

‘Haha, een slecht moment om nu aan de zware drank te gaan’, zei Bram. ‘Ik denk dat we beter kunnen afronden. Of heb je nog vragen?’

‘Nou, we hebben het eigenlijk over één personage nog niet gehad. Over God. Waarom doet Hij wat doet? En waarom zegt Hij wat Hij zegt? Moet je Hem op dezelfde manier onderzoeken als andere personages?’

‘Dat zijn goede vragen. Het korte antwoord is: ja, je moet ook kijken naar Zijn naam, naar Zijn daden en naar Zijn woorden. Net als de andere figuren in de Bijbel is God soms onvoorspelbaar. Maar er is een verschil. Abba is veel complexer. En waar de Bijbel veertien hoofdstukken wijdt aan Abraham, zijn er bijna twaalfhonderd hoofdstukken over God.’

‘Twaalfhonderd?’

‘Ja, de hele Bijbel bestaat bijna twaalfhonderd hoofdstukken. Zelfs als God niet wordt genoemd, gaat het nog steeds over Hem. God is zo groot dat Hij niet op één schilderij past. Ieder Bijbelboek, ieder hoofdstuk, en ieder vers laat iets anders van God zien. Hier in Genesis 22 zien we dat God Abraham op de proef stelt. God is dus een tester. Maar Hij is ook een helper, een raadsman, een gids, een redder, een rechter, ga zo maar door.’

‘Dat maakt het juist zo ingewikkeld om God te omschrijven. Iedereen heeft een beeld van Hem. De een benadrukt dit, de ander dat.’

‘Laten we het een volgende keer hebben over Gods karakter. Voor nu wil ik alles wat we hebben besproken samenvatten in een paar vragen die je kunt gebruiken als je zelf de Bijbel leest. Die vragen zijn: Waar zitten we op de tijdlijn van de Bijbel? Wat gebeurt er? Wie zijn de personages en wat doen ze? Op welke plek vindt het verhaal plaats?’

Daniëla knikte, terwijl ze driftig meeschreef. ‘Ik kan dat redelijk volgen’, zei ze. ‘Behalve dan dat stuk van de tijdlijn. Dan moet je dus eerst de Bijbel goed kennen voordat je weet waar je zit in het verhaal.’

‘Dat is behulpzaam, maar ik kan je wel op weg helpen. Lijkt me een mooi onderwerp voor de volgende keer.’

Aantekeningen van Daniëla

Hoe leer je personages kennen? Door hun keuzes en reacties. Personages geconfronteerd met dilemma's.

Wij bekijken mensen van de buitenkant en trekken onze eigen conclusies.

Bijbel is een boek, maar leest als een film. Je kijkt bijna nooit in hoofd van personages, maar ziet alleen wat ze doen.

DE BIJBEL PREEKT NIET. De Bijbel pakt je hand vast, loopt met je mee en laat je zien hoe het afloopt, maar je moet je eigen conclusies trekken.

God laat ons worstelen met moeilijke vragen als ‘Waarom stelde Hij Abraham op de proef?’.

Een Bijbelverhaal kun je niet passief lezen. Het zet je aan het werk.

God vergeeft, maar verlangt geloof.

Personages begrijpen in de Bijbel:

- 1. Kijk naar betekenis naam;*
- 2. Kijk naar zijn/haar daden en keuzes;*
- 3. Kijk naar wat hij/zij zegt en of dat overeenkomst met daden;*

Andere leestips:

- 1. Waar zitten we op de tijdlijn van de Bijbel?*
- 2. Wat gebeurt er?*
- 3. Wie zijn de personages en wat doen/zeggen ze?*
- 4. Op welke plek vindt het verhaal plaats?*

De tijdlijn van de Bijbel

Genesis 1 - Openbaring 22

Daniëla's hart spoelde over van verwondering toen ze het majestueuze landgoed op de Nederlandse Veluwe op reed. Een smalle oprijlaan begroette haar met een weelderige luifel van oude eikenbomen, die de weg naar het landhuis omhulden.

Het landgoed, met de naam 'De zilveren roos', straalde een betoverende elegantie uit. Het imposante huis was opgetrokken uit zandsteen en torende trots boven de omringende tuinen uit. De gevel was versierd met weelderige bloemenranken, die zich als een levend kunstwerk sierlijk langs de muren slingerden.

Daniëla kon niet anders dan ademloos stilstaan bij de aanblik van de uitgestrekte tuinen. Kleurrijke bloembedden, zorgvuldig aangelegde gazons en kronkelende paden leidden haar naar verborgen hoekjes, waar statige fonteinen en rustgevende vijvers haar verrasten. Een serre, gevuld met exotische planten, gaf het geheel een vleugje weelderigheid. Verderop ontvouwde zich een uitgestrekt bos, waar oude eiken en beuken een groene hemel vormden. Het gefilterde zonlicht danste op het mosbedekte pad terwijl Daniëla het verkende, gefascineerd door de mystiek die het bos omgaf.

Het landgoed ademde geschiedenis en charme uit – een waar toevluchtsoord van rust en schoonheid voor iedereen die aan de waan van de wereld wilde ontsnappen. 'Wauw', zei ze in zichzelf. Dit was wel even wat anders dan het rommelige huis van haar buurman.

De voordeur van het landhuis was gemaakt van massief eikenhout dat de deur een robuuste uitstraling gaf en was versierd met ingewikkelde houtsnijwerken die verhalen uit het verleden leken te vertellen. Het donkere hout was door de jaren heen verweerd, waardoor het een zekere rustieke charme kreeg.

Er leek geen bel te zijn, alleen een deureklopper. Naast de deur hing een houten bordje met daarin letters gegraveerd. 'Klop, en er zal opengedaan worden'.

Grappig, dacht Daniëla. Ze liet de deureklopper met een bonk op de deur neerdalen. Enkele momenten later werd de deur geopend door een elegante dame in een smetteloze, paarse jurk. Haar grijze haren waren netjes opgestoken; een paar doordringende ogen getuigden van wijsheid en ervaring.

De vrouw begroette Daniëla met een warme, bijna melodische stem. Daniëla voelde zich meteen op haar gemak in het gezelschap van deze dame. Ze was statig, maar niet afstandelijk. Iedereens favoriete oma, schoot door haar heen.

'Jij moet Daniëla zijn', zei ze. 'Ik ben Lydia. Welkom, kom binnen. Bram is hier al een tijdje.'

Daniëla stapte de brede gang binnen en voelde meteen de warmte en rust die de ruimte uitstraalde. De muren waren bedekt met zacht, crèmekleurig behang, waarop subtiele reliëfs van bloemen en ranken waren aangebracht. Een lange loper van donkerrood tapijt, die haar voetstappen dempte, leidde haar verder de gang in.

Terwijl ze verder liep, viel Daniëla's blik op de vele decoraties die de wanden en planken sierden. In plaats van kunstwerken ontdekte ze een verzameling religieuze symbolen en verwijzingen naar de Bijbel. Een oude kruiswegstatie hing aan de muur, met gedetailleerde afbeeldingen die het lijden van Jezus uitbeeldden. Een rij Bijbels stond keurig uitgestald op een antieke tafel, en een houten kruisbeeld was prominent aanwezig op een plank, omgeven door kaarsen.

Terwijl ze de woonkamer binnenstapte, merkte Daniëla dat er een gevoel van sereniteit over haar neerdaalde. Het zonlicht dat door de grote ramen naar binnen kwam gaf het geheel een vrolijke uitstraling.

Op de salontafel trof ze een verzameling religieuze boeken aan. Een opengeslagen bijbel lag daar als een baken van inspiratie. Aan de muren hingen ingelijste citaten uit de Bijbel, zoals 'Geloof, hoop

en liefde' en 'Wees vriendelijk voor elkaar, vol liefde en vergeef elkaar, zoals God u in Christus vergeven heeft'. De woonkamer voelde als een Bijbels heiligdom. Daniëla had bijna de neiging om haar schoenen uit te trekken.

Bram zat in een leren fauteuil een dik boek te lezen. Hij keek over de rand van zijn bril naar Daniëla en zei: 'Dag, mevrouw.'

'Dag, meneer', reageerde Daniëla. 'Heeft u uw eigen stoel meegenomen?'

'Haha, dit is mijn favoriete stoel', zei Bram. 'Lydia had er ooit twee van. Driemaal raden waar de andere nu staat.'

'Bij u thuis.'

'Exact.'

Lydia gebaarde Daniëla dat ze moest gaan zitten, schonk thee in, en deelde cake uit. Geen dunne plakken. Interessant personage, dacht Daniëla. Ik ben benieuwd wat de plot van de middag zal zijn.

Bram legde ondertussen geanimeerd aan Lydia uit welke gesprekken Daniëla en hij al hadden gevoerd. Toen zei hij tegen Daniëla: 'Je hebt al zo veel van mij gehoord. Misschien is het leuk om ook eens iets van iemand anders te horen. En ik wilde je niet weer meeslepen naar een museum. Lydia kan trouwens ook fantastisch uitleggen waar de Bijbel over gaat.'

'Hm', zei Daniëla. 'Ik ben benieuwd.'

Bram richtte zich weer tot Lydia. 'Daniëla en ik hebben uitgebreid gesproken over Genesis 1, 2, 3 en 4. Het begin van alles dus. Ik hoopte dat jij eens een overzicht wilt geven van de zes aktes van de Bijbel, aan de hand van jouw huisje.'

'Met alle liefde', zei Lydia. 'Dan moeten we wel beginnen in de hof.'

Daniëla dronk vlug haar restje thee op en liep toen achter Lydia en Bram aan naar de tuin. Het tegelpad liep vanaf de schuifdeur zo het bos in. Een kleine honderd meter verder kwamen ze bij een open plek met in het midden een enkele boom. Daniëla ontwaarde kleine, rode appels in de kruin van de boom.

'Kom iets dichterbij', zei Bram, terwijl hij haar wenkte. 'Kijk eens in de stam.'

Ze deed nog een paar stappen naar voren en zag toen dat in de grijsbruine stam een primitieve tekening gekerfd was. Een man en een vrouw pakten een vrucht, terwijl iets wat op een slang leek toekeek.

'Herken je het?', vroeg Lydia.

'Adam, Eva en de slang? Genesis 3?'

'De eerste twee aktes van de Bijbel', zei Lydia.

'Wat bedoelt u met aktes?'

'Aktes zijn de fases van een verhaal. De Bijbel vertelt één verhaal dat naar Jezus leidt, en dat verhaal bestaat uit zes delen. Je kunt het opknippen in nog meer stukjes, maar in hoofdlijnen zijn het zes fases.'

'En het stuk over Adam en Eva is de eerste fase?'

'Er is een reden dat Bram je eerst veel heeft verteld over de eerste paar hoofdstukken van de Bijbel. Die vormen het fundament waar de rest van de Bijbel op leunt. Akte 1 is de schepping van de wereld zoals beschreven in Genesis 1 en 2. God maakt alles en geeft alles zijn plek. Hij creëert orde en functies. De mens is daar een onderdeel van.'

'Koning-priesters', zei Daniëla.

'Inderdaad. Ze moeten op God lijken en Hem aanbidden door in Zijn Geest leiding te geven aan de aarde. In de eerste akte staat dat centraal. Adam en Eva wonen in de hof van Eden. Dat is hun land. Ze moeten de hele aarde zegenen. Dat is hun opdracht. Ze leven in harmonie met elkaar en met God. Dat is hun beloning.'

'En toen ging het mis...', zei Daniëla.

Lydia raakte de appelboom liefdevol aan. Haar hand rustte precies boven het hoofd van de Adam en Eva-figuren. 'Toen ging het mis', herhaalde Lydia. 'God had Zijn schepselen een vrije wil gegeven. Zowel de engelen als de mensen.'

Daniëla moest weer denken aan wat Bram had uitgelegd over die vrije wil. Je kunt niet liefhebben als je niet de mogelijkheid hebt de ander af te wijzen.

'De valse engel verscheen in de gedaante van een slang en daagde de mens uit om gelijk te worden aan God. Ze hoefden alleen maar van de verboden vrucht te eten. Helaas deden ze dat ook. De tweede akte is de val van de mens. Deze ene overtreding maakte alles kapot. Adam en Eva konden niet langer in het land wonen dat God hun had gegeven. Ze leefden niet langer in harmonie met God, met elkaar

en met de natuur. Hun opdracht was om de hele aarde te zegenen, maar dat kon niet meer. Ze waren namelijk niet volmaakt.'

'Heftig', verzuchtte Daniëla.

Lydia knikte. 'Het meest trieste moment uit de geschiedenis van de mensheid. We voelen de gevolgen van deze ene keuze nog iedere dag.'

Ze gebaarde met haar wijsvinger dat Daniëla haar moest volgen. Lydia, Bram en Daniëla liepen weer een stukje verder het bos in. Amper twintig meter verderop kwamen ze bij een witgeverfde schutting van zo'n twee meter breed. Aan het houtwerk hingen enkele kledingstukken, gemaakt van donkeroranje bladeren: een korte broek met daarboven een soort vest en daarnaast een jurk uit één stuk. Daniëla streek met haar vingertoppen over de jurk. De bladeren waren van plastic gemaakt.

'Herfstkleuren', zei Daniëla zachtjes, maar hard genoeg voor Lydia om te horen.

'Hm-hm. Zo'n trieste gebeurtenis moet wel in de herfst zijn gebeurd, toch? De Bijbel geeft geen enkele aanwijzing in welk seizoen dit moet zijn gebeurd. In mijn fantasie was het in de herfst. Dat vind ik het meest passend.'

'Kijk ook aan de achterkant', zei Bram.

Daniëla liep om de schutting heen en zag hier eveneens kledingstukken hangen. Ditmaal niet van plastic bladeren, maar van dik leer.

'Adam en Eva maakten zelf kledingstukken van bladeren,' zei Lydia, 'maar God gaf hun kleding die van dierenvelen gemaakt was.'

'Waarom hadden ze opeens kleding nodig? Werd het ook kouder?'

'Nee, lieverd', zei Lydia glimlachend.

'Toen ze nog onschuldig waren, schaamden ze zich niet voor hun naaktheid. Wat dat betreft waren ze net als kleine kinderen. Maar zodra ze wisten wat goed en kwaad was, veranderde dat. Ze waren hun onschuld kwijt en proberen hun kwetsbaarheid te verbergen door kleding te maken van bladeren. God zorgt voor hen, door hun kleren te geven die veel langer meegaan.'

'Hm, wat wil dat zeggen?'

'Dat God meteen aan het werk ging om de mens te redden van zijn eigen fout. Ja, er is straf. Verbanning uit Eden. Ze moeten voortaan werken voor hun voedsel en bevallen wordt voortaan een pijnlijk proces, maar er is ook de belofte dat er ooit iemand zal komen die alles weer goed zal maken.'

'Jezus?'

'Ja, Jezus. Maar dat wordt pas later in het verhaal duidelijk. Ik vind het ontroerend dat God de moeite neemt om kleding voor Adam en Eva te maken voor ze moeten vertrekken. Dit is een duidelijk teken dat Hij met ons begaan is, dat Hij dit niet heeft gewild en dat Hij het weer goed gaat maken.'

'Sjonge.'

'De Schepper van hemel en aarde die de mens wakker kust, maakt kleren voor Zijn ongehoorzame kinderen', zei Bram. 'Het is alsof Hij zegt: alles komt goed. Vertrouw me.'

Terwijl ze verder liepen schoof er een donkergrijze wolk voor de lentezon, waardoor het ogenblikkelijk een stuk grauwer en frisser werd. Het paste wel bij de gelegenheid, vond Daniëla.

'Gods verlossingsplan trad direct in werking', zei Lydia. 'Maar eerst ging het nog bergafwaarts. Vanaf fase drie van de Bijbel werd de mens steeds gewelddadiger. De moord op Abel was de eerste, maar al snel zouden er meer doden vallen. Het kwaad verspreidde zich als een bosbrand. Dat deed God zo veel zeer dat Hij er bijna spijt van had dat Hij mensen had gemaakt. Hij wilde opnieuw beginnen en koos een man uit. Een nieuwe Adam.'

'Een nieuwe Adam?', vroeg Daniëla. Ze groef in haar geheugen, maar kon zich niet herinneren dat ze ooit had gehoord dat God een nieuwe Adam had gemaakt.

Plotseling hield Lydia halt. Ze stonden bij een beekje dat rustig van noord naar zuid kabbelde. In het midden van het water lag een bootje van zo'n veertig centimeter lang. Het was met een kettinkje vastgemaakt aan een paaltje, zodat het niet kon wegdrijven. Daniëla herkende aan de vorm dat dit een model was van de ark van Noach. Het miniatuurvaartuig leek in ieder geval op plaatjes die ze weleens had gezien in haar kinderbijbel.

'Noach was een soort Adam. Niet letterlijk. Geen reïncarnatie of zo, maar hij was wel een man die op God vertrouwde. De Heer wilde met hem opnieuw beginnen. De watervloed waste de aarde schoon. Alle slechte mensen kwamen om. Slechts acht werden er gered.'

'Zo veel doden...', zei Daniëla.

‘Ja, triest. Maar vergeet niet dat Noach tientallen jaren heeft gedaan over het bouwen van die ark. Al die tijd stond de deur van zijn schip open. Iedereen had meegekund.’

‘Maar daar was het schip toch niet groot genoeg voor?’

‘Tja, God wist natuurlijk dat de meeste mensen Noach niet zouden geloven als hij zou vertellen dat het hele land onder water kwam te staan. Belangrijker nog: ze geloofden God niet. De zondvloed is een beeld van het laatste oordeel dat ooit over de aarde zal komen. De deur van de ark is open totdat het gaat regenen.’

‘Dat is een harde boodschap.’

‘Hm, zeker ongemakkelijk’, zei Lydia. ‘Maar laten we bij de hoofdlijn blijven. Noach was een nieuwe Adam, maar de zonde zat ook in hem en zijn nageslacht. En dus zie je dat het later weer misgaat. Het meest duidelijke voorbeeld daarvan is de bouw van de toren van Babel. Waarom doen de mensen dat? Ze willen een naam vestigen voor zichzelf, niet voor God. Ze bouwen een toren tot in de hemel om zo te laten zien dat ze gelijk willen worden aan de Heer.’

‘Net als Adam en Eva?’

‘Exact’, antwoordde Bram. ‘Eigenlijk zie je dat steeds terugkeren. Ook vandaag de dag. Bijna alle zonden hebben hun wortels in die ene fout. Wij willen zelf bepalen wat goed voor ons is. We vertrouwen niet op God.’

Ze liepen verder en kwamen uit bij een stuk grasveld waarop talloze miniatuurpoppetjes stonden, als een tinnen leger, hoewel het geen soldaatjes waren. Het begon met één man, met daarvoor weer een man, nog een man en vervolgens twaalf mannen. Daarna werd het aantal poppetjes steeds talrijker. In het midden van het veld was ook een klein heuveltje met daarop een gouden poppetje met een staf en een kroon.

‘Gods verlossingsplan trad direct na de zondeval in werking’, zei Lydia. ‘Maar het begon pas echt toen God Abraham riep. De Heer had tegen de slang gezegd dat Eva een nakomeling zou krijgen die het kwaad zou verbrijzelen. Dus als je de Bijbel voor het eerst leest en je weet niets van de inhoud, dan vraag je je voortdurend af: wie is dan die nakomeling? Eerst denk je misschien: is het Noach? Maar Noach is het niet. Dan denk je: is het Abraham? Hij blijkt het ook niet te zijn. Maar Eva’s nakomeling – de Verlosser – zal later wél worden geboren uit het nageslacht van Abraham.’

‘Dat is de derde akte?’

‘De derde akte is eigenlijk de rest van het Oude Testament na Genesis 3. God laat een volk ontstaan uit een onvruchtbaar echtpaar. Als je het verhaal van Abraham leest, moet je eigenlijk goed letten op de beloftes die God doet en wat Hij van Abraham vraagt. Dit lijkt namelijk erg op wat er in Genesis gebeurt.’

‘Waar doelt u op?’

‘In Genesis gaf God een stuk land aan Adam en Eva.’

‘De hof van Eden.’

‘Juist. Bovendien leefden Adam en Eva in volkomen harmonie met elkaar en met God. En ze hadden ook een opdracht: de wereld zegenen.’

‘Oké, en hoe hangt dat samen met Abraham en Sara?’

‘God belooft ook aan hen land. Niet Eden, maar Kanaän. Bovendien wil God de relatie tussen Hem en de mens herstellen. Het is nog niet zoals het was in Eden, maar God leidt Abraham en zijn vrouw wel. Ze krijgen ook een opdracht: de wereld zegenen door zijn nageslacht.’

‘Hm, en dus krijgen ze een zoon. Daar hebben Bram en ik het vorige week uitgebreid over gehad.’

Ze liepen verder over een platgetreden pad naast de tinnen figuren die het volk Israël voorstelden.

‘Klopt. Abraham krijgt een zoon: Isaak. Isaak krijgt twee zonen, Esau en Jakob. De belofte gaat verder via Jakob. Hij krijgt twaalf zonen. Uit hen worden de twaalf stammen van Israël geboren. Het lot brengt hen naar Egypte, waar de Israëlieten uiteindelijk slaven worden gemaakt.’

Het pad waarop ze liepen werd zo smal dat ze niet langer naast elkaar konden lopen. Lydia ging voor, daarna volgde Daniëla, en Bram sloot de rij. De elegante dame stond zo plotseling stil dat Daniëla bijna tegen haar op botste.

Midden tussen de bomen stond een kleine, koperen stier. Heel even dacht Daniëla dat hij bewoog, maar het bleek een beeld te zijn. ‘Het gouden kalf?’, vroeg Daniëla terwijl ze dichterbij kwam. ‘Heeft dit met de uittocht uit Egypte te maken?’

‘Ja’, zei Lydia, ‘maar het is breder dan dat. Het verhaal dat in Exodus staat is uitermate boeiend, maar laat ook Gods dilemma zien.’

‘Het raadsel van God’, zei Bram.

Daniëla keek eerst Bram en toen Lydia aan. ‘Het raadsel van God?’, vroeg ze.

Lydia knikte. ‘Je zou het ook het probleem van God kunnen noemen. Nadat Israël vierhonderd jaar in Egypte was geweest, bevrijdde God hen. Hij leidde hen naar het land dat Hij al aan Abraham had beloofd. Tussendoor vindt er echter een episode plaats die heel veelzeggend is.’

‘Klinkt spannend.’

‘Eerst vraagt God aan Israël of ze Hem trouw willen blijven. Het volk belooft dit. Dan geeft God Zijn wet aan Israël. Hij wil namelijk weer in hun midden wonen. Hij wil dichtbij komen, maar dat kan niet zomaar. De mensen zijn namelijk nog steeds zondig. Daarom krijgen ze allerlei rituelen waaraan ze zich moeten houden.’

‘Zoals het offeren van dieren?’

‘Precies. Daarmee kunnen ze vergeving vragen voor hun zonden. Ze worden ritueel rein. Maar als God bezig is dit allemaal op de berg aan Mozes uit te leggen, maakt het volk ondertussen een afgodsbeeld. Terwijl ze net een paar dagen of een paar weken eerder trouw aan God hebben gezworen!’

‘Het ging al vlug mis dus.’

‘Dat kun je wel stellen, ja. Mozes vraagt om vergeving en smijt het afgodsbeeld in het vuur. Dan vraagt Hij God om hen niet in de steek te laten. Ook wil Hij de Heer zien. God stemt toe en Mozes mag Hem zien. Maar: alleen van de achterkant. God is namelijk zo heilig dat Mozes Hem niet volledig mag bekijken. En terwijl God voorbijtrekt, roept Hij dit naar Mozes.’

Lydia wees op een zilveren plakkaat aan de voet van het kalf. Daarop stond:

JHWH, JHWH, God, barmhartig en genadig, geduldig en rijk aan goedertierenheid en trouw, Die goedertierenheid blijft bewijzen aan duizenden, Die ongerechtigheid, overtreding en zonde vergeeft, maar Die de schuldige zeker niet voor onschuldig houdt en de ongerechtigheid van de vaders vergeldt aan de kinderen en kleinkinderen, tot in het derde en vierde geslacht.

‘Dit’, zei Lydia met nadruk. ‘Dit hier is het probleem van God. Dit is het probleem dat Hij moet oplossen.’

Lydia hurkte en las de tekst uit Exodus nog eens. ‘Ik zie het probleem niet zo gauw.’

‘Lees goed’, zei Lydia kalm. ‘God wil genadig en barmhartig zijn. Hij wil liefdevol zijn en zonden vergeven. God is namelijk liefde. Maar God is ook goed en heilig. Dat is het lastige.’

‘Maar dat zijn toch positieve eigenschappen?’

‘Dat hangt ervan af hoe je het bekijkt. Goed en heilig wil zeggen dat God geen enkele zonde kan tolereren. Hij moet afrekenen met al het kwaad, want anders zou Hij niet goed zijn. God is zo heilig dat Hij geen zonde kán tolereren. Zelfs niet als Hij dat zou willen.’

‘Dat is dus het raadsel van God’, zei Bram. ‘Een echt probleem. God is goed en kan geen zondige mensen tolereren. Dat is slecht nieuws voor wie heeft gezondigd. En wie is er zonder zonde? God wil wel vergeven, maar Hij móét het kwaad straffen.’

‘Dat is inderdaad behoorlijk met elkaar in tegenspraak’, zei Daniëla.

‘Hier, in deze twee verzen, beschrijft God dus het dilemma van de hele Bijbel. Het is de hamvraag, het mysterie van God: hoe kan een goede, heilige, rechtvaardige God zondige mensen vergeven?’

‘Pfff’, zei Daniëla. ‘Ik ben nu wel benieuwd naar het antwoord.’

‘In het Oude Testament vind je aanwijzingen, maar het echte antwoord wordt pas in het Nieuwe Testament gegeven. Kom, we gaan verder.’

Terwijl ze verder liepen, vroeg Daniëla waarom Lydia eigenlijk zo’n prachtige route had laten aanleggen. ‘Ach, het zijn maar een paar objecten’, antwoordde ze. ‘Maar ik vind het fijn om hier te wandelen. Het is dan net alsof Jezus naast me loopt en me eraan herinnert dat Hij al heel lang bezig was met de wereld voordat ik opeens tevoorschijn kwam.’

‘En niet te vergeten: je ontvangt weleens groepen. Vooral jongeren, toch, Lydia?’, zei Bram.

‘Klopt inderdaad. Mensen hebben vaak geen goed beeld van de Bijbel. Ze denken dat Vaders boek een verzameling losse teksten is zonder enige samenhang. Maar dat is niet het geval. Weet je eigenlijk wat het woord ‘bijbel’ betekent, Daniëla?’

‘Eh... heilig boek?’, gokte ze.

‘Bijbel komt van het Griekse *biblia*, antwoordde Lydia. ‘Biblia betekent gewoon ‘boeken’. Je zou de Bijbel dus ook een bibliotheek kunnen noemen.’

‘Maar niet zomaar een bibliotheek’, voegde Bram toe. ‘Een bibliotheek waarin elk boek naar de andere boeken wijst. Ze zijn allemaal met elkaar verbonden.’

‘Juist. En dat wil ik hier in mijn tuin laten zien’, zei Lydia. ‘Dat God een doorlopend verhaal vertelt. Wij hebben de hele Bijbel en kunnen de hele tijdlijn van Gods verhaal zien. Dankzij de Bijbel dus. Tegelijkertijd leven we ook nog in dit verhaal. Het is namelijk nog niet afgelopen. De Bijbel is dan wel af, maar God schrijft nog iedere dag aan Zijn verhaal. Wij mogen allemaal een eigen hoofdstuk schrijven. Maar goed, we zijn nu op het kruispunt aangekomen.’

Inderdaad leidde het pad hen naar een open plek in het bos, waar een met gras begroeide heuvel uit het niets opdoemde in het verder vlakke landschap. Een weelderig groen tapijt strekte zich uit over de glooiende helling, versierd met kleurrijke wilde bloemen. Op de top van de heuvel stonden drie houten kruisen, waarvan de middelste boven de andere twee uit torende.

Terwijl Daniëla stilviel van deze bijna heilige plek, floten ergens kleine vogels hun melodieën in harmonie, als een muzikale omlijsting van dit moment. Daniëla slikte. Het voelde alsof ze op een afstand moest staan kijken.

‘Wat is er, meisje?’, vroeg Lydia.

‘Dit is gewoon... gewoon... zo plotseling. Ik had iets anders verwacht. Misschien een kribbe of zo. Dit is gewoon... heftig. Zo’n groot kruis. Ongelooflijk dat je hier iemand aan vast durft te spijkeren.’

Lydia knikte, maar zei niets. Ook Bram zweeg. Alsof ze begrepen dat Daniëla even een moment nodig had om bij te komen. Daniëla liep om het heuveltje heen. Vanuit welke hoek ze ook keek, de kruisen bleven onheilspellend. Het viel haar ook op dat er vier verschillende paden de heuvel op liepen. Eén van voor, twee van opzij, één van achter. Dit was met recht een kruispunt.

Ze stelde zich voor hoe een groep mensen stond te joelen, terwijl Romeinse soldaten grote spijkers door de voeten en polsen van de veroordeelde sloegen. Daarna trokken ze het kruis met touwen omhoog en lieten het met een klap in de kuil zakken die ze hadden gegraven. Daar hing de ongelukkige totdat zijn lichaam het begaf en hij stierf door verstikking. Ze werd er bijna naar van.

Verschrikkelijk, dacht ze. Ze voelde haar tranen opwellen. ‘Waarom was dit nodig?’, zei ze hardop. Het was geen vraag waar ze per se een antwoord op wilde hebben, maar Lydia hoorde haar.

‘Herinner je je het raadsel van God nog?’, vroeg ze. ‘Hoe kan een heilige, rechtvaardige God Zijn barmhartigheid en vergeving tonen aan zondige mensen?’

Daniëla knikte.

‘Jezus gaf het antwoord aan het kruis.’

‘Hoe dan?’

‘Kom, laten we naar boven gaan.’

Daniëla aarzelde, maar volgde Lydia en Bram naar de top van het heuveltje, waar ze tussen de drie kruisen in ging staan. Het middelste kruis bevatte een bord met daarop teksten in verschillende talen, maar alleen de derde stond in een schrift dat ze kon lezen: *Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum*.

Bram zag haar kijken en zei: ‘Aramees, Grieks en Latijn. Er staat drie keer hetzelfde: ‘Jezus de Nazarener, koning van de Joden.’ Dit was een grote belediging voor de Joden uit die tijd. Zij probeerden de Romeinse gouverneur de tekst nog te laten veranderen in ‘Hij zei dat hij de koning van de Joden was’, maar de Romein weigerde. En dus schreef hij profetische woorden.’

‘Want Jezus was wel de koning van de Joden?’

‘Ja. Niet alleen van de Joden, maar van de hele wereld. Daarom is het best bijzonder dat deze tekst in de lokale taal werd geschreven – het Aramees –, maar ook in de twee wereldtalen van toen: het Grieks en het Latijn. Iedereen die kon lezen in die tijd kon zien wat er was geschreven, en dus wie daar hing: hun koning.’

‘Ik begrijp het. Maar hoe geeft Jezus hier antwoord op het mysterie van God?’

‘De beste illustratie komt uit het Oude Testament’, zei Lydia. ‘Op een gegeven moment is Gods volk in de woestijn ongehoorzaam tegen God. Als straf stuurt God een slangenplaag. Dat is een vorm van oordeel. De mensen komen tot inkeer en vragen om vergeving. Mozes, de Israëlitische leider, kreeg van God de opdracht om een bronzen of koperen slang te maken. Die moest hij aan een paal bevestigen. Als een Israëliet dan werd gebeten door een slang, moest hij naar dit beeld kijken en dan zou hij ogenblikkelijk worden genezen.’

‘Hm, apart verhaal’, zei Daniëla. ‘Hoezo maakte hen dat beter?’

‘De slang is al sinds het begin van de Bijbel het symbool van het kwaad en van de zonde. Zij maakten de Israëlieten ziek. Zoals het gif door hun lichaam trok en hen uiteindelijk doodde, zo is de hele mensheid geïnfecteerd door de zonde. Juist dit symbool van het kwaad werd door Mozes aan het kruis... ik bedoel: aan de paal geslagen.’

Daniëla's hand streek over het ruwe hout, terwijl ze omhoogkeek. ‘U bedoelt dat Jezus aan het kruis hing zoals de slang aan de paal?’

‘Daar komt het in het kort wel op neer, Daniëla.’

‘Maar Jezus was toch geen vloek zoals de slang dat was?’

‘In de tijd van Mozes werd het beeld van de vloek – de slang – aan het hout vastgenageld. Als je ernaar keek, werd je genezen. Het beeld van de vloek werd zo ook het beeld van de verlossing. In die koperen slang valt dus alles samen: de straf en de redding. Dat is ook wat we moeten zien als we Jezus aan het kruis beschouwen. Hij werd vervloekt *in onze plaats*. Hij nam de straf op zich *in onze plaats*.’

‘Hij stierf in onze plaats’, voegde Daniëla er zachtjes aan toe.

‘Ja’, zei Lydia, al even zacht. ‘Wij hoeven alleen maar naar Jezus aan het kruis te kijken. Dat kijken is namelijk een daad van geloof. Als je je tot Jezus keert en op Hem vertrouwt voor je redding, dan trekt Hij het gif van de zonde uit je lichaam, uit je ziel. Je bent ervan genezen.’

‘En wat is dan het antwoord op de vraag hoe een heilige, rechtvaardige God zondige mensen kan vergeven, Lydia?’, vroeg Bram.

‘Het antwoord is...’ Ze liet een korte stilte vallen. ‘Dat kan alleen als die liefdevolle, heilige en rechtvaardige God zelf voor die straf betaalt.’

‘Wat zegt u?’, vroeg Daniëla.

Lydia spreidde haar armen en hief haar handen op naar het kruis. ‘Kijk naar het kruis!’, zei ze met luide stem. ‘Waar straft God de mens voor zijn zonden? Aan het kruis! Waar vergeeft God de mens voor zijn zonden? Aan het kruis!’

‘Alles komt hier samen’, zei Bram op zijn normale, kalme toon. ‘God straft iedere zonde. Hij kan niet anders. Hij is heilig en goed. Als ik iets van jou steel en God vergeeft mij, dan is dat niet eerlijk ten opzichte van jou. Dan zou God geen goede rechter zijn. Iedereen heeft wel dingen verkeerd gedaan. Iedereen moet dus worden veroordeeld, maar er is een kans om te ontsnappen.’

Daniëla keek Bram aan. ‘Naar Jezus kijken?’, vroeg ze.

‘Exact! Hij betaalt voor iedere zonde, als je je maar in geloof naar Hem toekeert.’

‘Dus hier wordt het probleem van het Oude Testament opgelost’, zei Lydia. ‘In de evangeliën zien we hoe God die twee uitersten bij elkaar brengt, hoe God rechtvaardig én vergevingsgezind kan zijn. Hij straft het kwaad, maar vergeeft ook.’

‘En daarvoor moest Zijn Zoon lijden?’

‘Het was noodzakelijk’, zei Lydia. ‘Ik heb zelf ooit een verhaal geschreven dat ik nooit heb gepubliceerd, maar het gaat over een koning en zijn zoon. Ze zijn goed geweest voor hun onderdanen, maar toch hebben de burgers zich ingelaten met slechte dingen. Ze overleggen wat ze kunnen doen. Ze kunnen het kwaad niet ongestraft laten, maar ze willen ook niet iedereen doden.’

‘Pfff, heftig verhaal’, zei Daniëla.

‘Dan zegt de zoon tegen zijn vader: “U weet dat er maar één oplossing is, toch?” De oude man knikt en zegt: “Dat weet ik, maar het doet zo veel pijn om daaraan te denken... Ben je ertoe bereid?” De kroonprins antwoordt: “Ik houd net zo veel van deze mensen als u.” Ze laten hun leger de opstandige burgers arresteren en die worden berecht voor misdaden tegen de koning. Met tranen in de ogen spreekt de koning het vonnis uit. Schuldig. Er klinkt een luid geweeklaag, want iedereen weet wat de straf is: de dood. Dan stapt de zoon van de koning naar voren. “Huil niet”, zegt hij. “Ik betaal voor uw straf.”’

‘Woa...’, was het enige wat Daniëla kon uitbrengen, terwijl ze opnieuw tranen in haar ooghoeken voelde branden.

‘Dit is wat Jezus voor ons deed’, zei Bram met schorre stem. ‘Hij die de gestalte van God had, hield Zijn gelijkheid aan God niet vast, maar deed er afstand van. Hij nam de gestalte aan van een slaaf en werd gelijk aan een mens. En als mens verschenen, heeft Hij zich vernederd en werd gehoorzaam tot in de dood – de dood aan het kruis. Daarom heeft God Hem hoog verheven en Hem de naam geschonken die elke naam te boven gaat, opdat in de naam van Jezus elke knie zich zal buigen, in de

hemel, op de aarde en onder de aarde, en elke tong zal belijden: 'Jezus Christus is Heer,' tot eer van God, de Vader. Filippenzen 2.'

'Dit is de vierde akte van het verhaal van God en mens', zei Lydia. 'De komst van de Here Jezus en Zijn offer aan het kruis. Dit is het meest bepalende moment in de geschiedenis van de mensheid. De overwinning was behaald. Dat is *evangelie* – goed nieuws. Na Jezus' opstanding en hemelvaart brak de periode van de vijfde fase aan: de periode van de kerk. Laten we gauw verdergaan.'

Ze liepen het pad achter het kruis af naar beneden en kwamen al snel weer bij een stuk bos. Verscholen tussen de majestueuze bomen stond een charmant houten huisje. Het hutje straalde een rustieke eenvoud uit, met zijn met mos bedekte houten muren en een dak van houten planken. Een bescheiden deur, met een raampje erin, verwelkomde bezoekers. Op de deur zat een eenvoudig, met de hand gesneden houten kruis, dat de rust en spirituele sfeer van de omgeving weerspiegelde. Dit schilderachtige toevluchtsoord in het bos ademde een gevoel van vrede, rust en stilte uit.

Lydia duwde de deur – die blijkbaar geen slot had – open. Binnen stond een stevig houten bed, bedekt met een zachte deken, dat uitnodigde tot ontspanning. Het midden van de ruimte werd ingenomen door een robuuste tafel, gereed voor maaltijden of werk. Tegen een van de wanden bevond zich een boekenkast, gevuld met een verzameling bijbels en andere christelijke boeken. Op de muur was een Bijbeltekst gekalligrafeerd: 'Ga dan en maak alle volken tot Mijn leerlingen.'

'Hier lees ik graag in Vaders boek', zei Lydia. 'Deze plek herinnert mij eraan dat alles draait om Zijn Woord. Ik maak onderdeel uit van het verhaal van God en mens en mag daarin mijn eigen hoofdstuk schrijven.'

'En hoe heet deze periode van dat verhaal ook alweer?', zei Daniëla terwijl ze met zijn drieën aan de tafel gingen zitten.

'Ik noem het graag de periode van de wereldwijde kerk. Het goede nieuws is er niet alleen voor de Joden, maar voor alle mensen. In deze periode verspreidt het evangelie zich over de hele wereld.'

'In de Bijbel begint deze periode in Handelingen 2. Jezus is naar de hemel gegaan. Hij heeft hun de opdracht gegeven die je daar aan de muur ziet hangen.'

'Ze moesten op reis gaan om mensen tot volgeling van Jezus te maken?', vroeg Daniëla.

'Ja, inderdaad. Dat was hun taak. En ze gingen uiteindelijk overal heen. De apostel Paulus, die in Handelingen 9 tot geloof komt, bracht het goede nieuws van Jezus' leven, dood en opstanding naar het Westen. Petrus is ook in Rome geweest en is daar gestorven. Anderen gingen naar Afrika of het Verre Oosten. De apostel Thomas zou bijvoorbeeld helemaal in India zijn terechtgekomen.'

'En wij leven nu nog steeds in deze fase?'

Lydia gebaarde naar Bram om te antwoorden. 'Ja', zei hij. 'We zitten daar nog steeds in. Handelingen eindigt met de mededeling dat Paulus doorgaat met het verkondigen van het evangelie. Ook de brieven van het Nieuwe Testament gaan over de geloofsgemeenschappen die overal in de wereld werden gesticht.'

'Maar hoe weten we dan wanneer die vijfde fase is afgerond?'

Lydia lachte. 'Omdat de zesde akte ook al is beschreven in de Bijbel, lieverd.' Ze keek op haar horloge. 'Het liefst zou ik hier nog een poosje blijven zitten, maar omwille van de tijd kunnen we misschien beter doorgaan naar de laatste plek.'

Daniëla was moe van het lopen en was blij dat ze eindelijk zat. Toch protesteerde ze niet.

'Het is niet ver', zei Lydia nog. En inderdaad, een paar minuten later waren ze weer bij het huis. Ze gingen dit keer niet door de deur naar binnen, maar liepen eromheen tot ze uitkwamen bij een tuinhuisje met een rieten dak.

Boven de deur was een opschrift gespijkerd. 'Zie, Ik maak alles nieuw.' Lydia haalde een sleutel uit haar tasje, opende de deur en deed het licht aan.

De ruimte was volstrekt leeg, op een grote, glazen vitrine na, die op een tafel stond. Daarin stond een maquette van een grote stad met hoge muren en goudkleurige straten. Er waren bomen te zien en een grote rivier die door de miniatuurstad liep.

Daniëla's blik ging van de straten en huizen terug naar de stadsmuur. Ze telde twaalf poorten. Voor iedere poort hield een engelachtig figuur de wacht. Toen ze dichterbij kwam, zag ze dat iedere poort een naam had gekregen. De een heette Juda, de andere Simeon, Levi, enzovoort.

'Wat mooi gemaakt', zei Daniëla bewonderend.

Lydia glimlachte. 'Het haalt het niet bij het origineel. Daar ben ik van overtuigd. Maar dit is de laatste akte. Als Jezus terugkomt, rekent Hij af met het kwaad. Al het kwaad. Van alle mensen die Hem trouw zijn gebleven zullen de zonden worden vergeven en zij mogen voor altijd bij Hem wonen.'

Ze liep om de tafel heen en wees op de twee bomen die aan weerszijden van de rivier stonden. 'Daar staan ze', zei ze.

'Daar staan wat?', vroeg Daniëla.

'De levensbomen.'

'Twee stuks?'

Lydia knikte. 'In het paradijs van Adam en Eva waren ook twee bomen. De een was de levensboom, de andere de boom met de verboden vruchten. Die boom met de verboden vruchten is er niet meer. Dat hoeft ook niet, want alle mensen hebben hun liefde bewezen door voor Jezus te kiezen. In plaats van de boom met de verboden vruchten staat er in het nieuwe paradijs een tweede levensboom.'

Daniëla bukte zich om de stad nog beter te kunnen bekijken. Vanbinnen maakte zich een nieuw verlangen van haar meester. Ze wilde niets liever dan naar deze stad gaan.

'Ooit', zei Bram plechtig, 'komt alles weer goed. Dan zal de aarde verlost zijn van de vloek, van haar gebrokenheid, van verdriet en van pijn. Dan maakt Abba alles weer heel.'

'Amen', zei Lydia.

Aantekeningen *van Daniëla*

Later gekregen van Bram: afbeelding

Fase 1: Schepping van de wereld. Adam en Eva zijn koning-priesters.

Fase 2: Opstand van de mens na misleiding door slang.

Fase 3: Begin verlossingsplan. Eerst meer geweld. Dan zondvloed en Noach. Abraham geroepen Verlosser uit zijn nageslacht. Israël blijkt ontrouw. Waar blijft de Messias?

Fase 4: De komst van Jezus, Messias/Christus, Zoon van God. Hij sterft in onze plaats.

Fase 5: Jezus' volgelingen verspreiden evangelie over aarde. Wij leven in deze fase.

Fase 6: Jezus komt terug. Nieuwe hemel en nieuwe aarde.

Bijbel = biblia = Bibliotheek. Dus niet 1 boek, maar verzameling boeken.

Het leven van Jezus

*Matteüs, Marcus,
Lucas, Johannes*

'Ik heb 's nachts gedroomd van dat kruis op de heuvel', zei Daniëla toen Bram een dienblad op de tafel zette. Ze zaten in het zithoekgedeelte van Brams huis.

Bram keek haar vragend aan, maar zei niets. Dus stak ze zelf van wal. 'Het was donkerbewolkt. Ik geloof zelfs dat het regende. Er was verder niemand. Ook niemand aan het kruis. Ik voelde dat ik dat jammer vond. Ik had Jezus graag gezien, ook al had ik het tegelijkertijd verschrikkelijk gevonden om een mens te zien die zo was toegetakeld. Misschien verlang ik er gewoon naar om Hem echt te zien, en niet alleen over Hem te lezen of te horen.'

Bram liep achteruit en zakte in zijn bruinleren stoel. 'Misschien', zei hij. 'We willen allemaal God ervaren. Dat doen we ook op verschillende punten in ons leven, maar de meestbepalende manier waarop Abba zich openbaart, is toch in Zijn boek.'

Daniëla scheurde het papiertje van het theezakje open en liet het zakje in het hete water van haar glas glijden. 'Toch is dat jammer. In de Bijbel lijkt het alsof mensen heel gemakkelijk met God praten. *Hij vroeg dit en God zei dat.* Heeft u weleens echte conversaties met God?'

Bram knikte. 'Ja, maar niet zoals nu met jou. Soms heb je het idee dat God je in gedachten antwoordt, maar daar moet je ook weer voorzichtig mee zijn. Ook hier geldt: de belangrijkste manier waarop God met ons communiceert, is door de verhalen en gedichten in dit boek.' Hij hield een klein bijbeltje omhoog.

'Eén verhaal dat leidt naar Jezus', zei Daniëla.

'Eén verhaal dat leidt naar Jezus', herhaalde Bram. 'Wil je het daar over hebben vandaag?'

Daniëla haalde haar theezakje uit het water en legde het op een schoteltje. 'Prima.'

Bram schraapte zijn keel en leunde achterover. 'In de tuin van Lydia hebben we het gehad over de tijdlijn van de Bijbel. We zagen dat er werd vooruitgeblikt naar de komst van een Verlosser vanaf het moment dat Adam en Eva in de fout gingen. In het Hebreeuws noem je dat een *messias*. Messias betekent 'gezalfd'. In de tijd van Israël werden priesters en koningen gezalfd. Ze verwachtten dus één...'

'... koning-priester', maakte Daniëla de zin af.

'Inderdaad. Een koning-priester. Iemand die zowel koning als priester was. In het oude Israël waren dit verschillende functies, maar de nieuwe leider zou deze verenigen. Het Oude Testament bevat allerlei aanwijzingen waar deze Messias aan zou voldoen. Het moest een nakomeling zijn van Abraham, een profeet als Mozes en een koning als David. Hij zou worden geboren in het nietige Betlehem, maar toch zou Hij hele koninkrijken omverwerpen. Dit waren een paar van de profetieën die in Jezus' tijd heel bekend waren.'

'Er waren dus ook minder bekende profetieën?'

'Exact. Jesaja schrijft bijvoorbeeld over een maagd die zwanger zou worden. Deze uitspraak deed hij in de context van een koning die een vijandelijk leger op zich zag afkomen. God vroeg hem om een teken te vragen zodat God kon aantonen wat er zou gebeuren, maar de koning weigerde. Toen gaf God hem zelf een teken: een ongetrouwde vrouw zou zwanger worden en nog voordat haar kind vast voedsel zou eten, zou Assyrië Israël hebben veroverd. Deze profetie kwam uit, maar er kwam nog een tweede vervulling: de maagd Maria werd zwanger.'

'Sjonge, dat is inderdaad wel vergezocht. Ik snap wel dat de mensen dit niet meteen begrepen.'

‘Niet onlogisch, maar andere signalen hadden ze niet hoeven te missen. Jesaja spreekt bijvoorbeeld ook overduidelijk over een Messias die moet lijden. Verder staat al in het Oude Testament dat de Verlosser zou sterven tussen misdadigers en dat niemand het voor Hem zou opnemen.’

‘Dat is wat er met Pasen gebeurde.’

‘Het idee dat een krachtige leider, die een vriend van God was, dezelfde wonderen deed als profeten zoals Mozes en Elia en zou moeten lijden en sterven om de overwinning te behalen, was ondenkbaar voor de Israëlieten van Zijn tijd. Daarom werd Jezus met zo veel scepsis ontvangen.’

‘Toch vind ik dat ook weer niet heel gek. Stel dat ik hier buiten iemand tegenkom die zegt dat hij de zoon van God is, dan loop ik toch ook niet direct achter hem aan?’

‘Dat zou je inderdaad niet doen. En ik ook niet. Tenzij ik een beschrijving van Hem zou hebben uit Gods Woord. Dat is precies waarom ik zeg dat de Bijbel één verhaal vertelt dat naar Jezus leidt. In het Oude Testament wordt al op talloze plaatsen naar Hem vooruitgewezen, terwijl het Nieuwe Testament juist laat zien hoe Jezus het Oude Testament vervult.’

‘Ik blijf dat wat ingewikkeld vinden.’

‘Je moet het zo zien. Het Oude Testament geeft als het ware een onscherpe foto van de Here Jezus. Het Nieuwe Testament is een bewerking van die foto. Maar nu is de foto een stuk scherper – niet langer in zwart-wit, maar in kleur. Plotseling kun je Jezus ten volle herkennen. Je had Hem al wel gezien, maar nu zie je Hem pas goed.’

‘U bedoelt dat je de profetieën uit het Oude Testament kunt zien als een onscherpe foto?’

‘Ja, maar niet alleen de profetieën. Mannen als Noach, Jozef en Mozes waren een duidelijke afspiegeling van wie Jezus moest zijn. Zij waren in het klein wat Hij in het groot is. Zij waren onvolmaakte versies van Gods Zoon, terwijl Jezus de volmaakte Zoon van God is.’

‘Ik begrijp het. Maar we hebben wel erg veel gesproken over het Oude Testament. Ik verlang ernaar om ook wat meer te leren over het Nieuwe Testament, en dan in het bijzonder de evangeliën. Voor mijn gevoel zijn die toch het hart van de Bijbel.’

‘Ik geloof dat je de hartslag van God in de hele Bijbel kunt voelen’, zei Bram ernstig. ‘De meeste christenen vinden het Oude Testament maar lastig.’

‘God lijkt daarin zo anders in dan in het Nieuwe Testament. Veel harder. Meer rechter dan Vader.’

‘Het is jammer als je dat zo ervaart. Je hebt het Oude Testament echt nodig om het Nieuwe te kunnen begrijpen. Het is niet zo dat je Jezus niet kunt begrijpen als je het Oude Testament niet hebt, maar de diepere betekenis aan bijvoorbeeld de evangeliën wordt verleend door het Oude Testament. Weet je trouwens waarom deze twee delen eigenlijk ‘Oude’ en ‘Nieuwe’ Testament heten?’

‘Daar heb ik eigenlijk nooit zo over nagedacht.’

‘Het woord ‘testament’ betekent ‘contract’ of ‘verbond’. In het Oude Testament sluit God op verschillende momenten een overeenkomst met de Israëlieten. Dat klinkt vrij zakelijk. Je kunt het beter zien als een huwelijksluiting.’

‘Een huwelijkscontract, toch?’

‘Exact. Wat doe je als je met iemand trouwt? Je belooft elkaar trouw. Dat is wat God en Israël doen. Het was echter geen succesvol huwelijk. Israël is regelmatig ontrouw. Daarom sluit God een nieuw verbond met het volk. Dit contract wordt niet ondertekend door mensen, maar door Gods eigen Zoon: Jezus.’

‘Dat is dus het ‘Nieuwe’ Testament?’

‘Eigenlijk zijn de benamingen Oude en Nieuwe Testament niet juist. Het oude is namelijk niet afgedaan – het is vernieuwd. Het was beter geweest als onze Bijbelvertalers het eerste deel van de Bijbel het ‘Eerste Verbond’ hadden genoemd en het tweede het ‘Tweede Verbond’ of het ‘Vernieuwde Verbond’. Dat was veel duidelijker geweest. Maar goed, we hebben het niet voor het zeggen.’

‘En hoe sloot Jezus dat tweede verbond dan?’

‘Goeie vraag. Dat is dus waar de vier evangeliën om gaan. Laten we eerst kijken naar deze vier Bijbelboeken die het leven van Jezus beschrijven. De evangeliën zijn geschreven door vier mannen. De eerste is Matteüs. Hij was een tollenaar die door Jezus werd opgeroepen om zich bij Hem aan te sluiten. Hij was zelf ooggetuige van Jezus’ leven. De tweede is Marcus. Zijn boek is gebaseerd op het getuigenis van Petrus. Dan heb je nog de Griekse arts Lucas, die verschillende mensen heeft geïnterviewd voor zijn versie, onder wie Petrus en Jezus’ moeder, Maria.’

‘Wauw! Zelfs Maria?’

‘Ik geloof persoonlijk van wel, want Lucas beschrijft Jezus’ komst naar de wereld en de rol van Maria in de hele geschiedenis van zijn geboorte daarbij uitgebreid. Bovendien geeft hij af en toe weer wat ze op een bepaald ogenblik dacht. Dat kan alleen als hij haar heeft gesproken. Maria zal een jaar of zeventig zijn geweest toen Lucas zijn evangelie schreef.

‘Fascinerend. En Johannes dan? Dat was toch ook een leerling van Jezus?’

‘Eigenlijk is hij de enige van wie we niet honderd procent zeker weten wie hij was. Het zou kunnen dat hij inderdaad DE Johannes was, maar deze evangelist laat dingen weg waarvan je zou verwachten dat Johannes de apostel ze wel zou schrijven. Misschien was de daadwerkelijke schrijver wel een andere Johannes. Een betrouwbare getuige die in Jeruzalem woonde en vooral tijd met Jezus doorbracht als Hij in Jeruzalem kwam. Hoe dan ook, we mogen God danken voor dit vierde evangelie, want dat geeft veel informatie die in de andere evangeliën niet te vinden is. De ontmoetingen met de farizeeër Nikodemus en de Samaritaanse vrouw bijvoorbeeld, maar ook de opstanding van Lazarus uit de dood en veel onderwijs dat Jezus gaf in de dagen voor Zijn dood. Johannes is mijn favoriete Bijbelboek.’

‘Hm, maar wat ik eigenlijk nooit heb begrepen, is waarom er vier Bijbelboeken zijn over het leven van Jezus. Waarom hebben ze daar niet gewoon één van gemaakt? Er zitten toch ook best wel wat verschillen tussen deze boeken? Dat komt dan weer zo onbetrouwbaar over.’

‘Dat is precies waarom de vroege kerk er serieus over heeft nagedacht om de evangeliën samen te voegen. Er zijn ook mensen geweest die dat hebben gedaan, maar niet bepaald naar tevredenheid. Uiteindelijk vonden de christenen het beter om vier boeken te hebben. Elke schrijver had immers zijn eigen stijl en zijn eigen idee van wat we moesten weten. Ieder evangelie geeft daardoor een unieke kijk op Jezus. Zo krijgen we als het ware vier gezichten van Jezus te zien.’

‘Maar ze gaan toch over dezelfde man? Hoe kan Hij dan vier gezichten hebben?’

‘Heb je weleens een biografie gelezen? Of een film gezien over een bekend persoon?’

Daniëla nam een slokje van haar thee. Die begon alweer koud te worden. ‘Ik kijk weleens naar *The crown*. Dat is een serie over koningin Elizabeth en haar familie.’

‘Met Diana en Charles en zo?’

‘Klopt.’

‘En heb je weleens andere films of series over deze figuren gezien?’

‘Laatst nog een documentaire over Lady Di.’

‘Gaf die documentaire precies hetzelfde beeld als *The crown*?’

‘Het ging deels over dezelfde dingen, maar de insteek was anders. Van beide kun je weer iets anders te weten komen. O wacht, dat is zeker ook zo met de evangeliën? Ben ik er ingetuind?’

Bram lachte. ‘Het was geen valstrik, hoor. Soms helpen moderne voorbeelden om het oude principe te snappen. Niemand kan het leven van een ander beschrijven. Je maakt altijd keuzes: dit vertel ik wel, dat vertel ik niet. Dit vertel ik zus en dat vertel ik zo. En dan heb je nog de woorden die je kiest als je een boek schrijft of de beelden die je laat zien als je een film maakt. De maker heeft altijd een doel met zijn verhaal.’

‘Dit doet me weer denken aan het ‘dit is geen pijp’-principe. We lezen een weerspiegeling van de gebeurtenissen.’

‘Mooi gezegd. We hebben vier evangeliën in de Bijbel omdat elk van die boeken zijn eigen draai geeft aan het leven van Jezus. Elk evangelie is geschreven door iemand anders, met zijn eigen redenen en doelen.’

Hij ging meer rechterop zitten. ‘Oké, je hebt dus Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes. Matteüs schreef zijn evangelie voornamelijk voor de Joden. Hij wilde laten zien hoe Jezus de profetieën uit het Oude Testament vervulde. Hij was echt gefocust op dat aspect. Dan hebben we Marcus, het oudste evangelie. Dat is het kortste en meest *to the point*. Hij wilde benadrukken dat Jezus de lijdende Messias was, die gekomen was om te sterven voor de zonden van de wereld. Als derde: Lucas. Hij schreef zijn evangelie voor een breder publiek. Hij wilde specifiek laten zien dat Jezus kwam om genade en barmhartigheid te brengen. Hij gaf om arme mensen en degenen die door de samenleving werden buitengesloten. En tot slot hebben we dus Johannes. Hij ging meer de theologische kant op. Hij wilde benadrukken dat Jezus het Woord van God was, de Zoon van God, en de bron van eeuwig leven. Stuk voor stuk schilderen de evangelisten prachtige portretten van Jezus.’

‘Dat geloof ik, al moet ik zeggen dat ik van de meeste verhalen alleen de kinderbijbelversies ken. Is hier een samenvatting van te geven? Of gebeurt er zo veel dat je dan eigenlijk geen recht doet aan de evangeliën?’

‘Ja, je kunt de biografieën van Jezus prima samenvatten. Doe je daarmee de evangeliën tekort? Ja, want achter ieder Bijbelvers schuilt een wereld van betekenis. Die wereld ga je pas ontdekken als je de grote lijnen beter ziet. Wacht. Ik ga iets doen wat voor ons, christenen in de eenentwintigste eeuw, behulpzaam is.’

Hij stond op en liep voorzichtig naar de grote, donkerbruine kast die tegen de muur stond. Hij opende een lade en haalde er een groot vel papier op A3-formaat en een zwarte stift uit. Hij spreidde het papier over de tafel uit, schoof zijn stoel dichterbij en trok een lijn van links naar rechts. Daarboven zette hij jaartallen: -6, -4, 0, 27, 28, 29 en 30. Hij wees naar een punt tussen de -6 en de -4. ‘Kijk’, zei hij. ‘Jezus is tussen de jaren 6 en 4 voor Christus geboren. Er was toen een zekere gouverneur die van de keizer opdracht had gekregen om een volkstelling te laten houden. Dat was in het jaar 8 of 7 voor Christus, als ik me niet vergis. Maar het heeft een paar jaar geduurd voordat deze telling ook in Palestina werd uitgevoerd. Dat had te maken met politieke strubbelingen in wat nu Israël is.’

‘Dus Jezus is niet in het jaar nul geboren?’

Bram schudde zijn hoofd. ‘Toen ze de huidige jaartelling bedachten, hebben ze zich een paar jaar vergist. Maar goed, terug naar de tijdlijn. De geboorte van Jezus wordt uitgebreid beschreven in Matteüs en Lucas. Heel interessant, maar laten we ons richten op het grote plaatje. Jezus moet Zijn publieke werk begonnen zijn in het jaar 27 of 28 van de eerste eeuw.’

‘Oké’, knikte Daniëla.

‘Het begon met Zijn doop in de Jordaan. Daarna verbleef Hij veertig dagen in de woestijn.’

‘Om zich voor te bereiden op drie jaar hard werken?’

‘Ja, ook. Maar let op wat de Bijbel hier doet. Johannes de Doper doopt mensen met water. Dat was eigenlijk een reinigingsritueel voor niet-Israëlieten die zich bij het volk van God wilden aansluiten. Hier zijn het vooral Joden die zich laten dopen. Zo geven ze toe dat ze zondig zijn en dat ze zich daarvan willen bekeren. Maar waarom wil Jezus zich dan laten dopen? Dat hoeft helemaal niet, want Hij is zonder zonde.’

‘Ja, dat is inderdaad wel vreemd.’

‘Juist. Jezus identificeert zich hier dus al met ons zondaren! Jezus zou later aan het kruis sterven om de zonden van de mensen te dragen, en hier laat Hij zich door Johannes dopen *alsof Hij een zondaar is*.’

‘Sjonge, ik dacht altijd dat Hij alleen het goede voorbeeld wilde geven.’

‘Dat is ook waar. Maar het gaat wel wat verder dan dat. En daarna gaat Jezus dus de woestijn in. Veertig dagen. Waarom veertig? Waar komt dat getal nog meer voor in de Bijbel?’

‘Op verschillende plekken, toch? Ik moet vooral denken aan de Israëlieten, maar die waren veertig jàár in de woestijn.’

‘Inderdaad. En in die veertig jaar waren ze ontrouw aan God. Als Jezus de woestijn in gaat, dan maakt Hij symbolisch gesproken de reis van de Israëlieten opnieuw.’

Bram tekende bovenaan de pagina nogmaals een lijn en zette erboven: OT - Uittocht - Israël woestijn. Hij trok een dubbele pijl van boven naar beneden om de twee tijdlijnen met elkaar te verbinden en zei toen: ‘Israël werd op de proef gesteld in de woestijn. Ze faalden. Ook Jezus werd getest.’

‘En Hij won’, zei Daniëla, terwijl ze haar mok thee in haar handen had geklemd.

Nu trok Bram een schuine pijl van het jaar 28 op de eerste tijdlijn naar helemaal links van de tweede tijdlijn. ‘Een confrontatie met de slang’, zei Bram. ‘Adam en Eva lieten zich misleiden door de slang, die Gods Woord verdraaide en hun beloofde dat ze gelijk aan God zouden worden. Hij probeert hetzelfde bij Jezus in de woestijn. Maar Jezus citeert Gods Woord correct. Ook opvallend: Adam zweeg terwijl de slang in gesprek was met Eva. Jezus doet wat Adam naliet. Hij deed Zijn mond open en pareerde de halve waarheden van de duivel.’

‘Dus ook daar zit een parallel met het Oude Testament?’

‘Hm-hm. Er zijn talloze van dit soort lijnen te trekken. Even een uitstapje: kijk bijvoorbeeld eens naar de betekenis van bomen en hout. In het paradijs stond een boom met vruchten die leven gaven – de levensboom. De ark van Noach die de levens van acht mensen redde, was gemaakt van hout. Abraham

moest Isaak offeren op een houten altaar, tot God ingreep natuurlijk. En als Mozes wonderen doet in Exodus doet hij die met een houten staf. Als het volk later niets kan drinken, moet Mozes een stuk hout in bitter water gooien. Het wordt ogenblikkelijk zoet. In de evangeliën sterft Jezus op zijn eigen houten altaar: een kruis. En op de nieuwe aarde keert de levensboom weer terug. Wat zeg ik? Levensbomen! Er zullen er twee zijn.'

'Woa. Zo heb ik er nooit naar gekeken.'

'De Bijbel is zo kunstig geweven', zei Bram. 'Als een prachtig, Perzisch tapijt. Mooier nog. Tienduizend Perzische tapijten!' Hij bestudeerde zijn tekening en omcirkelde toen de jaartallen 28, 29 en 30. 'Dit is waarschijnlijk de periode waarin Jezus Zijn reizen door het land maakte. In zijn eerste jaar was Hij vrij veel in Juda te vinden. Hij deed wonderen en genezingen, en Hij preekte overal waar Hij kwam over het koninkrijk van God.'

'Dat is de hemel?', vroeg Daniëla.

'Niet helemaal hetzelfde. Toen we in de tuin van Lydia liepen, hadden we het over de beloftes die God deed aan Adam en Eva, maar ook aan Abraham en de Israëlieten. Hij beloofde Zijn zegen, Hij beloofde grondgebied en Hij beloofde harmonie tussen God en mens. Dit ging allemaal stuk door die ene fout van Adam en Eva. Daarna ging God dus aan de slag om dit te herstellen.'

'De zes fases van het Bijbelverhaal.'

'Precies. In fase 1 was de situatie nog volmaakt, in fase 2 ging die stuk. In fase 3, zeg maar de periode van Israël, was er een tijdelijke oplossing: God woonde onder de mensen in een tempel, maar er was nog steeds afstand. Er waren allerlei rituelen voor nodig om dicht in de buurt van Abba te kunnen komen. En uiteindelijk verliet God de tempel weer en werd de tempel verwoest. Jezus kondigt in fase 4 een nieuw koninkrijk aan: één waarin Hij – als Zoon van God – de heerschappij heeft.'

'Maar dat gebeurt toch pas in fase 6 als Hij weer terugkeert?'

'Ja en nee. Aan het eind van Openbaring lezen we inderdaad hoe het koninkrijk van God definitief gevestigd wordt. Dan zal het leven volmaakt zijn, zoals het dat ook aan het begin was. Toch zegt Jezus, als Hij door Israël trekt, dat het koninkrijk al is gekomen. Waarom? Omdat *Hij* is gekomen! Jezus is niet alleen de Koning van het koninkrijk, Hij *is* het koninkrijk.'

'Maar dat is zo vaag. Kunt u ook een definitie geven van het koninkrijk van God? Wat is dat dan precies?'

'Het is geen aards koninkrijk, maar een hemels rijk. Je kunt ook zeggen: een geestelijk rijk. Het bestaat niet uit grondgebied en steden, maar uit mensen. Niet zomaar mensen: alle mensen die God toebehoren; die trouw aan Hem zijn en geloven dat Zijn Zoon voor hun zonden is gestorven. Dus in fase 5, de periode van de wereldwijde kerk waarin we nu zitten, is het koninkrijk er al. Het zit in alle mensen die burgers van de hemel zijn. Mensen dus die voor God hebben gekozen.'

'Ik behoor daar ook toe?'

'Geloof je dat Jezus voor jouw zonden is gestorven en wil je Hem van harte volgen?'

'Nou, ik geloof dat inderdaad. Dat heb ik mijn hele leven al gedaan. Maar of ik Hem kan volgen, dat weet ik niet. Ik maak nog zo veel fouten.'

'Dat is nu juist het goede nieuws, Daniëla.'

'Wat? Dat ik het voor mezelf verpest?'

'Dat Jezus aanvult waar wij tekortkomen. Wat ziet God als Hij naar jou kijkt? Of naar mij? Laat me je verzekeren: Hij ziet geen zondaar.'

'Waarom niet? Ik zondig iedere dag!'

'Omdat Jezus vóór jou staat en tegen Zijn Vader zegt: "Zij hoort bij Mij". God ziet de puurheid van Zijn Zoon in jou.'

Daniëla kreeg een brok in haar keel en haar ogen werden vochtig. Waarom raakten die woorden haar zo? 'Ik moet even naar het toilet', zei ze. Zonder Bram aan te kijken, stond ze op en liep naar de gang. Daar liet ze zich op de gesloten toiletbril zakken, terwijl ze haar handen voor haar ogen sloeg. *Is het waar, Vader? Kan het waar zijn?*

Ze liet haar tranen nu de vrije loop. Altijd had ze op een ontmoeting met de Here Jezus gehoopt. Was dit het? Had ze Jezus ontmoet in de persoon van een grijze, oude buurman? *God ziet de puurheid van Zijn Zoon in jou.* Die woorden bleven door haar hoofd rondzingen, alsof ze een lied van één regel op repeat had gezet in Spotify. Plotseling kwamen er nog andere woorden van Bram terug. *Hij ziet geen zondaar.*

'Ik wil het geloven, maar ik vind dat zo moeilijk... Abba', zei ze binnensmonds.

Ze gebruikte toiletpapier om haar ogen droog te deppen. Toen ze wilde opstaan, viel haar oog op een tegeltje aan de wand. Er stond een tekst op in handgeschreven letters: 'Geloof en je zult de glorie van God zien'.

Aantekeningen *van Daniëla*

Bijbel vertelt één verhaal dat leidt naar Jezus.

In Jezus' tijd verwachtten mensen een nieuwe Messias, een nieuwe koning-priester. Vele profetieën, bijvoorbeeld:

- Een profeet als Mozes
- Een koning als David
- Geboren uit maagd (minder bekend in Jezus' tijd)
- Moet lijden.

Oude Testament geeft een blauwdruk van Jezus. De mensen hadden Hem kunnen herkennen, zeker de schriftgeleerden.

OT = onscherpe foto van Jezus. NT = scherpe foto.

Jezus sluit een nieuw verbond tussen God en mens, zoals de 4 (!) evangeliën laten zien.

Waarom 4? Elke schrijver eigen stijl en eigen boodschap. Eigenlijk zien we vier gezichten van Jezus.

Later gekregen van Bram:

Tijdslijn Jezus (schatting): afbeelding

De worm aan het kruis

Psalm 22

Daniëla vroeg zich af of ze haar oude buurman niet te veel vermoeide. Ze was blijven zitten toen Bram zijn verhaal over de vier evangeliën had afgerond. Misschien was het de bedoeling dat ze nu opstond en naar huis ging. Maar iets maakte dat ze bleef zitten. Bram had gevraagd of ze nog iets wilde drinken en dat aanbod had ze aangenomen.

Nadat hij weer een dienblad met koffie en water had neergezet, was hij glimlachend gaan zitten. Hij keek haar vragend aan. Het was alsof zijn ogen vroegen waar ze het nu over wilde hebben.

Daniëla nam rustig een slok van de hete koffie. Eigenlijk wist ze niet zo goed waar ze het nu over moesten hebben. 'Het... intrigeert me', zei ze uiteindelijk.

'Wat precies?'

'Gewoon. Alles. Wat maakte Jezus bijvoorbeeld mee aan het kruis? Hoe was het voor Hem?'

'Tja', zei Bram. 'Dat is een typisch...'

'... eenentwintigste eeuwse vraag?', maakte Daniëla de zin af.

Hij knikte glimlachend. 'De Bijbel geeft hier wel een glimp van trouwens. Zoals ik daarstraks al zei: de evangelisten halen steeds Psalm 22 erbij om te beschrijven hoe Jezus zich moet hebben gevoeld aan het kruis. Deze psalm gaat diep in op wat er precies gebeurde aan het kruis.'

'Kunnen we misschien nog naar deze psalm kijken samen?', vroeg Daniëla.

Bram knikte, terwijl hij zijn Bijbel over de tafel naar Daniëla schoof. 'Lees maar voor', zei hij.

Ze opende de Bijbel bij de inhoudsopgave en bladerde vervolgens naar Psalmen. Toen ze 22 had gevonden, schraapte ze haar keel en begon te lezen.

Voor de koorleider.

Op de wijs van De hinde van de dageraad.

Een psalm van David.

Mijn God, mijn God,

waarom hebt U mij verlaten?

U blijft ver weg en redt mij niet,

ook al schreeuw ik het uit.

'Mijn God!' roep ik

overdag, en U antwoordt niet,

's nachts, en ik vind geen rust.

U bent de Heilige,

die op Israëls lofzangen troont.

Op U hebben onze voorouders vertrouwd;

zij hebben vertrouwd en U verlost hen,

tot U geroepen en zij ontkwamen,

op U vertrouwd en zij werden niet beschaamd.

Maar ik ben een worm en geen mens,

door iedereen versmaad, bij het volk veracht.

Allen die mij zien, bespotten mij,

ze schudden meewarig het hoofd:

'Wend je tot de HEER! Laat Hij je verlossen,

laat Hij je bevrijden, Hij houdt toch van je?'

*U hebt mij uit de buik van mijn moeder gehaald,
mij aan haar borsten toevertrouwd,
bij mijn geboorte vingen Uw handen mij op,
van de moederschoot af bent U mijn God.*

*Blijf dan niet ver van mij,
want de nood is nabij
en er is niemand die helpt.
Een troep stieren staat om mij heen,
buffels van Basan omsingelen mij,
roofzuchtige, brullende leeuwen
sperrren hun muil naar mij open.*

*Als water ben ik uitgegoten,
mijn gebeente valt uiteen,
mijn hart is als was,
het smelt in mijn lijf.
Mijn kracht is droog als een potscherf,
mijn tong kleeft aan mijn gehemelte,
U legt mij neer in het stof van de dood.*

*Honden staan om mij heen,
een woeste bende sluit mij in,
zij hebben mijn handen en voeten doorboord.*

*Ik kan al mijn beenderen tellen.
Zij kijken vol leedvermaak toe,
verdelen mijn kleren onder elkaar
en werpen het lot om mijn mantel.*

*HEER, houd U niet ver van mij,
mijn sterkte, snel mij te hulp.
Bevrijd mijn ziel van het zwaard,
mijn leven uit de greep van die honden.
Red mij uit de muil van de leeuw,
bescherm mij tegen de horens van de wilde stier.
U geeft mij antwoord.*

*Ik zal Uw naam bekendmaken,
U loven in de kring van mijn volk.
Loof Hem, allen die de HEER vrezen,
breng Hem eer, kinderen van Jakob,
wees beducht voor Hem, volk van Israël.*

*Hij veracht de zwakke niet,
verafschuwt niet wie wordt vernederd,
Hij wendt zijn blik niet van hem af,
maar hoort zijn hulpgeroep.*

*Van U komt mijn lofzang in de kring van het volk,
mijn geloften los ik in bij wie U vrezen.
De vernederden zullen eten en worden verzadigd.
Zij die Hem zoeken, brengen lof aan de HEER.*

Voor altijd mogen jullie leven!

*Overal, tot aan de einden der aarde,
zal men de HEER gedenken en zich tot Hem wenden.
Voor U zullen zich buigen
alle stammen en volken.*

*Want het koningschap is aan de HEER,
Hij heerst over de volken.
Wie op aarde in overvloed leven,
zullen aanzitten en zich voor Hem buigen.
Ook zullen voor Hem knielen
wie in het graf zijn neergedaald,
wie hun leven niet konden behouden.*

*Een nieuw geslacht zal Hem dienen
en aan de kinderen vertellen van de Heer;
aan het volk dat nog geboren moet worden
zal het van Zijn gerechtigheid verhalen:
Hij is een God van daden.*

'Amen', zei Bram luid nadat ze het laatste vers had gelezen. 'Dit is zo'n mooie psalm.'

'Dat zie ik. Maar er staat zo veel in, dat je bijna niet weet waar je moet beginnen.'

'Bij het begin', zei Bram. 'Psalm 22 is een emotioneel gedicht over iemand die in grote nood is en God lange tijd niet ervaart. Zijn leven wordt bedreigd, de kaken van zijn vijanden dreigen hem te verscheuren en God heeft hem in de steek gelaten. Zie je wat ik doe? Eerst zeg ik in algemene termen dat de hoofdpersoon in de problemen zit en dat God hem niet helpt. In de daaropvolgende zin maak ik dit specifieker en gebruik ik woorden als 'bedreigd', 'kaken die verscheuren' en 'God die hem in de steek laat'. Dit is een manier van vertellen die je in vrijwel alle Bijbelse poëzie tegenkomt. Gedichten als Psalm 22 zijn bedoeld om ons het verhaal te laten voelen. Deze manier van je boodschap herhalen maakt de tekst intenser.'

Hij vouwde zijn handen en richtte zijn blik op het plafond. 'Luister maar eens naar de verzen 2 en 3.' Hij citeerde ze uit zijn hoofd.

*Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?
U blijft ver weg en redt mij niet, ook al schreeuw ik het uit.
'Mijn God!' roep ik overdag, en U antwoordt niet, 's nachts,
en ik vind geen rust.*

'Heftig', zei Daniëla.

'Eerst heeft God de dichter verlaten', ging Bram verder. 'Dan is Hij ver weg én redt Hij niet, zelfs al schreeuwt de dichter het uit. Hij roept overdag, en hij roept 's nachts, maar hij krijgt geen antwoord en geen rust. Laten we dit nu op Jezus gaan toepassen en lees de psalm gerust nog eens. Hij roept dus uit tot God: Waarom hebt U Mij verlaten? Waarom redt U Mij niet? Hij krijgt geen antwoord. Zijn leed wordt nog groter als Hij zichzelf vergelijkt met het volk Israël. God bood hun uiteindelijk altijd een uitweg, maar Jezus krijgt die niet. Hij is nietig als een vieze worm. Bovendien wordt Hij bespot. "Laat God je bevrijden! Hij houdt toch van je?"'

Bram slikte. Greep deze tekst hem emotioneel aan? 'Wat steken die woorden... Jezus had inderdaad jarenlang verkondigd dat God Zijn Vader was en dat niemand bij God kon komen zonder Hem. En nu? Nu laat God Hem tussen hemel en aarde hangen. Er is niemand die Hem helpt. Hij vergelijkt Zijn vijanden met wilde dieren, met krachtige buffels, met roofzuchtige leeuwen, met woeste honden. Ook hier wordt Psalm 22 steeds intenser. Leeuwen zijn gevaarlijker dan buffels, en een troep honden is gevaarlijker dan een leeuw. Jezus vraagt Zijn Vader om bevrijding. Nu werkt Hij van binnen naar buiten toe. "Bevrijd Mij van de honden, van de leeuwen en van de buffels."'

Zijn ogen glinsterden, maar Daniëla kon niet met zekerheid zeggen of ze ook vochtig waren geworden. Hij bleef naar het plafond staren, terwijl hij doorging met zijn monoloog over de psalm. 'En dan komt de ommekeer. God antwoordt. Wat God zegt, wordt niet letterlijk verteld. Wel het resultaat ervan. "Ik zal Uw Naam bekendmaken", zegt Jezus. En Hij roept het volk op om hetzelfde te doen. Waarom? Omdat Hij de zwakke niet veracht, en mensen die vernederd zijn verafschuwt Hij niet. Ze zullen worden verzadigd.'

Brams stem brak nu echt. 'En dan... en dan... "Zij die Hem zoeken, brengen lof aan de Heer! Voor altijd mogen jullie leven! Iedereen zal zich buigen voor God." Dit is de boodschap van Pasen. Jezus ging zo ontzettend diep in Zijn lijden. Dieper dan welke mens ook. Hij deed het voor de heilige naam van Zijn Vader, Hij deed het voor ons. Hij kwam uit de put van het lijden en klom op naar de hoogste berg om van daaruit uit te roepen dat er hoop is. "Zoek God en je zult voor altijd leven!" Dat is wat Jezus aan het kruis zegt, Daniëla!'

Voor de tweede keer die avond voelde ze tranen opkomen. Misschien kwam dat niet eens zo zeer door de woorden die Bram koos, maar meer door de emotie die hij toonde. Ze had hem niet eerder zo kwetsbaar gezien. Plotseling stond hij op en liep weg. Daniëla kreeg er buikpijn van. Ze had deze man niet zo hevig willen emotioneren.

De bijbel lag nog steeds op haar schoot en ze streek met haar vinger over de woorden die tezamen Psalm 22 vormden. Vaders boek, dacht ze. Ze had gewoon woorden van God vast... De Schepper van hemel en aarde had een boek geschreven en Bram had het voor haar geopend. In haar taal. In woorden die ze kon begrijpen als ze die op zich liet inwerken.

Bram kwam de woonkamer weer in en zette een bronzen beeldje op de tafel tussen hen in. Het was een beeltenis van een kruis met daarop een soort lange sliert. 'Het kruis met de bronzen slang?', vroeg ze.

Bram schudde zijn hoofd. 'Een worm.'

'Een worm?'

Bram knikte alleen maar.

Daniëla scande Psalm 22 nogmaals en las toen voor: 'Maar Ik ben een worm en geen mens, door iedereen versmaad, bij het volk veracht.' Ze liet een stilte vallen. 'Jezus was dus niet alleen als de bronzen slang maar ook als een worm?'

'Een *coccus ilicis* om precies te zijn', zei Bram.

'Een wattes?'

'Het evangelie van Matteüs beschrijft hoe Jezus een purperrode mantel om kreeg. Dat was de kleur van een koningsmantel. De Romeinse soldaten maakten de Zoon van God belachelijk door Hem een doornenkroon te laten dragen en Hem deze mantel om te doen. Er was in de oudheid maar één manier om aan die kleur te komen.'

'Hoe dan?'

'Via de worm *coccus ilicis*. Eigenlijk is dit meer een soort insect, maar het vrouwtje kan niet vliegen en lijkt eerder op een made. Om eieren te leggen hecht het vrouwtje zich aan een tak vast. Ze doet dit zo strak, dat ze nooit meer los kan komen. Vervolgens vormt ze een hard schild, om haar nageslacht te beschermen. Als haar larven uitkomen, voeden die zich met hun nog levende moeder, totdat zij sterft. In dat proces kleurt zij scharlakenrood. Haar kinderen krijgen deze kleur ook, en ook de tak of de bladeren waar ze op zit. Als ze een paar dagen dood is, verdwijnt de rode kleur en wordt ze wit als sneeuw.

'Sjonge...'

'Het was deze kleur die voor koningsgewaden werd gebruikt. Om de spot met Jezus te drijven deden ze Hem een scharlakenrode mantel om. De kleur scharlakenrood is ook een van de kleuren die voor de tabernakel – Israëls draagbare heiligdom – werd gebruikt, en het is ook de kleur van bloed. Zo zie je dat Matteüs met één enkel detail een wereld voor ons opent. Want, zoals je terecht voorlas, Jezus was als een worm, zegt Psalm 22:7 al. En net als die worm hechtte Jezus zich aan het hout. Waarom? Om te sterven, zodat Hij leven kon voortbrengen, zodat Hij Zijn nageslacht kon beschermen – de kinderen van God.'

'Pfff', zuchtte Daniëla.

'Ook de profeet Jesaja sprak over deze rode kleur. Hij zei namens God: "Al zijn je zonden rood als scharlaken, ze worden wit als sneeuw; al zijn ze rood als purper, ze worden wit als wol." De worm die zich aan hout hecht, is scharlakenrood. Je kunt ook zeggen: purperrood. Als die worm sterft, wordt zij

wit. Zo wit als sneeuw. Zo wit als wol. Begrijp je nu wat er gebeurde aan het kruis? Het gaat niet om Jezus' persoonlijke beleving. Het gaat om...'

'... de worm die sterft om haar kinderen te beschermen.'

'Juist. Haar bloed geeft hun leven. Jezus' bloed wist zonden uit en geeft eeuwig leven.'

Aantekeningen

van Daniëla

Psalm 22 verwijst naar David EN naar Jezus. Het vertelt Jezus' kant van het verhaal van de kruisiging. Jezus citeerde eerste vers en dus de hele psalm aan het kruis.

Jezus zegt via deze psalm:

ZOEK GOD EN JE ZULT VOOR ALTIJD LEVEN.

Jezus was als een worm aan het kruis. De coccus ilicis.

Als die sterft, krijgt deze purperrode kleur. Precies de kleur van Jezus' koningsmantel die de soldaten hem omdeden.

Coccus ilicis-moeder voedt haar larven door te sterven aan het hout. Ze wordt eerst purperrood, dan wit. Zo geeft ze leven.

Jesaja: Al zijn je zonden rood als scharlaken, ze worden wit als sneeuw. Al zijn ze rood als purper, ze worden wit als wol.

De sleutel-vragen van de evangeliën

Johannes 3 en 4, Matteüs 13

Dit keer had Daniëla de locatie uitgekozen: de Bovenkerk in Kampen, een prachtige en statige kerk. Toen ze over de drempel van de Bovenkerk stapte, werd het geruis van de stad meteen gedempt, en vervangen door een plechtige stilte die alleen werd onderbroken door het zachte suizen van wind door de oude stenen kloof.

Ze staarde omhoog naar de gewelfde plafonds. Die waren zo hoog dat ze in de schaduwen leken te verdwijnen. Het was alsof de eeuwenoude bogen en pilaren een pad naar de hemel vormden, de aardse wereld scheidend van het goddelijke. Ze merkte hoe het licht dat door de gebrandschilderde ramen naar binnen viel de lucht vulde met een zachte gloed van verschillende kleuren.

Langzaam liep Daniëla langs de zijbeuken, haar blik naar de kleine kapellen gericht. Ze merkte de finesse van de steenhouwwerken op, de eeuwenoude symbolen en figuren die zorgvuldig waren uitgehouwen in de roodbruine steen. De Mariakapel, met zijn serene beeltenis van Jezus' moeder, trok haar aandacht. Ze voelde een diepe rust over zich heen komen terwijl ze daar stond en keek.

Haar ogen werden vervolgens naar het dominante Hinsz-orgel getrokken. Het stond daar als een vorst in zijn paleis, majestueus en onaangetast door de tand des tijds. Het houtwerk van het orgel was rijk versierd, een testament van het vakmanschap uit vervlogen tijden. Daniëla stelde zich voor hoe de klanken van dit grootse instrument door de ruimte zouden galmen, het gebouw tot leven wekkend.

Ze merkte op dat elke hoek van de kerk was doordrenkt van geschiedenis en verhalen. Het was alsof de oude stenen en gebrandschilderde ramen de echo's van vroegere tijden bewaarden, fluisterend naar degenen die bereid waren te luisteren.

Zij kwam hier vandaag niet om te leren van de kunstwerken, hoewel dat best leerzaam kon zijn. Ze was op zoek naar Bram. Op haar eerste ronde door de kerk had ze hem niet gevonden. Vreemd, want meestal was hij eerder.

Net toen ze zich afvroeg of ze hem moest appen of zelfs bellen, kwam hij de kerk in gelopen. Hij zwaaide vriendelijk naar Daniëla, maar maakte eerst nog een praatje met de twee vrijwilligers voordat hij haar kant op liep.

'Excuses dat ik iets later ben', zei hij, terwijl hij naar een rij houten stoelen wees waar ze konden gaan zitten. 'Ik moest even langs het reisbureau.'

'Gaat u op vakantie?'

'Zo zou je het kunnen noemen', zei hij. Hij was enigszins buiten adem. 'Mijn oudste dochter woont in Canada. Ik ga haar een maand of twee bezoeken.'

Daniëla voelde een steek van teleurstelling. Bram was haar gids, haar metgezel op deze leerzame reis door de Bijbel. Zijn vertrek naar Canada, al was het voor een goede reden, voelde als een speldenprik in haar hart. Ze slikte en vroeg: 'Wanneer vertrekt u?'

'Eind deze week.'

'Is dit dan onze laatste ontmoeting?'

Hij keek haar aan met gefronste wenkbrauwen. 'Ik kom weer terug, hoor. Canada is mij te koud in de winter. Als ik terugkom, kunnen we de draad weer oppakken.'

Bram pakte zijn zakdoek om zweet van zijn hoofd af te vegen. Vervolgens opende hij zijn rugtas en haalde daar zijn bijbel en het vel papier met de tijdlijn van Jezus' leven uit. Daarop stonden de jaartallen -6, -4, 27, 28, 29 en 30. Jezus' geboorte had ergens plaatsgevonden tussen 6 en 4 voor het jaar nul. Jezus' doop was in het jaar 27 of begin 28 geweest en de kruisiging in het jaar 30.

'Hoe weten we eigenlijk dat die jaartallen kloppen?'

‘Nou, dat weten we niet exact, maar omstreeks die jaren moet wel kloppen’, zei Bram, terwijl hij met een zwarte stift een boog tekende tussen de getallen 27 en 30. Hij schreef erboven: *Jezus’ reizen*.

‘Jezus’ reizen?’, las Daniëla hardop. ‘Ging Hij ook weleens op vakantie?’

‘Ha!’, zei Bram. ‘Dat was voor Joden in Zijn tijd niet erg gebruikelijk. Hij reisde het land door om overal het koninkrijk van God te verkondigen. Wat opvalt, is dat Hij in het begin van Zijn bediening veel opener was over wie Hij is en wat Hij kwam doen.’

‘Juist ja. Daar hebben we het over gehad. Geen machtig aards rijk, maar het geestelijke koninkrijk van God.’

‘En de mensen begrepen Hem verkeerd. Ze verwachtten dat Hij Israël’s glorie zou herstellen, zodat Israël weer net zo machtig zou worden als in de dagen van David en Salomo. Dit had twee gevolgen. Ten eerste nam de tegenstand toe. Met name van de farizeeën. Dat was een groep welgestelde mannen. Sommigen waren geestelijke leiders, anderen waren handelaren of zakenmannen. Zij hadden geld, dus God moest hen wel zegenen, was de gedachte. Waarom zegende God hen? Omdat ze zich strak aan Gods wet hielden én aan allerlei andere regels die ze zelf hadden bedacht. Ze legden een zware last op aan hun volksgenoten en ze waren uiterst hypocriet. Ze deden alsof ze als enigen trouw waren aan God, maar ondertussen bestalen ze hun medemensen en deden niets om hen te helpen.’

‘Hm. En het tweede gevolg?’

‘Veel mensen werden zo enthousiast over Jezus dat ze Hem wilden volgen. Ze hoopten dat Hij een opstand zou ontketenen en welvaart zou brengen voor het land. Hun beeld van Gods koninkrijk klopte dus niet. Om die reden gaat Jezus steeds meer in gelijkenissen praten. Dat zijn korte verhalen die een vergelijking trekken tussen twee zaken. Jezus gebruikte aardse anekdotes om hemelse principes te vertellen. Daar gaan we het straks over hebben. Nu wil ik eerst laten zien hoe we de evangeliën moeten lezen. Heb je een bijbel bij je?’

Daniëla had voor de verandering haar papieren bijbel in haar tas gestopt. Ze las nog steeds regelmatig in Gods Woord op haar telefoon, maar haar liefde voor de bijbel in gedrukte vorm was toegenomen. Het had iets... heiligers. ‘Check’, zei ze, terwijl ze de bijbel tevoorschijn haalde.

Bram glimlachte. ‘Laten we naar Johannes 3 en 4 gaan. Hier vinden we twee spiegelverhalen.’

‘Spiegelverhalen? Hebben we het daar al eens eerder over gehad?’

‘Niet zo uitgebreid, volgens mij. Maar de Bijbel staat er vol mee. Spiegelverhalen zijn verhalen die sterk op elkaar lijken, maar toch van elkaar verschillen. Door ze samen te bekijken, krijg je nieuwe inzichten. Bijvoorbeeld in de verhalen over de priester Zacharias en de maagd Maria. Beiden krijgen van een engel te horen dat ze een zoon zullen krijgen, maar ze reageren compleet anders. Hetzelfde zie je bij de rijke jongeman en bij Zacheüs. De rijke jongeman denkt dat hij alles goed doet in Gods ogen. Hij gaat naar Jezus toe. Als die dan vertelt dat hij al zijn geld aan de armen moet geven, driuip de man af. Zacheüs is ook rijk, maar hij beseft dat hij een zondaar is. Hij verstopt zich in een boom. Jezus roept hem. Zacheüs wacht niet tot Jezus hem opdraagt zijn geld weg te geven. Hij doet het gewoon.’

‘Dus die verhalen horen bij elkaar?’

‘Je kunt ze los van elkaar lezen, maar tezamen geven ze een stuk meer diepgang. Blader maar eens naar Johannes 3. Hier gaat het over Jezus’ ontmoeting met de farizeeër Nikodemus. Een hoofdstuk verderop ontmoet Jezus een Samaritaanse vrouw. De farizeeër en de Samaritaanse – ze zijn grote tegenpolen. Jezus benadert hen anders, maar Zijn boodschap is dezelfde. En ze reageren er beiden anders op. Lees de tekst eerst maar eens.’

Daniëla sloeg de Bijbel open en las de twee verhalen. Toen ze klaar was, keek ze naar Bram.

‘Wat is je opgevallen?’

‘Hoe verschillend ze zijn. Nikodemus is een man, uiterst religieus, een geleerde, behoorde tot de hoge klasse, en is een leider van het volk. Hij zoekt Jezus midden in de nacht op, in het geheim. De Samaritaanse is een vrouw. Misschien wel verstoten op een bepaalde manier, want de andere vrouwen gaan niet met haar mee. Ze ontmoet Jezus midden op de dag in alle openheid.’

‘Heel goed! Laten we eerst wat nader kijken naar Nikodemus. Wat ook opvalt, is dat hij direct erkent dat Jezus van God gekomen is, al geeft hij niet toe dat Jezus de Zoon van God is. Net vóór het verhaal van Nikodemus zegt Johannes dat veel mensen zich tot Jezus aangetrokken voelden vanwege de wonderen die Hij deed. Nikodemus was daar een voorbeeld van. Dat zegt hij ook: “U moet wel van God komen, want niemand anders kan doen wat U doet.”’

Bram draaide de dop van een flesje water af en nam er een slok uit. Toen ging hij verder. 'Er volgt een fascinerend gesprek tussen Jezus en Nikodemus. Want wat komt Nikodemus eigenlijk doen? Het staat niet in de Bijbel. Jezus geeft namelijk antwoord op een vraag die Nikodemus helemaal niet stelt.'

'O?'

'Ja. Nikodemus' vraag is: "Hoe kan ik in het koninkrijk van God komen?" Het juiste antwoord is: door je aan Gods wet te houden. Toch? Dat is wat de farizeeën geloofden en onze Niko is een farizeeër. Hij hield zich keurig aan Gods voorschriften én aan alle voorschriften die de Joden er zelf aan hadden toegevoegd. Dat het Oude Testament spreekt over de genade van God en het geloof dat nodig is, dat hadden ze compleet gemist. Jezus geeft dan ook een verrassend antwoord: "Het koninkrijk van God is voor mensen die opnieuw zijn geboren."

'Ik snap Niko's verwarring wel', zei Daniëla. 'Hoe kan iemand nu opnieuw worden geboren?'

'Precies! "Hoe kan dat?", reageert Niko. "Hoe kun je opnieuw worden geboren als je al oud bent?" Die arme Niko. Hij doet voorkomen alsof Jezus over een fysieke tweede geboorte spreekt. Maar is dat wel zo? Is dat wat deze farizeeër denkt? Ik denk het niet. Hij wist heel goed dat ze het over geestelijke zaken hadden. Het was in die tijd heel gebruikelijk om beeldspraak te gebruiken om geestelijke waarheden te benoemen. Wat Nikodemus echt zegt, is: "Verwacht U van mij dat ik opnieuw moet beginnen? Mijn hele leven heb ik gedaan wat mij is geleerd. Ik ben opgeklommen op de ladder. En nu zegt U dat ik op mijn leeftijd weer alles moet overdoen?"'

'Dus voor Nikodemus was het niet zo cryptisch als voor ons? Het lijkt wel alsof ze met elkaar in geheimtaal spreken om de boodschap voor ons verborgen te houden.'

'Als je de Bijbel voor het eerst leest, dan is dit inderdaad onduidelijk. Maar als je wat bekender bent met de Bijbel, dan ga je herkennen waar ze het over hebben. Want Jezus antwoordt: "Ja, dat is nodig. U moet geboren worden uit geest en water." Hier haalt Jezus twee beelden uit het Oude Testament naar voren. Ze betekenen dat hij gezuiverd moet worden en geestelijk leven moet ontvangen. Het probleem is dat Nikodemus in zijn hart protesteert. "Hoe kan dat?", verzucht hij. En wat doet Jezus?'

'Die vermaant hem', antwoordde Daniëla.

'Exact. "Weet u dat niet, terwijl u een leraar van Israël bent? Het probleem is niet dat u het niet weet, het probleem is dat u niet gelooft." Nikodemus is compleet uit het veld geslagen, want hij zegt niets meer. Jezus legt uit wat er voor nodig is om opnieuw te worden geboren, om te worden gezuiverd van zonden en om het koninkrijk van God binnen te gaan. Hij gebruikt daarvoor een verhaal waar we het eerder over hebben gehad: de slangen in de woestijn. God stuurde een slangenplaag naar de Israëlieten nadat ze hadden gezondigd. Mozes beleed namens het volk hun schuld en God schonk hun genade. Mozes moest een bronzen slang maken en die aan een paal hangen. Iedereen die was gebeten en zich omkeerde naar de slang en daarnaar keek, werd gered. "Zo zal het ook met Mij zijn", zegt Jezus tegen Nikodemus. Jezus werd de slang. Iedereen die zijn zonden toegeeft, zich omkeert en in vertrouwen naar Hem kijkt, wordt gered. En dan Johannes 3:16. Lees eens voor.'

'Want God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft', las Daniëla.

'Amen', zei Bram. 'Dit is Jezus' boodschap voor Nikodemus en voor alle mensen. Hoe Nikodemus is vertrokken, lezen we niet. Was hij verdrietig, boos, blij, verward? Dat is allemaal niet bekend.'

'Hm, balen. Weer zo'n open eind.'

'In het geval van Nikodemus hebben we gelukkig wel een indicatie. Hij is namelijk een van de mannen die Jezus van het kruis haalden. Dat lijkt erop te wijzen dat hij later tot geloof kwam. Misschien wel pas toen Hij Jezus aan een houten staak zag hangen in de vorm van een kruis. Misschien zag hij toen pas dat Jezus de slang is die door Mozes werd opgeheven.'

'Dat hij toen Jezus herkende en in Hem is gaan geloven?'

'Het is speculatie. Het enige wat we met zekerheid kunnen zeggen is dat hij hoogstwaarschijnlijk tot geloof is gekomen. Anders zou hij Jezus geen eer bewijzen.'

Laten wij nu kijken naar de Samaritaanse vrouw. Zij verschilt enorm van Nikodemus. Zij was geen man, maar een vrouw. Geen Joodse, maar een Samaritaanse. Joden gingen niet met Samaritanen om in die tijd. En een man als Jezus mocht eigenlijk niet met een vrouw praten. Ze was bovendien niet geleerd, maar onwetend. Ze had een lage status. Ze was geen voorbeeld zoals Nikodemus, maar een overspelige vrouw. Nikodemus zocht Jezus zelf op, maar Jezus zoekt de Samaritaanse vrouw op. Ze erkent eerst niet dat Jezus bij God vandaan is gekomen. Ze vraagt Hem: "Wie bent U eigenlijk?" Maar

uiteindelijk blijft ze niet op afstand, zoals Nikodemus. Zij verkondigt direct dat Jezus de Christus is, waardoor uiteindelijk haar hele dorp tot geloof komt. Je kunt zeggen dat ze in alles een tegenpool is van onze Niko.'

'Sjonge, dat zijn inderdaad flinke verschillen.'

'Wat we van Jezus' ontmoeting met deze vrouw kunnen leren, is ten eerste dat Jezus actief op zoek is naar de mensen die Hem nodig hebben. Soms komen ze naar Hem toe, zoals Nikodemus, soms zoekt Jezus hen op. Hier zoekt Jezus deze vrouw op. In Samaria nota bene, waar de Joden niets mee te maken willen hebben. De Samaritanen zijn geen zuiver Israëlitisch ras meer en ze hebben hun eigen godsdienst. Ze aanbidden God niet in de tempel in Jeruzalem, maar op hun eigen berg. De Joden kijken op hen neer. En dan zegt de Bijbel dus dat Jezus Judea verliet. Het was nog geen tijd voor een confrontatie met de leiders van die tijd en Jezus gaat terug naar Galilea. Maar Hij moest door Samaria heen, zegt Jezus. Moest Hij dat echt?'

'Ik ken de kaart van Israël van die tijd niet zo goed. Lag Samaria tussen Judea en Galilea in?'

'Min of meer. Maar toch trokken alle Joden om Samaria heen als ze naar Galilea wilden. Maar Jezus 'moest' door Samaria, omdat Hij een afspraak had, suggereert de tekst. Hij ging naar Samaria omdat Hij met de Samaritaanse vrouw wilde spreken. Als Hij en Zijn discipelen bij een waterput aankomen, stuurt Hij de discipelen weg, zodat Hij alleen is als de vrouw komt. Het interesseert Jezus niet dat Hij als mannelijke Jood geen omgang met deze vrouw zou mogen hebben. Aan aardse regeltjes houdt Hij zich niet. Hij wil deze vrouw Zijn genade en herstel aanbieden en vraagt om water. Hoe reageert de vrouw?'

'Ze is niet op haar mondje gevallen', zei Daniëla. Ze vraagt Hem hoe Hij haar om water durft te vragen. Hij is immers een Jood en zij een Samaritaanse vrouw.'

'Exact. Maar net als bij Nikodemus gaat Jezus recht op haar hart af. Hij is niet degene die dorst heeft, maar zij. Zij heeft geestelijk water nodig. Geestelijk leven eigenlijk. De enige die dat geestelijke leven kan geven, is Hij. Ze zal uit Zijn bron moeten drinken. Elders in de Bijbel komt dit beeld weer terug. Ook zegt Jezus in Johannes 6 dat Hij als brood is dat leven geeft en dat we van Hem moeten eten. "Maar dit is het brood dat uit de hemel is neergedaald; wie dit eet sterft niet. Ik ben het levende brood dat uit de hemel is neergedaald; wanneer iemand dit brood eet zal hij eeuwig leven. En het brood dat ik zal geven voor het leven van de wereld, is Mijn lichaam."

'Wat bedoelt Hij met dat we van Hem moeten eten?'

'Hij bedoelt hiermee dat we ons voor de volle honderd procent aan Hem moeten overgeven. Tegen de vrouw zegt Hij min of meer hetzelfde. "Als je wist wie je om drinken vraagt, zou je Hem om water vragen en Hij zou je levend water geven en je zult nooit meer dorst hebben", zegt Hij. Dat water wil de vrouw wel hebben.'

'Maar ze beseft toch niet dat het om geestelijk water gaat? Volgens mij wil ze het water hebben, omdat ze dan nooit meer 's middags op het heetst van de dag water hoeft te putten.'

'Zeker. Anders dan Nikodemus begrijpt zij niet dat het hier gaat om een geestelijke waarheid. Jezus maakt dat met één vraag aan haar duidelijk. "Ga je man eens roepen", zegt Hij. Ze ontwijkt Zijn vraag: "Ik heb geen man." Nu openbaart Jezus dat Hij goddelijke kennis heeft. "Je hebt gelijk. Je hebt geen man. Je hebt al verschillende mannen gehad en de man die je nu hebt, is niet je echtgenoot." In tien seconden legt Hij de zonde en schaamte van de vrouw bloot. Niet om haar pijn te doen, maar om haar te genezen.'

'Dat moet wel erg pijnlijk zijn geweest.'

'Dat geloof ik. Maar ze weet ook meteen dat Jezus van God komt. Impliciet geeft ze haar zonden toe. Ze zegt niet: "Ja, U heeft gelijk." Maar wel: "Nu weet ik dat U een profeet bent." Alleen een profeet kan de waarheid weten, dus Jezus moet wel de waarheid hebben gesproken zojuist. Het is niet fijn om daarmee te worden geconfronteerd en dus gooit ze het over een andere boeg. "Jullie aanbidden God in Jeruzalem, wij op onze berg. Wie heeft er gelijk?" Hoe reageert Jezus?'

'Hij zegt dat het niet belangrijk is waar je God aanbidt.'

'Klopt, al zegt Hij tussen neus en lippen door wel dat de Joden gelijk hebben en dat de tempel in Jeruzalem de plek was om God te aanbidden. Maar... dat is niet langer relevant. De tijd is namelijk gekomen dat je God overal kunt aanbidden, zolang je het maar in geest en waarheid doet.'

'Wat betekent dat?'

'Dat het er niet om gaat waar je aanbidt, maar wie je aanbidt en hoe. Jezus moet aanbeden worden, want Hij – en dat is de waarheid – brengt redding. De Geest zorgt ervoor dat we Hem herkennen en

erkennen. “Als de Messias komt, zal Hij ons alles uitleggen”, zegt de vrouw instemmend. Dan zegt Jezus onomwonden: “Ik ben het.” De vrouw reageert totaal anders dan Nikodemus. Ze laat de waterkruik staan en rent terug naar haar dorp om te vertellen dat ze de Messias heeft ontmoet. Nikodemus zweeg en bleef op afstand. De vrouw aanvaardt Jezus’ boodschap en vertelt anderen over Hem.’

‘Nikodemus reageerde afwachtend en de Samaritaanse vrouw aanvaardde Jezus direct. Is dat wat we hiervan moeten leren?’

Bram knikte. ‘Een ontmoeting met Jezus is een confrontatie met ons hart. Jezus dwingt ons om te kiezen. Zijn we net als Nikodemus, star in ons denken, ongelovig in ons hart? Of zijn we zoals de Samaritaanse vrouw? Zien we onze eigen zonden en zijn we klaar om ons over te geven aan de Here Jezus? Zo lees je dus de evangeliën.’

‘Dat laatste begrijp ik nog niet.’

‘Sorry, ik moet iets duidelijker zijn. De evangeliën schilderen een beeld van Jezus. Daarbij komen allerlei mensen voortdurend in aanraking met Hem. De één wijst Hem af, de tweede blijft onverschillig en de derde omhelst Hem. De evangeliën leggen ons zo telkens een vraag voor. Een heel persoonlijke vraag. Zie je welke?’

‘Misschien: “Heeft Jezus bestaan?”’

Bram schudde zijn hoofd. ‘Daar is geen twijfel over. Er zijn zo veel buiten-Bijbelse bronnen die bevestigen dat Jezus echt heeft geleefd. De vraag die Johannes en zijn collega-schrijvers ons voorhouden, is: “Wie geloof jij dat Jezus is?” Elk verhaal, elke beschreven gebeurtenis in de evangeliën komt uit bij die ene vraag: “Wie geloof jij dat Jezus is?” Nikodemus zegt: “Ik weet het niet zeker. Misschien is Hij het, maar ik zie het niet zitten om onderaan de ladder te beginnen.” De Samaritaanse vrouw zegt: “Ik weet het zeker. Ik stop met wat ik aan het doen was en ga iedereen over Hem vertellen.” Het gaat dus niet alleen om het antwoord op de vraag wie je gelooft dat Jezus is, maar vooral ook om hoe je daarop reageert.’

‘Dus als ik de evangeliën lees...’

‘... moet je die twee vragen voortdurend in je achterhoofd houden. Uiteindelijk zul je ze voor jezelf moeten beantwoorden.’

Aantekeningen van Daniëla

Mensen verwachtten een machtige Messias. Iemand die koning zou worden. Geen lijdende Dienaar. Ze begrepen Jezus verkeerd.

Tegenstand nam toe. Vooral van hypocriete leiders. Anderzijds besloten meer mensen om Hem te volgen. Niet iedereen was echter oprecht. → Jezus spreekt meer in gelijkenissen.

Spiegelverhalen: verhalen die sterk op elkaar lijken. Bijvoorbeeld Nikodemus (machtige man die blijft twifelen) en Samaritaanse vrouw (vrouw van lichte zeden die vol geloof reageert).

Nikodemus kende de Bijbel goed. Hij had Jezus moeten herkennen, maar wil niet onderaan de ladder beginnen. Hij heeft veel status. Aan eind van Johannes begraaft hij wel Jezus. Hij lijkt tot geloof gekomen.

Nikodemus kwam naar Jezus, maar Jezus zoekt zelf Samaritaanse vrouw op. Spreekt met haar. Sociaal gezien

niet handig. Toch komt ze direct tot geloof.

Deze verhalen zijn een spiegel voor ons:

- 1. Wat geloven wij over Jezus?*
- 2. Hoe reageren wij op Jezus?*

Dit zijn de sleutelvragen.

Jezus de verhalen-verteller

Matteüs 13

De twee kerkvrijwilligers hadden Bram en Daniëla koffie met een gevulde koek aangeboden. Ze aten de koek zwijgend op. Toen zei Bram: 'Overal waar Jezus dus kwam, confronteerde Hij de mensen met hun eigen hart. Zoals ik al zei, in het begin was Hij vrij onomwonden, later werd Hij subtieler.'

'Dat had met gevaar te maken?'

'Ja en nee. Er kwamen inderdaad meer confrontaties met de farizeeën en schriftgeleerden. Hij wist ook precies wanneer het Zijn tijd was om te sterven en wanneer niet. Hoewel de mensen Hem niets konden aandoen zonder dat Hij het toeliet, was Hij bijvoorbeeld niet voortdurend in Jeruzalem te vinden. Dan zouden de debatten met de Joodse leiders wellicht te hevig worden. Maar er was nog iets anders gaande.'

'Wat dan?'

'Steeds meer mensen volgden Jezus.'

'Dat was toch juist iets positiefs?'

'Als ze Hem om de juiste redenen zouden volgen wel. Maar de evangeliën zijn vrij duidelijk over hoe Jezus naar de meesten van deze zogenaamde volgelingen keek. Hij wist wat er zich in hun hart afspeelde. Ze wilden bij Hem horen, maar niet omdat ze toegewijd waren aan God. Het ging hen om Jezus' wonderen, om het eten dat Hij gaf en om de vrede en vrijheid die Hij beloofde.'

'Dat klinkt toch weer louter positief.'

'Wat Jezus deed, was voortekenen geven van het koninkrijk van God, als dat definitief is gevestigd. Eigenlijk draaide Hij de effecten van de zonde tijdelijk terug. Ga maar na. De zonde was er de oorzaak van dat de dood zijn intrede deed. Jezus wekte enkele mensen op uit de dood. Ziekte is ook een gevolg van de zonde. Jezus genas talloze mannen, vrouwen en kinderen. Sinds de zondeval moet de mens hard werken voor voedsel, maar Jezus voedde duizenden mensen zonder dat zij hier moeite voor hadden moeten doen. En de zonde maakte de mens tot slaven. Jezus beloofde dat Hij ons zou vrijmaken. Alles wat Jezus doet is dus een voorafschaduw van het koninkrijk van God.'

'Wauw, zo had ik het nooit bekeken... Maar toch zie ik dan het probleem niet. Waarom was het erg als te veel mensen Jezus' volgden?'

'Omdat deze mensen alleen dat maar wilden: een lang leven, eten in overvloed, bevrijd zijn van de Romeinen. Ze wilden Jezus niet, maar wel wat Hij voor hen kon doen. Ze volgden Hem dus niet uit toewijding, maar uit eigenbelang. Ze wilden er zelf beter van worden.'

'De cadeaus, niet de 'Cadeagever', vulde Daniëla aan.

'Exact. Er blijken dus twee soorten volgelingen te zijn. De ene persoon volgt Hem oprecht omdat hij of zij gelooft dat Hij de Zoon van God is. Zij volgen Hem onvoorwaardelijk. De andere volgt Jezus vanwege Zijn gaven. En dan zijn er nog mensen die Hem zouden moeten herkennen, maar Hem toch afwijzen: de geestelijke leiders van de Joden. En hun toon verhardde zich nadat Jezus erover had gesproken dat de mensen bij Hem rust konden vinden. Hij vergeleek zichzelf met de sabbat, de rustdag van de Joden. Dit was natuurlijk een aanval op het hele systeem waar de farizeeën voor staan. Zij waren er voor de sabbat. Wie dacht die Jezus wel niet dat Hij was om hen zo in een hoek te drukken?'

'En om die twee redenen gaat Jezus verhalen vertellen?'

Bram knikte instemmend. 'Gelijkenissen dus. Gelijkenissen zijn verhalen met een diepere betekenis. Mijn moeder zei bijvoorbeeld vroeger weleens tegen mij: "Gedraag je niet als Donald Duck." We hebben allemaal een beeld van Donald Duck. Hij is een naïeve eend die nogal snel boos wordt. Hij springt dan op en neer terwijl hij luid kwaakt.

Of als iemand regelmatig een bekeuring krijgt wegens te hard rijden, dan kun je zeggen: "Max Verstappen is er niets bij."

Daniëla lachte. 'Het zou leuk zijn om deze twee gelijkenissen van Donald Duck en Max Verstappen op te schrijven, in een capsule te doen en in de grond te begraven. Kijken of ze over duizend jaar onze gelijkenissen nog begrijpen.'

'Haha, ja, inderdaad. Wij moeten proberen de gelijkenissen van Jezus te begrijpen, hoewel Hij de beeldspraak gebruikt van tweeduizend jaar geleden. De vraag is: waarom was Jezus niet gewoon wat duidelijker?'

'Ik ben nou wel erg benieuwd naar het antwoord.'

'De reden is dat Jezus direct het hart toetst. Hij wilde Zijn kennis over hoe het werkt in Gods koninkrijk graag delen met de mensen die oprecht kwamen luisteren, maar niet met de mensen die met verkeerde motieven kwamen. Want wat is het kenmerk van mensen die oprecht wil leren over Gods koninkrijk en de juiste keuzes willen maken? Als ze iets niet begrijpen, dan vragen ze ernaar. Je ziet dus dat Jezus ook veel tijd kwijt was aan het uitleggen van Zijn gelijkenissen. Maar dat deed Hij als de grote groepen en de Joodse leiders weg waren. Zijn trouwe volgelingen bleven bij Hem en luisterden wel naar de toepassing.'

'Echt?'

'Hm', zei Bram. 'Laten we maar eens kijken naar een van de bekendste gelijkenissen: die van de zaaier, het zaad en de bodemsoorten. Die vind je in Matteüs 13.' Hij opende zijn bijbel en las het volledige hoofdstuk. Toen zei hij: 'Wil je het stap voor stap doornemen?'

'Graag', antwoordde Daniëla.

'Jezus vertelt dus over een zaaier. Dat is een boer die zaad over het veld strooit. De mensen die naar Jezus luisterden, waren erg bekend met dit beeld. Misschien konden ze op dat moment wel een zaaier aan het werk zien. Of misschien waren ze zelf zaaier. Het zaad komt op vier verschillende soorten ondergrond terecht. De eerste is harde grond, de tweede rotsachtige grond, de derde grond met distels en ander onkruid en de vierde goede grond.' Bram stopte even om haar aan te kijken.

'Dat is te volgen', zei Daniëla.

'Mooi', ging Bram verder. 'Het zaad, zo legt Jezus uit, is Gods Woord. Met andere woorden: luister je naar Hem, geef je je aan Hem over?'

Dan de vier bodems. Ze hebben alle vier dezelfde samenstelling en dus alle vier dezelfde potentie om gewassen voort te brengen. Nu was het in Jezus' tijd gebruikelijk om door het veld te lopen. Op plekken waar veel mensen liepen, ontstond vanzelf een hard pad. Dit is de harde grond. Als zaad op deze grond valt, kan het zaadje zich niet ontwikkelen. Zelfs als het uitkomt zijn de wortels veel te zwak om erin door te dringen. De vogels vreten het zaad op.'

'Er zaten dus geen stenen in? Dat is pas bij de volgende bodemsoort?'

'De eerste bodemsoort zijn de platgetreden paden. Daar kan niets wortelschieten. Dan is er inderdaad rotsachtige grond. De boeren in het Israël van de eerste eeuw waren slim genoeg om alle stenen en keien uit de bodem te verwijderen. Maar niet zo diep onder de oppervlakte ligt op veel plekken kalksteen. Het zaad op deze grond kan wel wortelschieten en begint zich zelfs te ontwikkelen. Maar het is ten dode opgeschreven, omdat het door die kalksteen nooit vocht zal kunnen bereiken. Zodra de verschroeiende zon toeslaat, verdort de plant.'

'Ah, ik begrijp het. De derde laat zich volgens mij ook makkelijk raden. Hier is de grond bezaaid met distels en onkruid. Logisch dat het zaad zich ontwikkelt, maar uiteindelijk verstikt wordt. Daar hebben wij in onze tijd ook wel een goed beeld bij.'

'Klopt. En gelukkig is er ook een vierde soort: goede grond. Sommige grond is zo vruchtbaar dat het dertigvoudig, zestigvoudig, of zelfs honderdvoudig vrucht voortbrengt.'

Het interessante aan de verschillende bodemsoorten is dat ze dus dezelfde samenstelling hebben. Er is wat dat betreft geen onderscheid in bodemsoorten, zoals ik al zei. Maar de bodem staat symbool voor het hart. De harde grond, dat is een hard hart. Denk aan het hart van de Egyptische farao in Exodus. Het is een trots, onverschillig hart dat vijandig tegenover God staat. De persoon met zo'n hart is een gemakkelijk prooi voor satan. Dit hart kent geen berouw, geen schuld en heeft geen interesse in de zaken van God.'

'Oei, dan komt het wel meteen dichtbij...'

'Ja, hè? En dan zijn we nog niet klaar. De grond met de kalksteenlaag onder de oppervlakte, dat is een oppervlakkig hart. Het ontvangt het gesproken woord met enthousiasme, maar zodra het op de proef wordt gesteld of zodra het volgende fascinerende voorbijkomt, zakt het weer weg. Als ik kritisch

naar mezelf kijk, dan is mijn hart van nature zo'n hart. Heel enthousiast voor de zaken van God, maar dat enthousiasme kan ook weer snel wegebben.'

'Ik kan me daar in uw geval echt niets bij voorstellen.'

'Toch is het zo. Mijn hart vindt veel dingen leuk, maar is ook snel weer afgeleid.'

Dan is er nog de grond die bezaaid is met onkruid. Dit hart is werelds. Gericht op de wereld, niet op de hemel. Zorgen verstikken de vreugde. Geld, macht, seks, uiterlijk, status; zaken die er eigenlijk niet toe doen. Of beter gezegd: zaken die je niet voor Gods koninkrijk kunt gebruiken. Ook andere, meer legitieme zorgen: eten, drinken.'

'Wauw', zei Daniëla. 'Dat beschrijft denk ik mijn hart wel. Ik ben ook altijd erg gericht op wat ik zelf nodig heb, en wat de mensen om mij heen nodig hebben.'

Bram knikte. 'Herkenbaar inderdaad. En dat moet ook. We moeten ons kunnen verplaatsen in het verhaal van Jezus. Wat zien we dan? We hebben het steeds over bodemsoorten, maar de grond heeft in alle vier de gevallen dezelfde samenstelling, al is de één platgetreden en hebben de twee andere te maken met een kalksteenlaag of onkruid. De grond is dus hetzelfde. Het hart is hetzelfde. Maar staat het open om de boodschap te ontvangen? Hoe gaat het hart om met zijn vijanden? Dat is wat Jezus ons voorhoudt.'

'De vijanden? Wie zijn dat dan? De slechte mensen?'

'Jezus heeft het ons net verteld. De vogels, de zon en het onkruid vertegenwoordigen onze vijanden hier. De vogels, dat zijn satan en zijn valse engelen. De zon staat symbool voor vervolging en lijden, en onkruid voor de zorg om het dagelijkse bestaan en de verleiding van rijkdom. Elders in de Bijbel worden deze vijanden de wereld, het vlees – dat zijn onze zondige verlangens – en de duivel genoemd.'

'Ik sta eigenlijk nooit zo stil bij onze vijanden. Ik denk dat ik ook niet goed begrijp hoe dat dan precies werkt.'

Bram lachte. 'Daar zijn hele boeken over volgeschreven! Wat ik er voor nu over kan zeggen, is dat we niet mogen vergeten dat er kwade machten in het spel zijn. Dat zijn de demonen. Zij spelen in dit verhaal de rol van vogels die Gods Woord wegplukken. Je ziet dus dat ze achter de schermen werken om mensen te laten struikelen. De tweede vijand is gemakkelijker te herkennen. In Jezus' gelijkenis zijn dit lijden en vervolging. Zij zijn net als de zon die een plantje met nauwelijks wortelen doet verschroeien. De derde vijand is het onkruid. Dit zijn de alledaagse zorgen in het leven. Die kunnen je hart laten verstikken, waardoor het Gods Woord niet langer kan ontvangen.'

'Ik begrijp het. En elke gelijkenis heeft zo'n soort boodschap?'

'Ik durf te stellen dat elke gelijkenis het hart toetst. Jezus is een hartchirurg. De gelijkenis is het mes waarmee Hij onze borstkas opent om te kijken naar de conditie van ons hart. Zijn wij bereid om te luisteren en Hem te ontvangen?'

'Maar wat als je nu niet de goede bodemsoort bent? Wat als je onkruid in je leven toelaat waardoor je hart verstikt?'

'Dat is nu juist het bemoedigende. God is niet alleen de zaaier, Hij is ook de Heer van de oogst. Hij kan de hardste bodem openbreken. Hij kan de rotsachtige laag onder de grond verwijderen. En Hij kan het onkruid wieden voordat het gewas verstikt. Als je God toestaat dit te doen, dan wordt je hart zacht. Dan nestelt Gods Woord zich diep in je hart. Als je hart op God gericht is, dan hebben de zorgen van deze wereld niet langer grip op je hart. Dan wordt je hart geschikt om te ontvangen. En dan zul je vrucht voortbrengen. Of dat dertigvoudig, zestigvoudig of honderdvoudig is, is niet relevant. Jij draagt vrucht. Dat is het kenmerk van een gelovige.'

'Sjonge, Jezus was een echte verhalenverteller, maar ik ben wel blij dat u het uitlegt.' Bram glimlachte, maar zei niets meer. Daniëla voelde weer die plotselinge steek van teleurstelling. 'Ik vind het wel jammer dat ons Bijbelles nu stopt', zei ze na een tijdje. 'Ik heb zo veel van u geleerd! En nu moet ik het zelf doen?'

'Ik denk dat je een mooie basis hebt nu, Daniëla. Iets waarmee je vooruit kan. En daarna kom ik weer terug en kunnen we de draad weer oppakken. Tenminste...' Hij grijnsde. 'Als je deze oude man nog niet zat bent.'

'Dat valt reuze mee, hoor.'

'Weet je wat?', vroeg Bram. 'Ik ben bijna twee maanden van huis, maar we kunnen allebei hetzelfde Bijbellesplan volgen. Zullen we samen het evangelie van Lucas lezen? Het is ook wel mooi om nu een heel Bijbelboek door te lopen. Dat geeft weer nieuwe inzichten. En Lucas is een episch verhaal waarin Jezus centraal staat. Wat denk je? Deal?' Hij liffte zijn arm op en balde zijn vuist.

Daniëla dacht een moment na en tikte toen met haar vuist die van Bram aan. 'Deal.'

Aantekeningen

van Daniëla

Twee soorten volgelingen van Jezus:

- *Oprechte volgelingen;*
- *Mensen die iets willen van Jezus.*

Ook nog mensen die Jezus ronduit afwijzen.

Gelijkenissen zijn aardse verhalen met geestelijke betekenis. Jezus toetst het hart met gelijkenissen. Wie zijn wij in Zijn verhalen?

Echte volgelingen bleven hangen tot Jezus gelijkenis toelichtte. Tegenstanders en mensen die niet oprecht waren, gingen weg.

Gelijkenis van de zaaier:

- *Zaad is Gods Woord.*
- *Harde bodem: waar veel mensen liepen → hard hart*
- *Rotsachtige grond: kalksteen onder oppervlakte → oppervlakkig hart*
- *Onkruid verstikt goede gewas → angstig hart*
- *Goede grond → hart dat vruchtbaar is voor Gods Woord.*

GOD KAN IEDERE BODEM BEWERKEN EN VRUCHTBAAR MAKEN.

Vijanden van de mens:

- *Vogels: Satan en andere valse engelen;*
- *Zon: vervolging*
- *Onkruid: zorg voor dagelijks bestaan*

Huiswerk:

Lucas lezen mbv bijbellezenmetjan.nl/lucas

Ga mee op avontuur door Lucas

Ik hoop dat dit boek je heeft geholpen om de Bijbel beter te leren lezen. Zelf heb ik ervan genoten om Bram en Daniëla met elkaar in gesprek te laten gaan over belangrijke onderwerpen uit de Bijbel.

Nu wil ik graag met jou een Bijbels avontuur aangaan. Laten we samen een wandeling maken door het boeiende evangelie van Lucas. Hierin ontdek je:

- Hoe Jezus de vervulling is van het Oude Testament
- Hoe Jezus het omgekeerde koninkrijk van God verkondigde
- Wat Jezus van Zijn volgelingen verlangt
- En nog veel meer

Je leest maximaal één hoofdstuk per dag en krijgt begeleiding via een app. Je kunt bovendien kiezen of je de tekst wilt lezen of luisteren!

Doe mee en schrijf je in op <https://bijbellezenmetjan.nl/lucas>

Reis door de Bijbel in twee jaar

Heb je het verlangen om voor het eerst of opnieuw de hele Bijbel te lezen? Doe dan mee aan de reis door de Bijbel in twee jaar.

Je leest gemiddeld twee hoofdstukken per dag, vijf dagen in de week. Elke zondag krijg je een terugblik en een vooruitblik, zodat je weet waar je zit in het verhaal.

Van maandag tot en met vrijdag lees je de opgegeven hoofdstukken. Iedere weekdag krijg je uitleg bij de tekst. In het weekend kun je eventueel inhalen. Ook kun je altijd pauzeren of zelfs teruggaan.

Geef je op via <https://bijbellezenmetjan.nl/bijbel2jaar>.

Gratis download: De Bijbel in 1 Dag

Wil je de grote lijnen van de Bijbel beter leren zien? Download dan *De Bijbel in 1 Dag*.
De Bijbel in 1 Dag legt per Bijbelboek uit wat erin staat en neemt je zo in minder dan vijf uur mee van Genesis tot Openbaring. Gods plan met de wereld en met jou ontvouwt zich voor je ogen. Inmiddels hebben ruim veertigduizend mensen dit boek gelezen.
Download het boek hier:
<https://jan-heijnen.nl/1dag>

Over de auteur

Jan Heijnen (1978) is voormalig werknemer van Open Doors, een organisatie die zich inzet voor vervolgte christenen, en auteur van meer dan twintig boeken, waarvan een aantal onder pseudoniem. In 2022 riep God hem om christenen in Nederland en België te helpen met het lezen, begrijpen en geloven van de Bijbel. Hij richtte het platform 'Bijbellezen met Jan' op. Op dit moment lezen al duizenden christenen dagelijks de Bijbel met Jan. Meer informatie op <https://bijbellezenmetjan.nl>